

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

FUTBOLDAKİ İNANIŞ VE RİTÜELLERİN
HALKBİLİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet BOZKURT

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ

Samsun, 2019

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

FUTBOLDAKİ İNANIŞ VE RİTÜELLERİN
HALKBİLİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet BOZKURT

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ

Samsun, 2019

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığını taahhüt ederim.

02 / 07 / 2019

Mehmet BOZKURT

TEZ KABUL VE ONAYI

Mehmet BOZKURT tarafından hazırlanan Futboldaki İnanış ve Ritüellerin Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi başlıklı bu çalışma, 02/07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: _____
Üye: _____
Üye: _____

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

__ / __ / __

Enstitü Müdürü

ÖZET

FUTBOLDAKİ İNANIŞ VE RİTÜELLERİN HALKBİLİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mehmet BOZKURT

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans, Temmuz /2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ

Bu çalışmada, halkbiliminin çalışma konularından büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüellerin futbol oyununa yansımaları ele alınmıştır. Çalışmanın amacı ise halkbilimi ürünlerinden büyü, uğur-uğursuzluk ve bunlara bağlı ritüellerin dünya ve Türk futbolundaki uygulamalarını tespit etmektir.

Çalışmada yazılı, sözlü, elektronik ve görsel kaynaklardan yararlanılmıştır. Sözlü kaynaklardan elde edilen veriler ise alan araştırma tekniklerinden olan gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme ve anket yöntemleri kullanılarak kaynak kişilerden elde edilmiştir.

Çalışma, üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, araştırmanın temel kavramları olan halkbilimi, futbol, inanış, büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüel açıklanmıştır. İkinci bölümde araştırmaya konu olan futbol kulüpleri tanıtılarak araştırmanın alanı belirlenmiştir. Üçüncü bölümde araştırma, dünya ve Türk futbolundaki büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüel örnekleriyle desteklenmiştir. Sonuç kısmında çalışmanın genel bir değerlendirilmesi yapılarak futbolda büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüellerin varlığının tespit edildiği vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Halkbilimi, Futbol, Büyü, Uğur-Uğursuzluk, Ritüel.

ABSTRACT
EVALUATION OF BELIEFS AND RITUALS IN FOOTBALL
IN TERMS OF FOLKLORE

Mehmet BOZKURT

Ondokuz Mayıs University, Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature, M.A., July /2019

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ

In this study, it is discussed magic, good luck-bad luck and rituals which are study subjects of folklore the reflections in football. The aim of the study is to determine the practices of spell, luck and bad luck and folk rituals of in world and Turkish football.

Written, oral, electronic and visual resources were used in the study. The data obtained from the oral sources were obtained from the source individuals using observation, semi-structured interview and survey methods which are one of the field research techniques.

The study consists of three parts. In the first part, folklore, football, belief, magic, good luck-bad luck and ritual which are basic concepts of the research are explained. In the second part, the football clubs which are the subject of the research were introduced and the area of the research was determined. In the third chapter, the research was supported with the examples of magic, good luck-bad luck and ritual in the world and in Turkish football. In conclusion part, it was emphasized that the existence of magic, good luck-bad luck and rituals was determined in football by making a general evaluation of the study.

Key Words: Folklore, Football, Magic, Good luck-Bad luck, Ritual.

ÖN SÖZ

Halkbilimi, halka ait somut ve somut olmayan kültür birikimlerini kendine özgü yöntemlerle inceleyen bir bilim dalıdır. Halkbilimi, geniş bir konu alanına sahiptir. Bu bağlamda bir spor dalı olan ve halkın ilgisini çekerek günümüzde popülerliğini artıran futboldaki inanışlardan büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüeller halkbilimi açısından değerlendirilebilir. Dolayısıyla futboldaki inanışlardan büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüellerin de incelenmesi gerekmektedir. Bunun için böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur.

“Totem” kavramı, halkbiliminde ilkel toplumlarda topluluğun ondan türediği sanılan ve kutsal sayılan hayvan, ağaç vb. herhangi bir doğal nesne anlamında kullanılırken günümüzde anlam değişmesine uğrayarak uğur-uğursuzluk çerçevesinde kullanılmaktadır. Dolayısıyla tezin ilerleyen bölümlerinde “totem ve totem yapmak” kavramları bu anlamda kullanılacaktır.

Yapılan çalışmada, sözlü kaynaklardan veriler elde edebilmek amacıyla gidilen araştırma alanlarından bahsetmek gerekmektedir. Ankara’ya gidilerek MKE Ankaragücü Spor Kulübü taraftarlarıyla görüşülmüş ve Osmanlı Engelliler Spor Kulübü futbolcularıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ardından İstanbul’da Fenerbahçe Spor Kulübü futbolcu ve taraftarlarıyla görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca Beşiktaş Jimnastik Kulübü ve İstanbul Başakşehir Futbol Kulübü taraftarlarıyla görüşmelerde bulunulmuştur. Daha sonra kendinin metafizik uzmanı olduğunu iddia eden Salih MEMİŞOĞLU ile görüşme yapılmıştır. Ardından Malatya’da Yeni Malatyaspor Kulübü’nün yönetici, futbolcu ve taraftarlarıyla görüşmeler yapılmıştır. Adana’da ise Adanaspor Kulübü’nün yönetici, antrenör, futbolcu ve taraftarlarıyla görüşülmüştür. Ardından Adanagücü Spor Kulübü bayan futbol takımının yönetici, teknik direktör ve futbolcularıyla verimli görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Adana deplasmanına maça gelen Sivas Gazi Lisesi Spor Kulübü bayan futbol takımının yönetici ve futbolcularıyla görüşülmüştür. Bu görüşmelerde alan araştırma yöntemlerinden olan gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme metotları kullanılmıştır. Ayrıca anket yöntemi kullanılarak Adana’da bulunan yaklaşık bin taraftarın görüşleri alınmıştır.

Çalışmanın başından itibaren maddi ve manevi desteğini esirgemeyen engin bilgi ve birikimlerinden faydalandığım danışmanlığımı yapan saygıdeğer hocam Dr.

Öğr. Üyesi Ömer SARAÇ, bu çalışmada beni yüreklendiren ve bana yol gösteren saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Bekir ŞİŞMAN, Prof. Dr. Şahin KÖKTÜRK ve Doç. Dr. Cafer ÖZDEMİR'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Adanaspor Kulübü, Adanagücü Spor Kulübü ve Sivas Gazi Lisesi Spor Kulüpleriyle bağlantıları sağlayan kuzenim Numan BOZKURT ve Necmi ORUÇ'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca Osmanlı Engelliler Spor Kulübü ile irtibatı sağlayan Ercan TECİMER'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmada yardımlarını esirgemeyen ve manen beni destekleyen arkadaşım Emrah KARADUMAN ve kardeşi Fulya KARADUMAN'a; benimle futbol maçlarına gelerek bana yardımcı olan Battal GÜLER, İsmet ÖZAYDIN, Ferhat AYDOĞAN, Suat BOZAN ile yeğenlerim Muhammed BOZKURT ve Bekir BOZKURT'a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmaya konu olan kulüp yöneticilerine, teknik direktörlere, futbolculara, taraftarlara ve kendinin metafizik uzmanı olduğunu iddia eden Salih MEMİŞOĞLU'na değerli vakitlerini bizlere ayırdıkları ve sorulan sorulara içtenlikle cevap verdikleri için teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışma sürecinde bana katlanan ve her zaman yanımda olan değerli eşim Menekşe BOZKURT ve yaşam enerjisiyle bana bu süreçte moral veren sevgili oğlum Yuşa BOZKURT'a teşekkürü bir borç bilirim.

Mehmet BOZKURT

Samsun, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi	1
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
3. Araştırmanın Kapsamı	1
4. Araştırmanın Yöntemi.....	2
5. Araştırmanın Sınırlıkları	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN TEMEL KAVRAMLARI

1.1. Halkbilimi	3
1.1.1.Halk Kavramı	3
1.1.2. Halkbilimi	3
1.1.2.1. Halkbiliminin Konusu.....	4
1.1.2.2. Halkbiliminin Amacı.....	5
1.2. Futbol	5
1.2.1. Futbolun Tanımı.....	5
1.2.1.1. Futbolcu	5
1.2.1.2. Taraftar	5
1.2.1.3. Yönetici.....	5
1.2.1.4. Teknik Direktör.....	6
1.2.1.5. Hakem	6
1.2.2. Futbolun Kuralları.....	6
1.2.3. Futbolun Tarihçesi	7
1.2.3.1. Dünyada Futbol Tarihi	7
1.2.3.1.1. İlkel Futbol.....	7
1.2.3.1.2. Modern Futbol.....	8

1.2.3.2. Türkiyede Futbol Tarihi.....	10
1.3. İnanış.....	11
1.3.1. Büyü İnanışı.....	12
1.3.1.1. Büyünün Tanımı.....	12
1.3.1.2. Büyünün Tarihçesi.....	13
1.3.1.3. Büyü Çeşitleri.. .	15
1.3.1.3.1. Ak Büyü.....	15
1.3.1.3.2. Kara Büyü.....	15
1.3.1.3.3. Pasif Büyü.....	15
1.3.1.3.4. Dünya Futbolunda Uygulanan Kara Büyü Çeşitleri	16
1.3.1.3.4.1. Voodoo Büyüsü.....	16
1.3.1.3.4.2. Juju Büyüsü.....	17
1.3.1.3.5. Türk Futbolunda Uygulanan Kara Büyü Çeşitleri	17
1.3.1.3.5.1. İğneli Bebek Büyüsü.....	17
1.3.1.3.5.2. Kırk Bir İğneli Sabun Büyüsü.....	17
1.3.1.4. Büyüde Kullanılan Nesnelere.....	18
1.3.1.4.1. Muska.....	18
1.3.1.4.2. Tütsü.....	18
1.3.1.4.3. Voodoo İğnesi.....	18
1.3.2. Uğur-Uğursuzluk	19
1.3.2.1. Uğur	19
1.3.2.2. Uğursuzluk.....	20
1.3.2.3. Uğurluk	20
1.4. Ritüel.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMAYA KONU OLAN FUTBOL KULÜPLERİ

2.1. Fenerbahçe Spor Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı	23
2.1.1. Fenerbahçe Spor Kulübünün Tarihçesi.....	23
2.1.2. Ülker Stadyumu Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Spor Kompleksi	23
2.2. Beşiktaş Jimnastik Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı	23
2.2.1. Beşiktaş Jimnastik Kulübünün Tarihçesi.....	23
2.2.2. Beşiktaş Vodafone Park Stadyumu.....	24
2.3. İstanbul Başakşehir Futbol Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı	24
2.3.1. İstanbul Başakşehir Futbol Kulübünün Tarihçesi	24
2.3.2. İstanbul Başakşehir Futbol Kulübünün Tanıtımı.....	25

2.4. Yeni Malatyaspor Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı.....	25
2.4.1. Yeni Malatyaspor Kulübünün Tarihçesi	25
2.4.2. Yeni Malatyaspor Kulübünün Tanıtımı	25
2.5. MKE Ankaragücü Spor Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı	25
2.5.1. MKE Ankaragücü Spor Kulübünün Tarihçesi.....	25
2.5.2. MKE Ankaragücü Spor Kulübünün Tanıtımı	26
2.6. Adanaspor Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı	26
2.6.1. Adanaspor Kulübünün Tarihçesi.....	26
2.6.2. Adanaspor Kulübünün Tanıtımı.....	26
2.7. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü	26
2.8. Gazi Lisesi Spor Kulübü	26
2.9. Adanagücü Spor Kulübü	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÜYÜ, UĞUR-UĞURSUZLUK VE RİTÜELLERİN FUTBOL ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. Büyünün Futbol Üzerindeki Etkisi	28
3.1.1. Dünya Futbolundaki Büyü Örnekleri.....	28
3.1.1.1. Futbol Takımlarına Yapılan Büyüler	29
3.1.1.2. Futbol Maçlarındaki Büyüler	30
3.1.1.3. Futbolculara Yapılan Büyüler	37
3.1.2. Türk Futbolundaki Büyü Örnekleri.....	39
3.1.2.1. Futbol Stadyumlarındaki Büyüler	39
3.1.2.2. Futbolculara Yapılan Büyüler	43
3.2. Uğur-Uğursuzluğun Futbol Üzerindeki Etkisi	44
3.2.1. Dünya Futbolundaki Uğur-Uğursuzluk Örnekleri	45
3.2.1.1. Futbolcu Uğur-Uğursuzlukları	45
3.2.1.2. Teknik Direktör Uğur-Uğursuzlukları	47
3.2.2. Türk Futbolundaki Uğur-Uğursuzluk Örnekleri	48
3.2.2.1. Futbolcu Uğur-Uğursuzlukları	48
3.2.2.2. Taraftar Uğur-Uğursuzlukları	50
3.2.2.2.1. Fenerbahçe Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları	50
3.2.2.2.2. Beşiktaş Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları	50
3.2.2.2.3. Başakşehir Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları	51
3.2.2.2.4. Yeni Malatyaspor Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları	52
3.2.2.2.5. MKE Ankaragücü Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları ...	52

3.2.2.2.6. Adanaspor Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları	52
3.2.2.3. Teknik Direktör Uğur-Uğursuzlukları	53
3.2.2.4. Yönetici Uğur-Uğursuzlukları	53
3.3. Ritüelin Futbol Üzerindeki Etkisi	56
3.3.1. Dünya ve Türk Futbolundaki Ritüel Örnekleri	58
3.4. Anket Sonuçları ve Değerlendirme.....	59
SONUÇ.....	64
KAYNAKÇA.....	66
EKLER.....	75
ÖZ GEÇMİŞ	81

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3. 1. İtalya Milli Takımının Teknik Direktörü Giovanni Trapattoni, kutsal suyu saha kenarına dökerken.	31
Şekil 3. 2. Kaleci Antrenörü Thomas Nkono, polisler tarafından götürülürken.	32
Şekil 3. 3. Rayon Sportslu futbolcu Moussa Camara, kale önündeki nesneyi alırken.	33
Şekil 3. 4. Peru-Yeni Zelanda maçı öncesi yerli büyücüler tarafından yapılan büyü ayini.	35
Şekil 3. 5. İsraili futbolcu Ben Haim'in topa doğru büyü benzeri hareket yaparken.	36
Şekil 3. 6. Senegalli futbolcu Ndiaye, muska benzeri nesneyi kaleye atarken.	37
Şekil 3. 7. Salih Memişoğlu ile derleme esnasında.	42
Şekil 3. 8. Borussia Dortmund takımının kalecisi Roman Bürki, topa dokunurken. .	46
Şekil 3. 9. Beşiktaş taraftarı Ferhat Akbulut, Beşiktaş takımının futbolcusu Jeremain Lens'e dua ederken.	51
Şekil 3. 10. Yeni Malatyaspor Sportif Direktörü Ali Ravcı ile derleme esnasında. ..	55
Şekil 3. 11. Taraftarların ellerini havaya kaldırarak oluşturdukları Meksika Dalgası.	58

KISALTMALAR

akt.	: aktaran
A.Ş.	: Anonim Şirketi
AÜDTCF	: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
bkz.	: bakınız
çev.	: çeviren
Dr.	: Doktor
ed.	: editör
K.k.	: Kaynak kişi
MKE	: Makine ve Kimya Endüstrisi
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
No	: Numara
Prof.	: Profesör
S.	: Sayı
s.a.v	: sallallâhu aleyhi ve sellem
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
U20	: Yirmi Yaş Altı
vb.	: ve benzeri
yy	: yüzyıl

GİRİŞ

1. Araştırmanın Problemi

Günümüzde kitleleri harekete geçiren futbol, dünya genelinde insanların en önemli eğlence kaynağı haline gelmiştir. Tabii ki bu durum, insanların kaynaşmasını ve birlikte hareket etmelerini beraberinde getirmiştir. Futbol taraftarlarının takımlarına tutku derecesindeki bağlılığı zamanla birer sivil toplum kuruluşu gibi hareket etmelerini sağladı. Böylece insanların sosyal faaliyetlerinde artış oldu ve insanlar, sosyal sorumluluk projelerinde etkin hale geldiler. Örneğin, Fenerbahçe taraftar derneklerinin hayata geçirdikleri sosyal sorumluluk projeleri, üniversitelerde bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Ayrıca Beşiktaş takımının Çarşı Grubu, köy okullarına yardım kampanyası düzenlemiştir.

Halkbilimi, toplumu ilgilendiren bir konudur. Yani halkbilimi, toplumun her alanıyla yakından ilgilidir. Dolayısıyla futbol da halkbiliminin çalışma alanlarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, toplumun ilgilendiği futbol oyunundaki taraftar ve oyuncuların oluşturdukları kültür unsurlarının da araştırılması ve incelenmesi gerekmektedir. Toplumun ilgilendiği futbol oyunundaki bu unsurlardan bahsedilmemiş olması büyük bir problemdir. Bu unsurların futbol oyununa yansımaları çalışmada yer alacaktır.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, futbolun içerisindeki halkbilimi unsurlarının kaybolup gitmesini engellemek ve var olan bu öğeleri gün yüzüne çıkarmaktır. Böylece halkbiliminin alanı genişlemiş olacak ve bilim adamlarının farklı alanlara daha geniş bir perspektifle bakmaları sağlanmış olacaktır.

Çalışmadaki en önemli nokta ise futbolsever halkın genel anlamda halkbilimine ilgisinin artması sağlanacaktır. Bu da toplumun diğer fertlerine sirayet edecek ve böylece halkbilimi daha büyük kitleler tarafından özümsenecektir.

3. Araştırmanın Kapsamı

Çalışma, dünya ve Türk futbolundaki halkbilimi unsurlarından bazılarını içermektedir. Ayrıca bu çalışmada, Türk futbolunda futbolcu, taraftar, yönetici ve teknik direktör bazında araştırılacak futbol kulüpleri ise şunlardır:

1. Fenerbahçe Spor Kulübü (Futbolcu ve Taraftar)
2. Beşiktaş Jimnastik Kulübü (Taraftar)
3. İstanbul Başakşehir Futbol Kulübü (Taraftar)
4. Yeni Malatyaspor Kulübü (Futbolcu, Taraftar ve Yönetici)
5. MKE Ankaragücü Spor Kulübü (Taraftar)
6. Adanaspor Kulübü (Futbolcu, Taraftar, Teknik Direktör ve Yönetici)
7. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü (Futbolcu)
8. Sivas Gazi Lisesi Spor Kulübü (Futbolcu, Yönetici)
9. Adanagücü Spor Kulübü (Futbolcu, Teknik Direktör ve Yönetici)

4. Araştırmanın Yöntemi

Alan çalışmasıyla ilgili futbol kulüpleri ile görüşmeler sağlanıp gerekli izinler iletişim yoluyla alınmıştır. Daha sonra sahaya çıkılmıştır. Sahada gözlem, görüşme ve anket teknikleri kullanılarak veriler toplanmıştır. Görüşme esnasında ses kayıt cihazının yanında fotoğraf ve video kaydı için akıllı cep telefonundan yararlanılmıştır.

Kitap, makale ve internetten kaynaklar araştırılarak bölümler halinde parçalara ayırıp daha sonra birleştirme yöntemi kullanılarak veriler hazırlanmıştır.

5. Araştırmanın Sınırlıkları

Yaptığımız bu çalışma, konu bazında ilk olması hasebiyle yeterli kaynaklar mevcut olmadığından genellikle internet kaynaklarından faydalanılmıştır. Ayrıca Türkiye’de bulunan futbol kulüplerinin sayıca fazla olması nedeniyle “Araştırmanın Kapsamı” bölümünde belirtilen takımlarla çalışma alanı sınırlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN TEMEL KAVRAMLARI

1.1. Halkbilimi

1.1.1.Halk Kavramı

Halk, belli bir coğrafi bölgede yaşayan insan topluluğudur. Alan Dundes'a göre halk, müşterek bir etkeni paylaşan herhangi bir insan topluluğudur. Bu topluluğu, birbirine kenetleyen etkenin müşterek bir dil, din veya bir meslek olduğu mühim değildir. Mühim olan ise herhangi bir nedene bağı bir şekilde oluşan topluluğun kendisine ait birtakım alışkanlıklara sahip olmasıdır (1998: 143).

Metin Ekici'ye göre halk, müşterek bir dili konuşan, adet ve ananeleriyle müşterek faaliyetlerde buluşan, ortak şeylere gülüp ve ağlayan, günlük hayattaki sosyal ve ekonomik seviyeyle birbirinden çok değışik olmayan insan grubu olarak tanımlanabilmektedir. Halk ismi verilen grup; aile, aşiret, köy, dini ve lisani topluluklar, meslek grupları ve siyasi partiler benzeri bazı ocaklardan meydana gelmektedir. Halk, kültürü kendi içerisinde barındıran ve kültür öğelerini saklayan bir topluluktur. "Halk, belli zaman diliminde ve belli yerde yaşayan insan topluluğudur" (2004: 9).

1.1.2. Halkbilimi

Halkbilimi terimini ilk defa 1846'da William Thoms kullanmış ve günümüze kadar halkbilimi (folklor) ile ilgili çok fazla tanım yapılmıştır. Tanımların birkaçına değinmekte yarar vardır. Metin Ekici'ye göre folklor kavramı, folkloru akademik saha olarak seçen insanların çok iyi bilecekleri gibi, "popüler antikler" terimini karşılamak amacıyla kullanılmıştır. Folklor kavramı, Türkçede "halkbilimi", "halk bilgisi", "halkıyyat" ve "halk kültürü" gibi kavramlarla karşılanmıştır. Folklor kavramının Fransızcadaki karşılığı "traditions populaires" ve Almandadaki karşılığı ise "volkskunde" dir (2000: 2).

Erman Artun'a göre folklor; doğumdan ölüme dek kişilerin hayatında bulunan somut ve somut olmayan tüm kültürel öğeleri bilimsel bir şekilde derleyen, araştıran, değerlendirmeye alan ve kültür öğelerini sistematik olarak açıklayan insanlığın kültür tarihini ve bilhassa halk kültürünün genel gelişme kaidelerini inceleyerek kültürler

arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirleyip ortaya çıkararak, gerektiği zaman bu bilimsel neticeleri halkın yararı doğrultusunda düzenleyerek halka ileten bir bilim dalıdır (2008: 16).

Sedat Veyis Örnek ise halkbilimini şöyle tanımlamıştır:

Herhangi bir ülke veya belli bir bölgede yaşayan halka ait somut ve somut olmayan alanda bulunan kültürel ürünleri konu edinen ve bu ürünleri kendine has metotlarıyla derleyen, sınıflara ayıran, çözümlene yapan ve sonunda ise bir senteze ulaşmayı gaye edinen bir bilim dalıdır (Örnek'ten akt. Artun, 2016: 1).

1.1.2.1. Halkbiliminin Konusu

Halkbiliminin konusu geniş bir alana yayılmıştır. Sedat Veyis Örnek, halkbilimi konularını 25 madde halinde vermiştir:

1. Köy, kasaba ve kent yaşamı (monografiler)
2. Yerleşim-yerleşim türleri
3. Barınak-konut (Halk mimarisi)
4. Aydınlanma-ısınlma
5. Taşıma, taşıma teknikleri
6. Ekonomi türleri
7. Halk ekonomisi
8. Beslenme, mutfak, kiler
9. Ölçme, tartma, hesaplama birimleri, zaman ve mesafe kavramları
10. Halk sanatları ve zanaatları
11. Giyim-kuşam-süs
12. Halk bilgisi
13. Halk inançları, töreler, âdetler, gelenekler, görenekler
14. Geçiş dönemleri
15. Bayramlar, karşılamlar, uğurlamalar
16. Kalıp hareketler (tavırlar, jestler, mimikler)
17. Dernekler, kuruluşlar; dayanışma ve yardımlaşma
18. Dinsel-büyüsel içerikli inançlar, işlemler
19. Halk edebiyatı
20. Halk tiyatrosu (geleneksel tiyatro)
21. Halk oyunları (danslar)
22. Halk müziği ve müzik araçları
23. Çocuk oyunları ve oyuncaklar
24. Halk eğlenceleri, sporlar
25. Adlar (2000: 17-20).

24'üncü madde halk eğlenceleri ve sporlarla ilgilidir. Dolayısıyla futbol da halkın eğlencesi konumundadır. Futbol kulüpleriyle ilgili yapılacak olan çalışmalar da bu madde içerisinde değerlendirilebilir.

1.1.2.2. Halkbiliminin Amacı

Halkbilimi, insanların geçmişten günümüze kadar oluşturdukları bilgileri inceleyerek halk kültürüne katkı sağlamıştır. “Halkın geçmişten getirdiği kalıntılar çağdaş yaşama uyum sağlayarak yeni anlamlar kazanır. Bu yönüyle halkbilimi, toplumun kültürel yapısının ilerici gelişimine uyum sağlayan ve bu sürece katkıda bulunan bir alandır” (Artun, 2016: 6).

1.2. Futbol

1.2.1. Futbolun Tanımı

Futbol, 11'er kişiden oluşan takımların sahada hakemler eşliğinde topu, kafa ve ayakla karşı kaleye sokma kuralına dayanan bir oyundur (<http://sozluk.gov.tr>).

1.2.1.1. Futbolcu

Futbolcu, sahada 11'er kişiden oluşan takımların oynadığı futbol oyununun kurallarına bağlı kalarak rakip takım kalesinin içine topu atmakla yükümlü olan sporcu kişidir (<http://sozluk.gov.tr>).

1.2.1.2. Taraftar

Taraftar, bir futbol takımına sempati duyan ve o takımı destekleyen topluluğa denir. Taraftar, her koşulda takımının yanında olan ve takımını kendi sahasında ve deplasmandaki maçlarda yalnız bırakmayan gruptur. Taraftarlar arasında aşırı derecede takımına bağlı olan kişilere fanatik denir. Fanatik, asla yalnız değildir. Takımının bayraklarıyla ve yüzü tuttuğu takımın renklerine boyalı bir şekilde stada gelmektedir (Galeano, 2015: 30).

1.2.1.3. Yönetici

Yönetici, bir futbol kulübünün sevk ve idaresinden sorumlu olan kişidir (<http://sozluk.gov.tr>). Ayrıca çalıştığı kulübün personel, tesis, gelir ve giderinden de sorumludur. Aynı zamanda yöneticiler, kulübün menfaatleri doğrultusunda gerekli çalışmaları yaparak kulübün vizyonunu genişletmekle yükümlüdür.

1.2.1.4. Teknik Direktör

Teknik direktör, bir futbol kulübünde oynayan futbolculara antrenman yaptırarak, gerekli taktik ve teknikleri göstererek futbolcuyu maça motive eden kişidir (<http://sozluk.gov.tr>). Ayrıca teknik direktör, maçlarda oyunu iyi analiz ederek gerekli oyuncu değişikliklerini zamanında yapmakla yükümlüdür.

1.2.1.5. Hakem

Hakem, bir futbol maçını süreölçer kullanarak kurallara uygun ve tarafsız bir şekilde yardımcı hakemlerle birlikte yöneten kişiye denir (<http://sozluk.gov.tr>). Sahada, bir orta hakem ve iki tane yan hakem vardır. Dördüncü hakem ise saha kenarındadır. Bir futbol maçını orta hakem yönetmektedir. Yan hakemler de taç, ofsayt, korner kararı vermektedir. Dördüncü hakemin görevi ise oyuncu değişikliklerinin yapılmasına yardımcı olma, oyundaki duraklama dakikalarını gösterme ve orta hakemin sakatlanması veya maçı idare edememesi durumunda maçı idare etmektir.

1.2.2. Futbolun Kuralları

Futbol oyun kuralları ile ilgili tanımlar şöyledir:

- Saha Zemini: Futbol maçının oynanacağı yapay zeminin rengi yeşil olmak zorundadır.
- Saha Ölçüsü: Uluslararası maçlarda oyun alanının ölçüsü en az 64m x 100m en fazla 75m x 110m ve taç çizgileri kale çizgilerinden daha uzun olmalıdır.
- Gol: Futbol oyununda karşılaşan iki takımdan birinin topu, belli kurallar dahilinde rakip takım kalesindeki çizgiden içeriye atmasıdır.
- Taç: Futbolcunun futbol topunu, saha çizgilerinin dışına atması veya çıkarmasıdır.
- Aut: Rakibin kalesine atılan topun kale çizgileri dışına çıkmasıdır.
- Korner: Rakip takımın kalesine gönderilen topun rakip takım oyuncusuna çarparak dışarıya çıkmasıdır.
- Ofsayt: Futbolcunun rakip takımın sahasındayken kendi arkadaşının attığı topun ayaktan ilk çıktığı anda rakip takımın sondan ikinci oyuncusundan rakip takımın kalesine daha yakın olmasıdır.

- Faul: Futbolcunun rakip takım oyuncularından birine kural dışı bir hareketi sonucunda hakemin verdiği bir karardır.
 - Serbest Vuruş: Futbolcunun rakibine kural dışı bir hareket yaptığında rakip takım lehine verilen direkt ve endirekt vuruştur.
 - Frikik: Hakemin faul kararından sonra rakip takımın alanında ceza sahası çevresinde yapılan direkt vuruştur.
 - Şut: Oyuncunun rakip takımın kalesine topu direkt vurmasına “şut” adı verilmektedir.
 - Pas: Oyuncuların topu kendi takım arkadaşlarına atmasına denilmektedir.
 - Penaltı: Futbolcunun ceza alanı içerisinde rakip takım oyuncusuna yaptığı faul veya takımından herhangi bir oyuncunun topu elle tutmasına “penaltı” denilmektedir. Penaltı atışı, ceza sahasında kaleye 11 metre olan noktadan sadece bir oyuncunun yaptığı atıştır.
 - Sarı Kart: Oyuncunun rakip takım oyuncusuna yaptığı çok sert olmayan hareket sonucunda hakemin uyarı amaçlı gösterdiği karttır.
- Kırmızı Kart: Futbolcunun rakip takım oyuncusuna yaptığı çok sert bir hareketten sonra veya hakeme karşı kurallara uymayan bir davranış gösterdiğinde hakemin oyuncuya gösterdiği karta denilmektedir. Hakemin kırmızı kart gösterdiği oyuncu oyun dışı kalmaktadır

(<http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/MHK/oyun-kurallari/Oyun-Kurallari-2018-19.PDF>).

1.2.3. Futbolun Tarihçesi

Günümüzde endüstrileşen ve halk arasında popüler olan futbolun tarihi çok eski zamanlara kadar gitmektedir. Eski devirlerden günümüze kadar çeşitli aşamalardan geçerek bugünkü haline gelen futbol, insanların her dönemde tutkuyla bağlandığı bir spor olmuştur. Ali Niyazi İnal, bugünkü modern futbolun temellerinin ilkel dönemlerde atıldığını belirtmektedir (2013: 16).

1.2.3.1. Dünyada Futbol Tarihi

1.2.3.1.1. İlkel Futbol

İrfan Erdoğan, futbolun ilk olarak MÖ 5000-2500 yılları arasında Çin’de ve benzer tarihlerde Mısır’da başladığını ifade etmektedir. Çin’de oynanan futbola Tsu

Chu denilmektedir. Tsu, “ayakla vurma” manasına gelmektedir. Chu ise tüy ya da hayvan kılırlarıyla doldurulmuş olan deri bir topa denilmektedir. Bu oyundaki gaye topu 30-40 cm çapındaki ağla örülerek oluşturulan bir deliğe sokmaktır. Tsu Chu oyununun asıl amacı imparatorun doğum gününü kutlamaktır (2008: 11). Futbolun yalnızca oyun amacıyla oynanmadığı ve belli bir işlevinin olduğu görülmektedir. Yani devleti yöneten kişinin doğum gününü kutlamak gayesiyle oynanan bir oyundur.

Mısırdaki kalıntılarda ise futbol oyununun M  2500’l  yıllarda oynandığına işaret eden nesnelere, yazılar ve boyamalar bulunmuştur. Futbol oyunlarının amacının firavunlar için yapılan dinsel eğlence olduğu söylenmektedir (Güneş, 2010: 2).

Amerika’da Aztek medeniyetinde ise futbola M  1500’l  yıllarda rastlanmıştır. Futbol oyunu, Aztek medeniyetinin merkezi olan Meksika’da kutsal kabul edilmektedir. Bu zamanlarda soyluların oynadıkları futbol, kralların rekabet oyunudur. Bu oyunun oynayanlar ve izleyiciler için dinsel bir manası bulunmaktadır (Erdoğan, 2008: 12).

Kaşgarlı Mahmut’un D v nu Lugâti’t-Türk adlı eserinde Türk futbol tarihiyle ilgili ilk bilgilere ulaşılmıştır. Kaşgarlı Mahmut eserinde, yuvarlak şekilde dökülen kurşun küreyi keçi kılıyla kaplayarak top yaptıklarını ve çocukların topa tekme atarak oynadıkları bu oyuna “Tep k” adının verildiğinden bahsetmiştir (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2015: 166).

1.2.3.1.2. Modern Futbol

Roma’da bilhassa askerler tarafından oynanan bir oyun olan Harpastum’un günümüzdeki modern futbolun temelini oluşturduğu ve Harpastum’u Romalıların, “Episkyres” isimli Yunan oyunundan esinlenerek oluşturdukları söylenmektedir. Fakat Harpastum’un hem ayakla hem de elle oynanabileceği düşünülmektedir. Bu oyundaki amaç topu yakaladıktan sonra ayak ve el vuruşlarıyla rakip takımın savunduğu alana sokmaktır (Güneş, 2010: 24).

“Harpastum adlı oyun Romalıları tarafından önce Fransa’ya ardından da tüm Avrupa ülkelerine yayılmıştır” (PilPil Y ney, 2012: 9). Fransa’da yaşayan Celts’ler bu oyunu kendilerine uygun hale getirdiler. Halk, oyuna “La Choule” ve soylular ise “La soule” ismini vermiştir. Oyun, güneş manasına geliyordu. Bu oyun Celts’lerin Romalıları karşı elde ettiği başarının simgesiydi. 12. yüzyıldan bu yana bu oyun

oynanmaktaydı.12. yüzyılda halkın ve soyluların futbola olan sevdasıyla futbol, İngiltere adalarında daha fazla yayılma alanı bulmuştur (Erdoğan, 2008: 14).

17. yüzyıla gelindiğinde ise İngiltere’de kralların sayesinde futbolun popülaritesi zirveye ulaşmıştır. Bu zamanda oynanan futbol ise günümüz futboluna en yakın halini almıştır (İnal, 2013: 17).

Günümüzdeki futbolun temellerinin atılmasının tarihi aşağıdaki gibidir:

1841- Futbol topunun tam bir küre biçiminde olmasının kabulü.

1848- “Cambridge kuralları” adı altında futbol kuralları oluşturulmuş ve bu kurallarla bağlı kalınarak ilk futbol maçının Cambridge’de öğrenciler arasında oynanması.

1855- Bir İngiliz futbol takımının ilk defa yurt dışına çıkması ve Almanya’da oynaması sonucunda Almanya futbolunun temelini atması.

1857- İngiltere’de ilk futbol kulübü Sheffield United’in kuruluşu.

1863- İngiltere Futbol Federasyonu “Football Association” un kurulması ve böylece modern futbolun başlaması.

1870- Portekiz’in başkenti Lizbon’da oturan İngilizlerin burada futbol oynaması ve futbolun Portekiz’de yayılması.

1871- “Kral Kupası” diğer bir ifadeyle “İngiltere Federasyon Kupası”nın başlaması ve Wandrers takımının ilk kupayı kazanması.

1872- İngiltere -İskoçya arasında ilk milli futbol maçının oynanması.

1875- İngiltere Futbol Federasyonu tarafından kalelere üst direk konulması ve topa kafa ile vurulmasına izin verilmesi.

1876- Köşe atışının futbol oyun kuralına kabulü.

1879- Glasgow’dan Darwen’e parayla futbolcu satın alınarak profesyonellik yolunda ilk adımın atılması.

1882- İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda futbol federasyonu temsilcileri tarafından futbol kurallarında değişiklik yapmaya yetkili olan “International Board” un kurulması.

1885- İngiltere Futbol Federasyonu’nun profesyonelliği, resmen kabulü.

- 1886-** Ofsayt kuralının kabul edilmesi.
- 1889-** Danimarka ve Hollanda’ da futbol federasyonlarının kurulması.
- 1890-** Futbol maçlarında hakemlere tam yetki verilmesi.
- 1891-** Penaltı atışının kabul edilmesi.
- 1893-** Amerika kıtasında ilk futbol federasyonunun Arjantin’de kurulması.
- 1895-** İngiltere’de bayanlardan oluşan takımların ilk futbol maçını oynaması.
- 1899-** Maç süresinin 90 dakika olması; saha ölçülerinin ise 118.4 x 91.4 metre olarak belirlenmesi.
- 1901-** Bir futbol maçının, futbol tarihinde ilk defa 100.000’in üzerinde seyirci toplaması; Sheffield United -Tottenham Hotspur federasyon kupası finalini 110.802 kişinin izlemesi.
- 1902-** Avrupa’da oynanan ilk milli maç Avusturya-Macaristan arasında oynandı ve Avusturya, Macaristan’ı 5-0 yenmeyi başardı.
- 1903-** Futbolda Averajın kabulü.
- 1904-** Fransa’nın başkenti Paris’te Belçika, Fransa, Danimarka, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre federasyon temsilcilerinin Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA)’ni kurması.
- 1906-** Kıtalararası ilk milli maçta Güney Afrika’nın Brezilya’yı Brezilya’nın Sao Paulo ilinde 5-0 yenmesi.
- 1907-** Kendi sahasında bulunan bir futbolcunun ofsayt sayılmamasının kabul edilmesi.
- 1908-** Londra Olimpiyat Oyunları’nda futbolun ilk kez olimpiyat oyunlarında yer alması ve İngiltere’nin şampiyon olması (Merih ve Akşar, 2006: 30).

1.2.3.2. Türkiyede Futbol Tarihi

Modern futbol diye adlandırılan günümüzdeki futbolun toplumumuzdaki başlangıcı ve hızla yayılması 19.yy’ın sonlarına denk gelmektedir. Türkiye’ye futbolu, Osmanlı’nın önemli ticaret limanlarındaki şehirlere yerleşen ve pamuk, tütün ticaretiyle uğraşan İngilizler getirmiştir.

Osmanlıda futbol ilk kez 1875 yılında Selanik'te oynanmıştır. Ama bu dönemde Müslüman halkın futbol maçı oynamasına izin verilmediğinden maçlar genelde İngilizler ve azınlıklar tarafından yapılmıştır ve Türkler futbolla daha geç tanışmışlardır (Merih ve Akşar, 2006: 70).

Futbol, İzmir'de ise 1877'de oynanmış ve Bornova'da 1894'te İngilizler tarafından "Football Club Smyrna" adıyla ilk futbol kulübü kurulmuştur ve futboldaki kurumsallaşma süreci gerçekleşmiştir (Merih ve Akşar, 2006: 71). Fuat Hüsnü Bey (Kayacan) ile Reşat Danyal Bey tarafından kurulan ilk Türk futbol takımı ise Black Stocking (Siyah Çoraplılar)'dir. Sarayın yaptığı baskı sonucunda takıma İngilizce isim verilmiştir (<http://www.tff.org/default.aspx?pageID=293>). Daha sonra İstanbul'da "Üç Büyükler" diye adlandırılan takımlar kurulmuştur. 1903'te kurulan ilk takım Beşiktaş Jimnastik Kulübü'dür. Ardından 1905'te Galatasaray ve 1907'de Fenerbahçe kurulmuş ve öteki takımlar da onların arkasından gelmiştir (Cengiz, 2014: 9).

Türk futbolunun ilk kuruluşu olan Türk İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kurulmasından sonra Yusuf Ziya Öniş'in başkanlığında 1923 yılında yapılan toplantıda "Futbol Heyet-i Müttehidesi" adıyla Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) kurulmuştur. Ardından Türkiye 21 Mayıs 1923'te FIFA'ya 26. üye olarak kabul edilmiştir (<http://www.tff.org/default.aspx?pageID=294>).

UEFA (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) kurulduktan 8 yıl sonra 1962'de Türkiye'yi bünyesine dahil etmiştir. Türkiye Futbol Federasyonu, 1962-1963 futbol sezonundan sonra Avrupa Kupa Galipleri Kupası'na dahil olacak futbol takımlarının belirlenmesi amacıyla Türkiye kupasını düzenlemiştir (<http://www.tff.org/default.aspx?pageID=296>).

Türkiye Profesyonel Futbol Ligleri ise Spor Toto Süper Lig, Spor Toto 1. Lig, TFF 2. Lig, TFF 3. Lig, Kadın Ligleri, Ampute (Engelli) Ligi, BAL (Bölgesel Amatör Ligleri) ve diğerlerinden oluşmaktadır.

1.3. İnanış

Güncel Türkçe sözlükte, inanılan şey, inanma işine "inanış" denilmektedir (<http://sozluk.gov.tr>). Günümüze kadar inanış kavramının birden fazla tanımı yapılmıştır:

P. Naili Boratav'a göre halk inancı, kişi veya toplum tarafından bir fikrin, bir olgunun, bir şeyin ve bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesidir (Boratav'dan akt. Artun, 2016: 345).

Kişilerin bilmedikleri bir şeyi hayal güçleriyle tamamlamaya çalışarak çeşitli olasılıklardan bir tanesini seçerek ona güvenip bağlanmasına “inanç” denilmektedir (Hançerlioğlu, 1975: 268).

Abdullah Kılıç, toplumun kabul ettiği dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan ama halk arasında yaygınlaşarak sürdürülen ve sonraki nesillere aktarılan inanışlara “halk inançları” adını vermektedir (Kılıç'tan akt. Artun, 2016: 345).

Günümüzde çoğu kişinin “batıl” olarak nitelendirdiği halk inanışlarına kültür seviyesi ne olursa olsun birçok kişinin yaygın olarak inandığı bir gerçektir. Halk inanışları, toplumsal yaşamımızda doğumdan evlenmeye, teknik gelişmelere, sosyal alışkanlıklara ve futbola kadar her türlü etkinlikte yer almaktadır (Artun, 2016: 345). Bir taraftarın futbol maçını radyodan dinlediği zaman takımının kazanacağını düşünerek maçı radyodan dinlemesi ve eğer takımı kazanmaya devam ederse ve bu durum birkaç kez tekrarlırsa bunu inanış haline getirerek devamlı takımının maçlarını radyodan dinlemesi bu durumu örneklendirmesi bakımından dikkate değerdir.

Halk arasında birçok inanış bulunmaktadır. Ancak futbolla ilgili olduğunu düşündüğümüz büyü ve uğur-uğursuzluk inanışına aşağıda değinilecektir:

1.3.1. Büyü İnanışı

1.3.1.1. Büyünün Tanımı

Eski Türklerde büyü terimi “bügü”, “bügi” şeklinde ifade edilmektedir (Tanyu, 1992: 501). Bügü kelimesi Uygur metinlerinde bilge, bilgelik ve tabiatüstü kuvvet manalarına gelmektedir (And, 1974: 26). Büyü manasına gelen Fransızca ve Almanca “magie” ve İngilizce “magic” sözcüklerinin kökü, Yunanca “magos” sözcüğünden gelmektedir (Tanyu, 1992: 501). Arapçada ise büyü sözcüğü sihirle aynı anlam çerçevesinde kullanılmıştır (Akın, 2011: 31).

Büyü sözcüğü günümüzde doğa yasalarına aykırı bir netice almak isteyen kimselerin başvurdukları gizli muameleye verilen genel isim olarak sihir, efsun, füsün ve bağı manasına gelmektedir (<http://sozluk.gov.tr>).

Büyü ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır ve bunlar ise şöyledir:

Büyü, doğüstü gizli güçlerle bağlantı kurulup, doğal şeyleri kullanarak bazı hedeflere ulaşmak için yapılan davranıştır (Devellioğlu, 1970: 644).

Büyü, insana ve doğaya bağlı olan vakalara manevi dünyadaki gizli dış kuvvetler vasıtasıyla tesir edip, onları yönlendirdiğine inanılan ayin olarak da tanımlanmıştır (Tanyu, 1992: 501).

1.3.1.2. Büyünün Tarihçesi

Bütün dinlerin bir parçası olan büyü, tarihin en eski devirlerinden itibaren varlığını sürdürmüştür (Tanyu, 1992: 503). Büyü, Müslümanların kutsal kitabı olan Kur'ân-ı Kerîm'deki Bakara sûresinin 102. ayetinde şu şekilde geçmektedir:

İşte o Medineli Yahudiler, şeytan tabiatlı kimselerin vaktiyle Süleyman'ın yönetimi aleyhinde takip ettikleri yöntemleri/taktikleri izlemekteler. Hâlbuki Süleyman hiçbir zaman kâfir olmadı; asıl bu iftiraları gerçekmiş gibi anlatan ve insanlara sihir [aldatmaca ve komplo öğretene] o şeytan tabiatlı kimseler kâfir oldular. Yine o Medineli Yahudiler vaktiyle Hârût ve Mârût lakabıyla anılan melek diye tanınan iki peygambere vahyedilene tabi olduklarını iddia eden bir zümrenin peşinden gitmekteler. Hâlbuki o iki melek/peygamber, ‘‘Bakın, biz sınanmaktayız. Sakın kâfirliğe sapmayın’’ diye uyarıda bulunmadıkça kimseye bir şey öğretmiyorlardı. Fakat şeytan tabiatlı kimseler o iki melekten/peygamberden karı-koca arasını açacak şeyler öğreniyorlardı (Kur'an, 2: 102).

Mısır ve Mezopotamya'da ise tılsımlı kelimeleri ve büyü yöntemlerini içeren çok fazla sayıda metin bu zamana ulaşmıştır. O toplumların merasimlerinin birçoğunun büyü ile alakasının olduğu söylenmektedir. Mısır papirüslerinde MS I-IV. yüzyıldan kalma hayvanlarla ve insanlarla alakalı büyü yöntemleri, büyü merasimleri ve büyüünün gerçekleşmesi için malzeme yöntemlerini içerisinde barındıran büyü numuneleri vardır (Sipahi, 2006: 11).

VII. yüzyılda Hz. Muhammed (s.a.v) gelmeden evvel Arap yarımadasında yaşayan insanlar, büyü ile meşgul olmaktadır. Onlar büyü yaparak faydalı cinlerle iletişime geçiyorlar ve mumdan yararlanarak değişik şekiller yapıp, büyüsel işlemlerde kullanıyorlardı. Onlar Hz. Muhammed (s.a.v) geldikten sonra ise yeni inançlar yerleşmeye başlayınca eski büyüsel geleneklerinden vazgeçmeden Kur'ân-ı Kerîm'deki ayetleri de buna dâhil ederek uygulamalarını sürdürmüşlerdir ve böylece dinin kuvvetiyle geleneksel büyü harmanlanarak yöntemlerin tesirli olması için emek sarf edilmiştir (Uygun, 2013: 32).

Romalılar ise büyüü manasız, büyücülerini de dolandırıcı ve yalancı addetmekle birlikte Roma’da büyücülük faaliyeti de yaygınlaşmıştır. Eski Roma, Kaldeliler ve Mısırlıların yaptıkları büyülerden etkilenecek büyücülerin toplandığı merkez haline gelmiştir. Roma İmparatorları da devamlı büyücülere müracaat etmekte ve onlardan yardım istemektedir (Tanyu, 1992: 503).

İslamiyet’ten evvel büyü geleneğinin belirli merkezlerinden olan Orta Asya’da Şamanizm olarak adlandırılan büyü ile din karışımı inanç düzeni, aynı zamanda Türk kültürünün temel kaynaklarından. Orta Asya’dan Anadolu topraklarına kadar geçerek bugüne dek değişik mistik pratikler içinde mevcudiyetini korumaktadır (Artun, 2016: 358).

Şamanizm’in temsilcisi olan şaman, Eski Türklerde “kam” sözcüğüyle aynı anlama gelirdi. Kamlar, cinler ve ruhlarla temas kuran kişiler olarak bilinirdi. Onlar, ruhlara hükmederek ölümler, doğa ruhları (periler ve cinler) ve şeytanlarla irtibat sağlamayı başarmıştır. Aynı zamanda hastalanan insanların tedavisi, kâhinlik gibi toplumsal vazifeleri yapan kişilerdir (Günay ve Güngör, 2003: 119). Kamlar hasta insanları iyileştirirken, onların zararlı ruhlarla nasıl mücadele ettiklerini ve nasıl hastalandıklarını simgeleyen ritüeller, soyut merasimler ve simgesel uygulamalar yaparlardı (Artun, 2016: 106).

Dünya’da halk büyülerinin kaynağı, XVI-XIX. yüzyıllar arasında kölelerin beraberinde getirdikleri Afrika büyüleri ve dinlerine kadar uzanmaktadır. Köleler, pagan inançları (doğa dinlerine inanma) sebebiyle zulme uğramaktan korkarak efendilerinin dini olan Hıristiyanlığa eklemişler ve böylece bu birleşimden birçok ruhani gelenek meydana gelmiştir. Bu geleneklerden ABD’de Hoodoo ve Haiti’de ise Voudoun (Vudu) bu şekilde ortaya çıkmıştır. Örneğin Amerika’ya göçen ve buraya yerleşen Avrupalı toplulukların Yahudi ve Pagan inanışları ile yerlilerin ot ve bitkilerin bilgisine hâkim Şamanizm inancı, Hoodoo halk büyüünü yoğun bir şekilde etkisi altına almıştır (Snake, 2012: 8).

Günümüzde ise Türkiye’de büyüyle uğraşanlar genelde art niyetli olarak insanların birtakım yeteneklerini, talihini, dilini, cinsel kuvvetini bağlamak, eşlerin ve diğer insanların arasını açmak, insanları yatırmamak, sakatlamak, kişilerin canına, malına ve mülküne, hayvanına zarar vermek gibi kötü düşünceli kara büyüler

yapmaktadır. Aynı zamanda insanların kendilerini, ailelerini, mallarını ve mülklerini korumak amacıyla yapılan ak büyüler de vardır (Sipahi, 2006: 13-14).

1.3.1.3. Büyü Çeşitleri

Sedat Veyis Örnek, büyüü şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Sempatik büyü a) Taklit büyüü b) Temas büyüü 2. Ak büyü 3. Kara büyü 4. Aktif büyü 5. Pasif büyü (1966: 34). Aşağıda konuyla bağlantılı olan ak büyü, kara büyü ve pasif büyü açıklanacaktır:

1.3.1.3.1. Ak Büyü

Genellikle bireylerin ve toplulukların yararı gözetilerek yapılan büyülere ak büyü (pozitif büyü) denilmektedir. Ak büyü, insanların yaralanma, hastalık ve ölüm gibi insani yıkımlarla; kuraklık, sel gibi tabii afetleri önlemeye; evi-barkı, malı-mülkü, hayvanları, çocukları ve hamile kadınları zararlı dış etkenlerden korumaktadır (Örnek, 1966: 38).

Ak büyü genel olarak dinden ve dinin mukaddes saydığı nesnelere yararlanılarak yapılmaktadır. Genellikle din sahasında ve din adamları ile teşrikimesai içinde yapılmaktadır (Örnek, 1966: 38). Örneğin, tıbben çözümü bulunmayan bir rahatsızlığı olan hastaların üzerine dua ve ayetler okunduğu zaman eğer hasta titirse hastalığın sebebinin cin çarpması olduğu anlaşılmakta ve büyüü çözmek için çaba harcanmaktadır (Bayram, 1997: 244).

1.3.1.3.2. Kara Büyü

Kişinin yaşamına, sağlığına, hanesine, malına, mülküne, bağına, bahçesine, hayvanlarına zarar vermek gayesiyle yapılan büyüye kara büyü (negatif büyü) denilmektedir. Kara büyüde karşısındakine net bir şekilde zarar verme düşüncesi hakimdir. Genellikle karı koca arasını bozmak, kişiyi hasta etmek ve ayrıca kişinin varlığına son vermek amacıyla büyüsel işlemler yapılmaktadır. Bu işlemleri uygularken tabiatüstü gizli güçlerden olan cin, zararlı ruhlar ve şeytandan yardım alınmaktadır (Örnek, 1966: 38-39).

1.3.1.3.3. Pasif Büyü

Kişinin kendisini birçok tehlikeden korumak ve savunmak gayesiyle yaptığı büyüye pasif büyü denilmektedir. Bu büyüde tehlikeli ve kötü etkileri ortadan

kaldırmak amacıyla yararlanılan nesnelere ise nazarlık, muska ve uğurluktur (Örnek, 1966: 39). Pasif büyüün bir çeşidi olan allopatik büyü, bir şeyi zıddı ile etkilemeye denilmektedir (Örnek, 1966: 40).

1.3.1.3.4. Dünya Futbolunda Uygulanan Kara Büyü Çeşitleri

Dünyada uygulanan pek çok büyü çeşidi vardır. Burada yalnızca Voodoo ve juju büyülerine yer verilecektir. Özellikle Afrika kökenli futbolcular tarafından uygulanan bu büyüler, zaman zaman Türk futbolunda da görüldüğü kaynak kişiler tarafından ifade edilmiştir.

1.3.1.3.4.1. Voodoo Büyüsü

Voodoo, kökeni Afrika olan bir tür kara büyüdür. Voodoo sözcüğünün kaynağı ise Afrika'da yaşayan Eve ve Fon kabilelerinin kullandığı dildir. Voodoo kelimesi hayat enerjisi, vahiy gibi pek çok manaya gelmektedir.

Voodoo büyüünün esasını, evrendeki her şeyin, tüm canlıların ve bütün olayların birbirlerine kenetlenerek bağlanması oluşturmaktadır. Bundan dolayı burada bahsedilen büyüün genel kaidelerine dayanan evrensel bir büyü sistemidir (Owusu, 2009: 11).

Voodoo büyüünün uygulaması iki şekildedir. Birincisi bez kullanılarak yapılan bebeklerdir (Owusu, 2009: 12). Eskiden bu bebekler balçıkla yapılıyordu. Balçıkla yapılan bebeğin içine kurbanın tırnakları, saçları veya vücut kılları doldurulmuştur. Buradaki amaç kurban ile bebeğin enerjisini birleştirerek aralarında güçlü bir bağ oluşmasını sağlamaktır. Daha sonraki dönemlerde kumaştan bebekler yapılmıştır. Bu bebeklerin içlerine ise saman, talaş veya balmumu doldurulmuştur. Bebeğin hedeflenen kişiye oldukça benzer olması ya da hedeflenen kişinin fiziki özelliklerini taşıması gerekmektedir. Ayrıca hedeflenen kişinin fotoğrafı bebeğin kıyafetine iğneyle tutturulmaktadır. Voodoo bebeği hazırlandıktan sonra bir merasim eşliğinde saz çubuğuyla burnuna ve ağızına hayat nefesi üflenip, ardından üç defa ismi söylenerek canlandırılır. Daha sonra bebek büyü amaçlı kullanılmaktadır (Owusu, 2009: 107-108). İkincisinde ise yapılan büyüün tesirli olabilmesi amacıyla tanrısal varlıklardan yardım istenmektedir. Haiti'de yapılan Voodoo büyüünde tanrısal varlıklarla yakın temas, büyük ritüeller eşliğinde gerçekleştirilmektedir. Bu ritüellere katılan kişiler çağırdıkları tanrısal varlıkların tesiri altına girmektedir. Bu

işlemin asıl amacı tanrısal varlıklarla doğrudan bağlantıya geçmektir (Owusu, 2009: 12).

1.3.1.3.4.2. Juju Büyüsü

Afrika kıtasının batısında yer alan büyücülüğe ve büyüye juju denilmektedir. Başta Nijerya olmak üzere pek çok Afrika ülkesinde yapılan büyü iyi niyetlerle kullanıldığı gibi kötü amaçlarla da kullanılmaktadır. Juju, küçük çocukları, yavru hayvanları korumak ve her türlü hastalığı iyileştirmek gibi gayelerle kullanılırken, birçok kötü amaçlara da hizmet etmektedir (<http://www.milliyet.com.tr/buyuden-kacti---1712684-skorerhaber/>).

1.3.1.3.5. Türkiye Futbolunda Uygulanan Kara Büyü Çeşitleri

Türkiye’de yapılan birçok büyü vardır. Burada sadece iğneli bebek büyüleri ve kırk bir iğneli sabun büyülerine yer verilecektir.

1.3.1.3.5.1. İğneli Bebek Büyüsü

Türkiye’de yapılan en tehlikeli büyülerden bir tanesidir. Bu bir çeşit kara büyüdür ve amacı kişiyi öldürmektir. İğneli bebek büyüleri ilk olarak kişinin psikolojisini alt üst edip, ardından da bedenini ele geçirdikten sonra kişiyi öldürmektedir (https://www.takvim.com.tr/aktuel/2009/7/24/buyu_cesitleri). İğneli bebek büyüleri bir Afrika büyüleri olan Voodoo büyülerine benzemektedir. Çünkü Voodoo büyülerinde de bebek nesnesi kullanılmaktadır.

1.3.1.3.5.2. Kırk Bir İğneli Sabun Büyüsü

Kırk bir iğneli sabun büyüleri bir kara büyü çeşididir. Bu büyü kişinin zamanla erimesi, iş hayatının bozulması ve başarısızlığa uğraması için yapılmaktadır. Bu büyüleri yapılış şekli ise kırk bir tane iğne sabunla batırıldıktan sonra sabun suya atılmakta ve bu şekilde yapılan büyü 2 ile 5 ay içerisinde sonuç vermektedir (https://www.takvim.com.tr/aktuel/2009/7/24/buyu_cesitleri).

Örneğin, kendinin metafizik uzmanı olduğunu iddia eden Salih Memişoğlu’nun Beyaz TV’ye yapmış olduğu açıklamada, Gana’dan kendisine bir hasta geldiğini ve hastaya büyü yapıldığını ifade etmiştir. Daha sonra hastaya yapılan sabun büyüleri üzerinde bulunan iğneler nedeniyle sabun eridikçe adamın da eridiğini ve son anda

adamı kurtardıklarını ve o sabunun dibinden çektikleri iğnelere sonra kan çıktığını ifade etmektedir (<https://www.youtube.com/watch?v=YKEdUAYfQ-Y>).

1.3.1.4. Büyüde Kullanılan Nesnelere

1.3.1.4.1. Muska

Muska (amulet), Latince “amuletum” sözcüğünden türemiştir (Örnek, 1966: 48). Kişileri şerlerden ve tehlikelerden koruyacağına inanılan şeylere muska adı verilmektedir (<http://sozluk.gov.tr>). İnsanlar muskaları nazardan, hastalıktan korunma, tedavi ve uğur gayesiyle taşımaktadır. Bu muskalar genellikle üçgen şeklinde olup, altın, gümüş ve deri korumaların içine yerleştirilerek kola veyahut boyuna takılmaktadır (Hançerlioğlu, 1975: 430). Örneğin, futbolcular tarafından futbol maçlarında uğur getirmesi için muska takılmaktadır.

İslam ülkelerinde ve Türkiye’de Kur’an-ı Kerim’den alınan ayet ve surelerin üzerine bir şeyler yazılarak hazırlanan muskalar kullanılmaktadır. Bu muskalar çoğunlukla ufak bir teneke kutusu içerisinde, küçük bir torbada veya bir naylon muşambaya sarılarak koltuk altına, omuz üstüne ve elbisenin içine dikili bir şekilde taşınmaktadır (Örnek, 1966: 50).

1.3.1.4.2. Tütsü

Tütsüler, türlü maddelerden oluşmakta ve büyü yapımında etkin bir rol oynamaktadır. Büyü esnasında tütsüyle oluşturulan titreşimin yardımıyla ruhsal varlıklar çağırılmaktadır. Ayrıca tütsüler, bilinçaltını harekete geçirme ve bilinci değiştirmeye de yaramaktadır (Owusu, 2009: 208).

Tütsüler temizlik gayesiyle ve ortama hoş kokular yayarak memnun kalınması amacıyla da kullanılmaktadır. Birtakım kokuların kötü ruhlara rahatsızlık verdiği inanişmektedir. Bazı hoş kokulu tütsüler ise tanrıların ve ruhsal varlıkların memnuniyetini kazanmakta ve onları o yere çekmek amacıyla yakılmaktadır. Ayrıca tütsülerin temizleyici özellikleri de kötü ruhları oradan uzaklaştırmaktadır (Sarıkçıoğlu, 2011: 95-96).

1.3.1.4.3. Voodoo İğnesi

Voodoo iğnesi, bebek kullanılarak yapılan büyülerdeki bir nesnedir. Çelik iğnenin uzunluğu 15 cm’dir. İğne, kısa bir bambu çubuğunun içine sokulduktan

sonra çubuğun ucuna bir tahta halka ile birkaç tane tüy halkanın içine tutturularak yapılmaktadır. Tüylerin merasimle öldürülen bir tavuğa ait olması tercih edilmektedir.

Bebekler kullanılarak yapılan büyülerde normal iğneler de kullanılmaktadır. Fakat Voodoo iğneleri ateşte kullanılmaya daha elverişlidir. Zararlı bir büyü yapan büyücü, kurbanına çok büyük bir acı çektirmek için iğneyi ateşte kızdırmaktadır (Owusu, 2009: 234).

1.3.2. Uğur-Uğursuzluk

1.3.2.1. Uğur

Uğur sözcüğü, Türkçeye Latince “augure” kelimesinden geçmiştir (Hançerlioğlu, 1975: 655). Uğur, kişiye mutluluk ve iyilik getirdiğine inanılan şeye denilmektedir. Ayrıca uğur, şans ve talih manasına gelmektedir (<http://sozluk.gov.tr>).

Uğur, Türk kültüründe eski ve yaygın bir şekilde kullanılan kavramlardan birisidir (Özarslan, 2016: 674). Uğur terimi, özellikle “bereket” kavramıyla birleşerek doğa yasalarına etki etme ve böylece bol ve bereketli mahsul sağlamak gayesi taşıyan halk inançları, kültürümüzdeki birçok işlemin meydana geliş ve devamlılık sebebidir (Artun, 2016: 357). Örneğin, eve uğur getirir inancıyla soğan, mısır ve sarımsak asılması gibi halk inanışları bulunmaktadır.

Günümüzde insanlar, futbol oyununda da uğura inanmaktadır. Onlar, futbol oyununun sonucunu düşünce gücüyle etkilediğine inanarak yaptığı birtakım davranışlara totem (uğur-uğursuzluk) adını vermektedir.

İsmail Abalı, totemi şöyle tanımlamaktadır: “İnsanın doğayı ve diğer varlıkların hareket ve düşüncelerini etkileyebilme arzusu neticesinde ortaya çıkan, yapıldığı kişi tarafından kısmen inanılan ve bireysel -fakat gittikçe grupsallaşan- uygulamalar şeklinde kendini gösteren bir inanış türü olmakla birlikte ilkel dönemlerden itibaren süregelen büyü düşünce ve pratiğinin en basit şeklidir” (2013: 42). Örneğin, Türk yapımı romantik bir komedi filmi olan Aşk Tutulması 2008’de vizyona girmiştir. Murat Şeker’in yönetmenliğini yaptığı filmin başrollerinde Tolgahan Sayışman ve Fahriye Evcen oynamıştır. Filmde, Fenerbahçe’ye gönül vermiş bir delikanlı ile yaptığı işlerde muvaffak olan genç bir bayanın tesadüfi olaylar sonucunda birbirlerine hissettikleri aşk konu edilmektedir. Bu filmde toteme

rastlanmaktadır. Şöyle ki filmdeki delikanlı, Fenerbahçe'nin maçlarını kazanması için etrafındakilere göre batıl inanç olan bazı davranışlarda bulunmaktadır. Bu davranışlara ise totem adını vermektedir. Örneğin; maç günü manav bir arkadaşının Fenerbahçe'nin maçı kazanması için domates satmaması, evde maçı izlerken sevgilisinin lavaboya gitmesini engelleyerek takımının bir gol daha atacağını söylemesi gibi davranışları, delikanlı “totem” olarak nitelendirmektedir.

1.3.2.2. Uğursuzluk

İnsana kötülük getirdiğine inanılan işaret ya da nesnelere var olduğuna inanılan kuvvete “uğursuzluk” denilmektedir (<http://sozluk.gov.tr>).

Orhan Hançerlioğlu'na göre uğursuzluk, “herhangi bir nesne, davranış, söz ya da belirtinin taşıdığına inanılan mutsuzluk veren güçtür. Bu gücü taşıyana da uğursuz denir” (1975: 656). Örneğin, halk arasında merdivenin altından geçmek, gece sakız çiğnemek, ıslık çalmak gibi uğursuzluk getirdiğine inanılan uygulamalar bulunmaktadır.

Günümüzde insanlar, futbol oyununda da uğursuzluğa inanmaktadır. Örneğin, bir taraftar maçı stadyumda izleyince takımının kaybedeceği-takımına uğursuzluk getirdiği- düşüncesiyle maçı izlemek yerine sinemaya gitmiştir. Bu örnekte delikanlının maçı stadyumda izleyince takımının maçı kaybedeceği düşüncesiyle maçı izlemek yerine sinemaya gitme davranışı, yapılması gereken veya yapılması planlanan ancak yapılmayarak meydana getirilen bir totemdir. Burada yapılan totem ise allopatik büyü¹ bir işlem gibidir. Çünkü allopatik büyü, elde edilmek istenilenin zıddı, onu getirir, temel düşüncesine sahiptir.

1.3.2.3. Uğurluk

İnsanlara uğur getirdiğine inanılan ve bu özelliği daha önce denenmiş olan nesnelere “uğurluk” denilmektedir (<http://sozluk.gov.tr>). Uğurluk, değişik şekilde bir taş, kolye, yüzük, bileklik, tespih, bere, forma, atkı, bitki tohumu, bitki, meyve vb. nesnelere, sahibini ruhsal ve fiziksel olarak iyileştiren, güçlendiren, koruyan ve sahibinin istediği bir şeyi elde etmesini sağlayan tabiatüstü büyü¹ bir unsurdur. Uğurluk sahibi olan kişi, bununla bağlantı oluşturduğu büyü¹ kuvvetle kendisi arasında düşünsel bir bağ kurarak arzu ettiği hedeflere ulaşmaya çalışmaktadır (Özarslan, 2016: 674).

¹ Allopatik Büyü için bkz. (Örnek, 1966: 40)

Herhangi bir nesne, metot, söz ve davranış şekli kişi tarafından uğur getiren özelliğiyle keşfedildiği zaman tekrarlanmaktadır. Böylelikle uğurluk denilen uğur getiren nesneyi, kendisi ile tabiat ya da tabiatüstü saha arasında aracı olarak kullanmaya başlamaktadır. Uğurluk nesnesi bir defa kişinin işini kolaylaştırdığında bir sonraki iş için de aynı uğurluk nesnesi kullanılmaktadır. Gizemli, tabiatüstü kuvvet taşıyan bu araç, kişinin başarıya ulaşmasını sağlayan en kıymetli yardımcısıdır (Özarslan, 2016: 673). Örneğin, Arjantin'in River Plate takımının kalecisi Amadeo Carrizo, gölgede ve güneşte çıkarmadığı beresinin uğuruyla, sekiz maçtır kalesini gole kapatmıştır. Boca Juniors maçından önce bu bereyi, Boca Juniors takımının futbolcusu Angel Clemente Rojas ondan çalmıştır. Amadeo Carrizo, uğurundan mahrum kaldığı için kalesinde iki gol görmüş ve River Plate maçı kaybetmiştir (Galeano, 2015: 112). Nesnelere uğurlu olabilmesi için önce denenmesi gerekmektedir. Bu örnekte görüldüğü üzere kaleci Carrizo, uğurluk nesnesi olan beresini ilk maçta şans getirdiğine inandığı için bunu totem haline getirerek kalan yedi maça da bu bereyle çıkmıştır.

1.4. Ritüel

Rit terimi, inanan insanların sembolik mâna yükledikleri geleneksel işlemler ve sınıflandırılan fiillere ait farklı çeşitteki sorumlulukların yerine getirilmesine denilmektedir. Ritler; sosyal alışkanlıklar, âdetler ve tabiatüstü inançlara ait merasimleri de ifade etmektedir (Özbudun, 1997: 17).

Güncel Türkçe sözlükte ritüel kelimesine ayin denilmektedir. Ayin ise bir topluluğun veya dini grup üyelerinin belirli aralıklarla yaptıkları kuralları daha önceden belirlenen, şekillenmiş davranış biçimleridir (<http://sozluk.gov.tr>).

Ritüel kavramı, ilk kez XIX. yüzyılda Avrupa'da insanların evrensel deneyimi şeklinde tanımlanmış, araştırma ve incelenmeye başlanılmıştır. Buradaki amaç başka kültür ve dinleri, Avrupa kültürü ve dinleriyle karşılaştırmaktır. Ardından türlü alanlardaki araştırmacılar bu kavramı çeşitlendirerek ona derinlik kazandırmışlardır (Bell, 2009: 14). Böylece ritüel kavramının birçok tanımı ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları ise şöyledir:

Emile Durkheim'e göre ritüel, insanın kutsal şeyler karşısında nasıl davranması gerektiğini belirleyen davranış kurallarıdır (Durkheim'den akt. Özbudun, 1997:22).

Gordon Childe ritüeli, ilkel toplulukların bu dünyada olmasını arzuladıkları değişiklikleri sembolize eden hareketlerle ve sihirli sözlerle yaptıkları ayin sonucunda tabiat olaylarını istedikleri yönde oluşturabilecekleri büyüsel eylemler olarak tanımlamaktadır (2009: 60).

Sibel Özbudun, sıklıkla özel kelime şekilleriyle veya gizli bir kelimeyle meydana getirilen ve genelde önemli eylem veya durumlarla ilişkili olan uygulamalar sistemi/büyüsel tören/dinsel törenlere “ritüel” adını vermektedir (1997: 16).

Hooke, Tanrı adına gerçekleştirilen fiillerin uygulamasında uzman ve yetenekli kişilerce belirli vakitlerde değişmeyen kurallar çerçevesinde yerine getirilen bir eylemler sistemine “ritüel” ismini vermektedir (2002: 14).

Ritüeller, dini veya din dışı bir manaya gelebilir, kişisel veya toplumsal olabilmektedir. Fakat kişisel olanları bile toplumsal bağlayıcılığı olumlu etkilemektedir. Bu etkiler kuşaktan kuşağa aktarılmakta ve toplumsal sürekliliğin sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ritüeller, topluluk bilinci ya da kolektif bilinç vasıtasıyla toplumsal kimliği de belirlemektedir. Ayrıca ritüeller, toplumsal bütünleşmeye de önemli bir katkı sağlamaktadır (Karaman, 2010: 235). Toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir parçası olan ritüeller, yardımlaşma ve dayanışma açısından da pozitif hisler ve ortamlar oluşturmaktadır (Baştok Özkan, 2017: 39).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMAYA KONU OLAN FUTBOL KULÜPLERİ

2.1. Fenerbahçe Spor Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı

2.1.1. Fenerbahçe Spor Kulübünün Tarihçesi

1985 yılında İngilizlerin Kadıköy'ün Moda semtinde futbol oynaması sayesinde Fenerbahçe Spor Kulübü'nün kurulmasının ilk adımı atılmıştır. 1899 yılında Fenerbahçe Stadyumu'nun bulunduğu yerdeki çayırılıkta toplanan ve top oynayan gençlerin bir futbol takımı kurarak futbol oynayabilme özlemi, Türk gençlerinin Black Stockings FC takımını kurlmalarına neden olmuştur. Ama Black Stockings takımı monarşi rejiminin baskısı sonucunda dağılmıştır. Dağılan takımın gençleri, bazı gençlerin de katılımıyla 1902 yılında Kadıköy Futbol Kulübü'nü kurmuştur. Fakat monarşi rejimi, bu takıma da engel olmuştur. 1907 yılında ise monarşi rejimi futbol konusunda yumuşayınca Ziya Bey, Necip Bey ve Ayetullah Bey'in sürmekte olan idealleri gerçekleşmiş ve böylece Fenerbahçe Futbol Kulübü artık kapatılmamak üzere kurulmuştur. 1909 yılında yapılan değişiklikle kulübün ismi Fenerbahçe Spor Kulübü olmuş ve renkleri ise sarı-beyazdan sarı-laciverte dönmüştür (<https://www.fenerbahce.org/kurumsal/detay.asp?ContentID=2>).

2.1.2. Ülker Stadyumu Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Spor Kompleksi

Fenerbahçe'nin maçlarını oynadığı stadyum, uzun yıllar Fenerbahçe Stadi olarak akıllarda kalsa da Başkan Aziz Yıldırım ve yönetim kurulu tarafından Fenerbahçe eski başkanı Şükrü Saraçoğlu'nun adı bu stada verilerek Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadyumu adını almıştır. Stat, en son eklenen Fenerium Tribünü ile 50.530 kişi oturma kapasitesine ulaşarak 2006 yılında taraftarın hizmetine girmiştir (<https://www.fenerbahce.org/tesisler/detay.asp?ContentID=23340>).

2.2. Beşiktaş Jimnastik Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı

2.2.1. Beşiktaş Jimnastik Kulübünün Tarihçesi

1902 yılının sonbaharında Medine Muhafızı Osman Paşa'nın konağının bahçesinde yirmi iki kişilik genç grup jimnastik hareketleri yapmaktadır. II. Abdülhamit döneminde siyasi hareketler nedeniyle bu tür toplanmalar ve kötü gözle

bakılan futbol yasak olduğu için bunu haber alan hafiyeler gençleri futbol oynadıkları gerekçesiyle karakola götürdü. Karakolda ifadeleri alınan gençlerin futbol oynamadıkları anlaşılınca gençler serbest bırakıldı. Futbol haricindeki diğer spor dalları serbestti. Mahallenin gençleri ise yasak olmayan jimnastik, güreş, boks ve beden hareketleri gibi sporlarla ilgileniyordu.

1903 yılında ise gerekli izinler alınarak Bereket Jimnastik Kulübü kurulmuştur. 1908 yılına gelindiğinde ise Meşrutiyet'in ilan edilmesiyle sportif hareketlere karşı olan tutum ve davranışlar değişmişti. 1909 yılındaki siyasi olayların ardından spor hocalığı yapan Fuat Balkan Edirne'den İstanbul'a geldi ve mahalledeki sporla ilgilenen gençleri bularak beraber spor yapmaya onları ikna etti. Beşiktaş'ın İhlamur Mahallesinde oturan Fuat Balkan, evinin altını kulübün merkezi haline getirerek Bereket Jimnastik Kulübü'nün ismini Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü olarak değiştirmiştir (<https://www.bjk.com.tr/tr/cms/tarihce/2/73>). Kulübün ilk renkleri kırmızı ve beyazdır. Ama Balkan savaşının kaybedilmesinden sonra kulübün renkleri değişerek siyah-beyaz olmuştur (<https://bjk.com.tr/tr/cms/tarihce/2/74/>).

2.2.2. Beşiktaş Vodafone Park Stadyumu

Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün eski stadı olan İnönü Stadyumu, 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü döneminde 19 Mayıs 1947 yılında hizmete girmiştir (<https://www.bjk.com.tr/tr/cms/tesisler/6/25/>).

2013 yılına gelindiğinde ise Fikret Orman başkanlığındaki yönetim tarafından yıkılmış ve yerine 2016 yılında 41.903 koltuk kapasitesi olan Vodafone Park stadı yapılmıştır (https://www.bjk.com.tr/tr/vodafone_arena/).

2.3. İstanbul Başakşehir Futbol Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı

2.3.1. İstanbul Başakşehir Futbol Kulübünün Tarihçesi

1990 yılında İstanbul Büyükşehir Belediye Spor Kulübü kurulmuştur. Daha sonra 2014 yılında belediyeden ayrılarak faaliyetlerine futbol kulübü olarak devam etmeye karar verip, adını İstanbul Başakşehir Futbol Kulübü olarak değiştirmiştir (<https://www.fanatik.com.tr>).

2.3.2. İstanbul Başakşehir Futbol Kulübünün Tanıtımı

İstanbul Başakşehir Futbol Kulübü'nün renkleri turuncu ve lacivettir (<http://www.ibfk.com.tr/kurumsal-kimlik/>). Kulübün maçlarını oynadığı stadyum ise İstanbul'un Başakşehir ilçesinde bulunan 3. Fatih Terim Stadyumu'dur. Stadın koltuk kapasitesi 17.319'dur (<http://www.ibfk.com.tr/tesislerimiz/>).

2.4. Yeni Malatyaspor Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı

2.4.1. Yeni Malatyaspor Kulübünün Tarihçesi

Yeni Malatyaspor Kulübü, 1986'da Malatya Belediyespor ismiyle kurulmuştur. O yıllarda Yeni Malatyaspor Kulübü'nün başkanlığını ise Ertan Mumcu yapmaktadır. 2010 yılında ise kulübün Malatya Belediyespor olan ismi değiştirilerek Yeni Malatyaspor olmuştur (<http://www.malatyaspor.com.tr/tarihce-s7.html>).

2.4.2. Yeni Malatyaspor Kulübünün Tanıtımı

Kulübün renkleri sarı ve siyahtır (<http://www.malatyaspor.com.tr/tarihce-s7.html>). Yeni Malatyaspor Kulübü'nün eski stadi, 1970 yılında 10.411 kapasiteli olan Malatya İnönü Stadyumu yapılmıştır (https://www.transfermarkt.com.tr/yeni-malatyaspor/stadion/verein/19789/stadion_id/582).

Malatya İnönü Stadyumu, günümüze yakın bir zamanda yıkılıp, yerine 2017 yılında 27.044 koltuk kapasiteli olan Yeni Malatya Stadyumu yapılmıştır (https://www.transfermarkt.com.tr/yenimalatyaspor/stadion/verein/19789/stadion_id/11847).

2.5. MKE Ankaragücü Spor Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı

2.5.1. MKE Ankaragücü Spor Kulübünün Tarihçesi

MKE Ankaragücü Spor Kulübü, 1910 yılında Turan Sanatkaragücü ile Altınörs İdmanyurdu takımlarının birleşmesiyle kurulmuştur. MKE Ankaragücü Spor Kulübü, 1933 yılında bugünkü ismini almıştır. Kulüp, bu ismi aldıktan sonra yerel Ankara Liginde şampiyonluklar yaşamıştır (<https://www.ankaragucu.org.tr>).

2.5.2. MKE Ankaragücü Spor Kulübünün Tanıtımı

MKE Ankaragücü Spor Kulübü'nün renkleri sarı-lacivettir. Kulüp, maçlarını ise 19.209 koltuk kapasiteli olan Ankara 19 Mayıs Stadyumunda oynamaktadır (<https://www.transfermarkt.com.tr/mke-ankaragucu/stadion/verein/868>).

2.6. Adanaspor Kulübünün Tarihçesi ve Tanıtımı

2.6.1. Adanaspor Kulübünün Tarihçesi

Adanaspor, 1954 yılında kurulmuştur. Adanaspor, kurulduğu yıl ikinci kümede oynamış ve ligin sonunda ise birinci kümeye çıkmıştır. Adanaspor, 1966 yılında profesyonel bir kulüp olma amacıyla Akınspor ve Torosspor kulüpleriyle birleşmiştir. Adanaspor Kulübü, 1996 yılına gelindiğinde ise Genel Kurul kararı sonucunda Adanaspor AŞ ismini almıştır (<http://www.adanaspor.com.tr/adanaspor>).

2.6.2. Adanaspor Kulübünün Tanıtımı

1966 yılında Adanaspor Kulübü'nün sarı-lacivert olan renkleri değiştirilerek turuncu-beyaz yapılmıştır (<http://www.adanaspor.com.tr/adanaspor>). Adanaspor Kulübünün stadı ise 16.095 koltuk kapasiteli 5 Ocak Fatih Terim Stadyumu'dur (<https://www.transfermarkt.com.tr/adanaspor/stadion/verein/6>).

2.7. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü

Osmanlı Engelliler Spor Kulübü, 2014 yılında Ankara'da kurulmuştur. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü'nün Başkanı Mustafa Döğer ve Teknik Direktörü ise İsmail Temiz'dir. Kulübün renkleri ise mor ve sarıdır. Stadı ise Akara 19 Eylül Sahası'dır (<http://www.amatorfutbol.org/takim/osmanliengellilersk-4156.html>).

2.8. Gazi Lisesi Spor Kulübü

Bayan Futbol takımı olan Gazi Lisesi Spor Kulübü, 2015 yılında Sivas'ta kurulmuştur (<http://www.sivasmemleket.com.tr>). Gazi Lisesi Spor Kulübü'nün Başkanlığını Okul Müdürü olan Mustafa Karadağ yapmaktadır. Kulübün Teknik Direktörlüğünü ise Nevzat Ercanlı yapmaktadır (<https://www.buyuksivas.com>). Kulübün renkleri ise kırmızı-beyazdır.

Kulübün maçlarını oynadığı stat ise Sivas Fuar Alanı 2 No Stadyumu'dur (<http://www.amatorfutbol.org/stadyum/sivas/sivasfuaralani2no-520.html>). Bu kulüp,

Kadınlar Futbol 2. Liginde futbol oynamaktadır (<http://www.milliyet.com.tr/kadin-futbolculardan-sivasspor-antrenmanina-sivas-yerelhaber-3071614/>).

2.9. Adanagücü Spor Kulübü

Kadınlar Futbol 3. Liginde oynayan Adanagücü Spor Kulübü, 1954 yılında Adana'da kurulmuştur. Adanagücü Kulübü'nün Başkanı Mustafa Ürgenç'tir (<http://www.amatorfutbol.org/takim/adanagucu-1868.html>).

Adanagücü Spor Kulübü'nün renkleri siyah-beyazdır. Stadı olmadığından Seyhan Belediyespor'un 2000 koltuk kapasiteli olan Adana Gençlik Stadyumu'nu kullanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BÜYÜ, UĞUR-UĞURSUZLUK VE RİTÜELLERİN FUTBOL ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. Büyünün Futbol Üzerindeki Etkisi

Habertürk gazetesi yazarı Murat Bardakçı'ya göre günümüzde futbol oyununda büyüye sık sık başvurulmaktadır (<https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/1053735-dunya-futbolundan-buyu-ornekleri-ve-rakibi-yenmek-icin-sansurlu-receteler>). Dünya'daki bazı ülkelerde, futbol takımları başarılı olmak için büyü yaptırmaktadır. Bu büyüler, genellikle Afrika kökeni olan Voodoo ve Juju büyüleridir. Afrikalı oyuncular vasıtasıyla bu büyüler, dünya futbolunda yayılma alanı bulmuştur. Örneğin bu büyüler, Afrika'dan Türkiye'ye gelen futbolcular tarafından Türk futboluna da yansıtılmaktadır.

Habertürk gazetesi yazarı Murat Bardakçı'nın Afrika kıtasında yaptığı seyahati ve büyü ile ilgili açıklamasında, büyü'nün en fazla Afrika kıtasında rağbet gördüğünü söylemektedir. Buna bizzat tanık olduğunu belirterek 1993 yılının ilkbaharında uzun süreli bir Afrika turu yaptığını, Orta ve Batı Afrika'yı Nijerya ile Benin'den başlayarak Fas'a kadar dolaştığını belirtmektedir. Yüze yakın büyücüyle konuştuğunu ve onlardan bazılarının büyü ve cin seanslarına katıldığını ve Nijerya'nın en büyük büyücülerinden biri olan Bassioba'dan istifade ettiğini ve Türkiye'ye döndüğü zaman gazetesinde "Kara Afrika'nın Kara Büyüleri" adlı bir yazı dizisi yaptığını ifade etmiştir.

Afrika kıtasında büyü, yeme içme gibi normal bir iş olmayı sürdürmektedir. Afrikalılar, sağlık, aşk, siyaset ve futbol gibi birçok alanda büyü ve büyücülerden medet ummakta ve futbolda büyülerden yararlanmanın öncülüğünü yapmaktadır (<https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/1053735-dunya-futbolundan-buyu-ornekleri-ve-rakibi-yenmek-icin-sansurlu-receteler>).

3.1.1. Dünya Futbolundaki Büyü Örnekleri

Günümüzde, dünyanın çeşitli yerlerinde bulunan futbol takımları oynadıkları bütün organizasyonlarda şampiyon olmak için büyü yaptırdığı söylenebilir. Ayrıca

büyüer futbol maçlarında da görülmekte ve futbolcular da münferit olarak büyüye başvurabilmektedir.

3.1.1.1. Futbol Takımlarına Yapılan Büyüer

Brezilya'nın Vasco de Gama futbol kulübünün resmi internet sayfasındaki bilgilerden eski bir boksör olduğu öğrenilen Pai Santana, namı diğer "Baba Nilson" kulüplerde masörlük, papazlık ve büyücülük yapmaktadır. Pai Santana, Corinthians kulübüne yaptığı çeşitli büyüerle kuvvet kazandırdığından dolayı kulüpten aylık 600 Brezilya reali maaş almaktadır. Bu kulüpteki futbolcuları on altı sene boyunca kutsamıştır.

Corinthians kulübü, Pai Santana'nın işine son verdiği gün, Pai Santana, "takıma bunun etkileri sakatlanmalar, kavgalar ve yenilgiler olacaktır" diyerek kulübü tehdit etmiştir. Tesadüfen mi yoksa kötü ruhların tesiriyle mi bilinmez, bir sonraki sene Corinthians kulübünde işler ters gitmiştir (Azzellini & Thimmel, 2008: 183). Brezilya futbolunda büyüünün doğal bir meslek olduğu görülmektedir. Çünkü Corinthians kulübü, büyücü Pai Santana'yı kulüp çalışanı olarak bünyesinde barındırıp, ayrıca maaş bağlamıştır.

Portekiz'in Porto kulübünün yöneticisi Francisco J. Marques, Benfica kulübünün Portekiz Liginde şampiyon olabilmek amacıyla büyüye başvurduğunu iddia etmiştir. Porto kulübü adına Portekiz'de yayınlanan bir televizyon programına katılan Francisco J. Marques, bunu büyük bir skandal olarak nitelerken, "Bu Portekiz futbol tarihinin en büyük skandalıdır. Benfica Başkanı 2015/2016 sezonu için büyücülere 75 bin euro ödeme yaptı. Tüm belgeleri emniyet yetkilileriyle paylaşacağız. Benfica araştırılmalı" ifadelerini kullanmıştır.

Porto kulübünün yöneticisi Marques, Benfica kulübü Başkanı Luis Filipe Vieira'nın büyü hizmeti karşılığında Şampiyonlar Ligi galibiyetleri için 10 bin Euro ve Portekiz Süper Kupa Şampiyonluğu için ise 5 bin Euro ödediğini iddia etmiştir (<https://www.sporx.com/portodan-benficaya-buyu-suclamasi-SXHbQ637206SXQ>).

Marques'in Benfica kulübünün büyü yaptırdığını ifade ederek bunu belgelere dayandırıp, ardından emniyete intikal ettirecek olması, Portekiz futbolunda büyüünün yapıldığı iddiaları kuvvetle muhtemeldir.

3.1.1.2. Futbol Maçlarındaki Büyüler

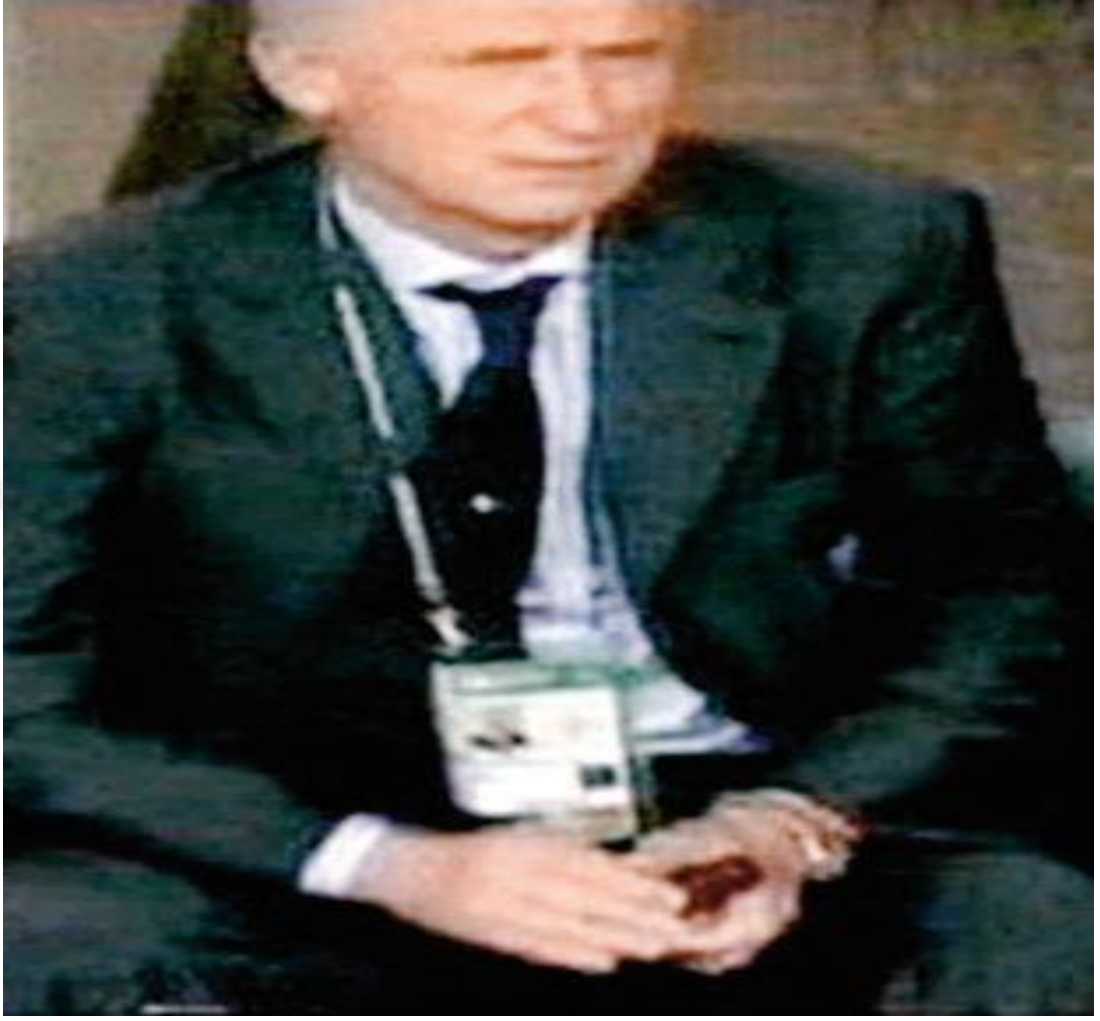
Güney Kore ve Japonya'nın ortak düzenledikleri 2002 Dünya Kupası'nda Fransa-Senegal maçında büyü yapıldığı, İtalya-Meksika maçında ise Papa tarafından gönderilen kutsal suyun sahaya döküldüğü söylenmektedir.

Fransa-Senegal maçından önce Cezayir asıllı Fransız yıldız futbolcu Zinedine Zidane'ın başı kara büyüyle belaya girmiştir. Dünya Kupalarına ilk defa katılan Senegal, Fransa Milli Takımı'nın karşısına çıkmadan önce neredeyse seferberlik ilan edecek seviyeye gelmiştir. Senegal'in ünlü Voodoo büyücüleri dahi takımla beraber Güney Kore ve Japonya'ya gelmiştir. Hatta Fransa'nın bir televizyon kanalına çıkan Senegalli bir büyücü, takımın üstüne düşen görevi yaptığını kendilerinin ise burada ellerinden geleni yapacaklarını söyledikten sonra izleyenleri hayrete düşüren bir hareket yaparak eline aldığı bir tavuğun bacağına kestikten sonra birtakım dualar okumuştur. Kimse büyücünün yaptıklarını ciddiye almamış ve Fransa'nın Senegal'e yenilebileceğine inanmamıştır. Ancak Zinedine Zidane maçtan evvel bacağından sakatlanmış ve maçta forma giyememiştir. Böylece büyü tutmuş ve Senegal, Fransa'yı 1-0 yenerek adını tarihe yazdırmıştır. Bu maçtan sonra birçok Fransız oyuncu da büyüünün tesirine inanmaya başlamıştır. Hatta bu futbolcular, resimlerden kara büyü yaptıklarını düşündükleri Hintli futbolcularla resim çekmemektedir (<http://spor.haber7.com/spor/haber/9268-kalede-buyu-var-yandan-gec>).

Senegal ile Fransa arasında oynanan bu maçta ise Zidane'ın sakatlanmasından ve Fransa'nın Senegal'e yenilmesinden büyücülerin yaptıkları kara büyüünün sebep olduğu ifade edilmektedir.

İtalya ile Meksika arasındaki maçtan önce ise Papa ikinci Jean Paul, İtalya'nın maçı kazanabilmesi için İtalya ekibine "kutsal su" göndermiştir. İtalya ile Meksika takımları arasında oynanan maçta Borgetti'nin golüyle Meksika 1-0 öne geçmiştir. İtalya Milli Takımı'nın gruptan çıkabilmesi için beraberlik gerekmektedir. İtalya takımının teknik direktörü Giovanni Trapattoni, maçın 80. dakikasında Papa'nın gönderdiği kutsal suyu sahaya dökmüştür. Maçın bitmesine beş dakika kaldığında ise İtalyan futbolcu Del Piero'nun attığı golle beraberliği kurtarmıştır. Böylece Papa'nın desteğiyle gereken puanı alan İtalya, Meksika ile beraber ikinci tura çıkmıştır (<http://spor.haber7.com/spor/haber/9268-kalede-buyu-var-yandan-gec>).

İtalya-Meksika maçında Trapattoni'nin okunmuş suyu saha kenarına döktüğü için İtalya takımının bir üst tura çıktığı söylenmektedir.

Şekil 3. 1: İtalya Milli Takımının Teknik Direktörü Giovanni Trapattoni, kutsal suyu saha kenarına dökerken.

(https://im.haberturk.com/2015/03/15/ver1426399365/1053735_9354750c31ffd2e8e568a4f7bf7cafb3.jpg) Erişim: 14 Aralık 2018.

Afrika kıtasında bulunan Kamerun'da rahiplerin de maçların öncesinde rakip takımın yenilmesi için Voodoo ayinleri yaptığı yabancı basında sık sık yer almaktadır. Bu büyücü rahipler tarafından ülkelerinde oynanan maçların öncesinde hayvan leşleri kalelerin önüne gömülmektedir. Keçilerin bağırsakları çıkartılarak toprağa gömülmektedir. Ardından Papa Shongo adını verdikleri tanrılarına dua edip, bir taraftan da kesilmiş bir tavuk bacağı topun üzerinde gezdirilerek rakip takımın maçı kaybetmesi için ellerinden gelen yapılmaktadır.

Kamerun ve Mali’de bu uygulamalar yaygın bir şekilde yapılmakta ki Afrika Uluslar Kupası esnasında yaşanmış olan bir büyü olayı adli belgelere de yansımıştır (<http://spor.haber7.com/spor/haber/9268-kalede-buyu-var-yandan-gec>).

Bu olayda Kamerun Milli Takımı’nın kaleci antrenörü Thomas Nkono Afrika Uluslar Kupasında Mali Milli Takımı ile oynayacağı yarı final maçı öncesinde “kara büyü” yaptığı iddiasıyla polis tarafından tutuklanmıştır. Kamerun teknik direktörü Winfried Schafer, foto muhabirlerini ve gazetecileri Thomas Nkono’yu kelepçelemeden önce bu olayı kayıt altına alınması amacıyla çağırmıştır. Daha sonra Thomas Nkono götürülürken polislerden bir tanesi sahaya geri dönmüş, Winfried Schafer ve Thomas Nkono’nun durdukları yerde bulunan bir nesneyi alarak oradan uzaklaşmıştır. Bu nesnenin Kamerun takımına yardım amacıyla yapılan bir kara büyü olduğu yönünde spekülasyonlar yapılmıştır (<https://news.bbc.co.uk>).

Şekil 3. 2: Kaleci Antrenörü Thomas Nkono, polisler tarafından götürülürken.

(http://news.bbc.co.uk/olmedia/1805000/images/1807717_bover300.jpg) Erişim: 14 Aralık 2018.

Oynanan maçta ise pek de iddialı olmayan Kamerun takımı, Mali takımını 3-0 gibi ezici bir üstünlükle yenmiştir. Bu olaydan sonra Afrika Futbol Federasyonu, Thomas Nkono’yu bu olaya sebep olduğu için bir yıl futboldan men etmiştir. Güney Afrika Cumhuriyeti ise milli takımın teknik direktörünün sahaya hayvan kanı dökmek suretiyle büyü yaptırdığı iddialarına karşı kendilerinin Kamerun Milli Takımı gibi olmadıklarını yani Voodoo yapmadıklarını açıklamıştır. Afrika ülkelerinde Futbolda büyü yapılması veya yaptırılması o kadar yaygın ki Afrika

ülkelerinin e-posta adreslerine “Voodoo büyüünü futbola sokmayın” şeklinde uyarılar gönderilmektedir (<http://spor.haber7.com/spor/haber/9268-kaled-buyu-var-yandan-gec>). Thomas Nkono'nun polisler tarafından kelepçelenerek götürülmesinin ve Afrika Futbol Federasyonu'nun bir yıl men cezası vermesinin başlıca sebebi büyü yaparak maçı manipüle etmesidir. Ayrıca Güney Afrika Cumhuriyeti, Kamerun Milli Takımı'nın büyü yaptığını söylemiştir.

Afrika ülkesi olan Ruanda'da ise ligde Mukura Victory Sports ile Rayon Sports takımları arasında oynanan futbol maçında Mukura Victory Sports takımının büyü yaptığı iddia edilmiştir. Mukura Victory Sports takımı 1-0 öne geçtikten sonra Rayon Sports takımının yaptığı ataklarda mutlak gol pozisyonları kaçırmıştır. Rayon Sports takımında oynayan Moussa Camara, rakip kale direği dibindeki bir nesneyi alarak kendi yedek kulübesine götürmeye çalışmıştır. Bu esnada rakip takımın oyuncuları büyü nü nesneyi alan Moussa Camara'yı kovalamaya başlamıştır. Daha sonra hakem Moussa Camara'ya sarı kart göstermiştir. Büyü nü nesneyi alan Camara, yedi dakika sonra golünü atarak takımını beraberliğe taşımış ve maç bu sonuçla tamamlanmıştır (<http://www.milliyet.com.tr/Skorer-Tv/video-izle/Futbol-tarihi-bunu-da-gordu--Buyu-yaptilar----f1plCG7MvLxr.html>).

Şekil 3. 3: Rayon Sportslu futbolcu Moussa Camara, kale önündeki nesneyi alırken.

(<https://mo.ciner.com.tr/video/2016/12/30/ver1502969526/E82F233B2C903E7C7DFCFFB8D039E286.jpg>) Erişim: 14 Aralık 2018.

Bu olaydan sonra Ruanda Futbol Federasyonu, aldığı bir kararla lig maçlarında büyüü yasaklamıştır. Ruanda liginde futbolcular, büyü yapmaktan suçlu bulunursa futbolculara 3 maç oynamama cezası verilecektir. Ayrıca futbolcuların 120 dolara yakın bir para cezası ödemesi gerekmektedir. Juju büyüü yapan teknik direktörlere ise 4 maç yasağı getirilmiş ve onların 240 dolar para cezası ödemesi ön görülmüştür. Eğer bir takım büyü yaptığı için suçlu bulunursa New Times'ın haberine göre takımın 3 puanı silinecek ve takım 600 dolardan fazla para cezası ödeyecektir (<https://www.washingtonpost.com>).

Mukura Victory Sports-Rayon Sports arasında oynanan futbol maçında, Mukura Victory Sports takımının kendi kalelerine topun girmesini önlemek amacıyla büyü yaptırdığı ve Moussa Camara'nın ise bu büyüü bozduğu için golü attığı iddia edilmektedir.

İhlas Haber Ajansı'nın haberine göre Kongo Cumhuriyeti'nde ise Kongo'da yayın yapan Okapi radyosundan yapılan açıklamada, bir takımın kalecisinin büyü yaparak maçı etkilemeye çalışması üzerine seyircilerin galeyana gelmesi sonucu çıkan olaylarda 13 kişinin hayatını kaybettiğı ve 34 kişinin de yaralandığı belirtilmiştir (<https://www.ihf.com.tr>). Ajansın verdiği haberde büyü yapıldığı için insanların öldüğü ve yaralandığı iddiası büyüün insanları kışkırtan yönünün bulunduğunu göstermektedir.

Güney Amerika ülkesi olan Peru'da da futbolda büyü yapılmaktadır. Peru, 2018 yılında Rusya'da düzenlenecek olan Dünya Kupası finallerine gidebilmek için rakip Yeni Zelanda'yı play off ikinci maçında evinde yenmesi gerekmektedir. Perulu yerliler, bu maç için adeta seferber olmuştur. Yerliler, büyü ritüelleri yaparak Peru takımına destek olmuş, Yeni Zelanda takımını ise engellemeye çalışmıştır. Peru takımında oynayan futbolcuların fotoğraflarıyla bu futbolculara şans getirmeye çalışırken Yeni Zelandalı futbolcuları ise lanetleyerek Yeni Zelanda takımının elenmesi için çaba sarf etmiştir (<http://www.milliyet.com.tr/tarihi-mac-oncesi-yeni-zelanda-ya---2555216-skorerhaber/>).

Peru-Yeni Zelanda maçında Perulu yerli büyücüler tarafından kendi takımlarına ak büyü (olumlu büyü) rakip takım için ise kara büyü (olumsuz büyü) yapıldığı görülmektedir. Bu maçın sonunda ise Peru, Yeni Zelanda'yı 2-0 yenerek Dünya Kupası finallerine gitmiştir.

Şekil 3. 4: Peru-Yeni Zelanda maçı öncesi yerli büyücüler tarafından yapılan büyü ayini.

(<https://cdn-amk.sozcu.com.tr/amk-resimler/2017/11/samann-1.jpg>) Erişim:14 Aralık 2018.

2006 Almanya Dünya Kupası finalleri öncesinde ise Meksika Milli Takımı ile karşılaşacak olan İran Milli Takımı, Meksika'nın "Voodoo" yapacağını iddia etmiştir. İran Futbol Federasyonu Başkan Yardımcısı Ali Pour, biz gereken önlemleri aldık ve bizi iman kuvveti koruyacak demiştir.

Ali Pour, bir haber ajansına verdiği demeçte "Meksikalılar Voodoo büyülerini ve psikolojik savaş konusunda ustadır. Bu büyüler şimdiden futbolcularımız üzerinde etkili olmaya başladı. Milli takımımızın Bayern Münih'te oynayan oyuncusu Ali Karimi sakatlandı. Alman liglerinde top koşturan diğer iki oyuncumuz Vahid ve Mehdi de sakatlandı" demiştir. İran takımı, Haziran'ın 11'inde Almanya'da oynanacak olan maçta Meksika tarafından yapılacak bir büyüye maruz kalmamak amacıyla şimdiden tedbir aldıklarını söyleyen Ali Pour, "Tüm futbolcuları dindar olan ve gerçek müminlerden oluşan takımımız büyüden etkilenmez. Ancak biz bu tip hilelere karşı tüm önlemlerimizi aldık. İslam'a olan inancımız bizi yıkılmaz bir kale gibi koruyacaktır" demiştir (<http://arsiv.sabah.com.tr/2006/05/10/dun106.html>).

İran Futbol Federasyonu Başkan Yardımcısı Ali Pour, Meksikalıların futbolda büyü konusunda uzman olduklarını ve takımlara karşı psikolojik savaş yaptıklarını söylemiş ve Almanya'da oynayan futbolcularının sakatlanmasını ise onların yaptığı büyüyle bağlamıştır.

2016 Avrupa Şampiyonasında eleme grubunda oynanan Galler-İsrail maçında ise enteresan bir olay yaşanmıştır. Galler takımının futbolcusu Gareth Bale, serbest vuruşu kullanacağı esnada İsrail takımının futbolcusu Ben Haim, topa doğru büyü benzeri el kol hareketleri yaparak bir şeyler söylemiştir. Bu hareketler taraftarlar tarafından ilgi görürken Galler-İsrail maçı ise golsüz eşitlikle tamamlanmıştır (<https://www.haberturk.com/spor/2016-avrupa-sampiyonasi/haber/1125704-israil-macinda-buyu>). İsraili futbolcu Ben Haim'in topa doğru hokus pokus benzeri bir büyü hareketi yapmıştır. Daha sonra kullanılan serbest vuruş autla sonuçlanmıştır.

Şekil 3. 5: İsraili futbolcu Ben Haim'in topa doğru büyü benzeri hareket yaparken.

(<https://cdn-amk.sozcu.com.tr/amk-resimler/2015/09/israil32423.jpg>) Erişim: 14 Aralık 2018.

Zambiya ve Senegal arasında oynanan 2017 U20 Afrika Uluslar Kupası finalinde ise Senegalli golcü Ndiaye, takımı 2-0 gerideyken 57. Dakikada rakip sahada serbest vuruş anında Zambiya kalecisi Mangani Banda'nın koruduğu kaleye çorabından çıkardığı bir nesneyi fırlatmıştır. Hakem Thierry Nkurunziza, Ndiaye'nin yanına geldiği sırada iki takım arasında itişmeler olmuştur.

Maç bittikten sonra ise Senegal teknik direktörü Joseph Koto, kaleye atılan nesne konusunda hiçbir bilgisinin olmadığını vurgulayarak maçta juju büyüsü yapıldığı iddialarını reddetmiştir (<http://zambianfootball.co.zm/no-juju-favour/>). Ndiaye'nin gol atmak için muska benzeri bir nesneyi kale içine atması, bu maçta büyü yapıldığı iddialarını güçlendirir niteliktedir.

Şekil 3. 6: Senegalli futbolcu Ndiaye, muska benzeri nesneyi kaleye atarken.

3.1.1.3. Futbolculara Yapılan Büyüler

Futbolcular, performanslarını artırmak, şans faktörünün kendilerine dönmesini sağlamak için ak büyüler yaptırmaktadır. Futbolcuların performanslarını kötü yönde etkilemek, futbolcuları sakatlamak gibi kara büyüler de yapılmaktadır. Ayrıca futbolcular da birbirlerine büyü yapmaktadır.

Örneğin, futbolculara yapılan “Juju” büyüünün futbolcu üzerindeki etkisini ise Beninli bir juju büyücüsü olan Marabout Degla şu şekilde açıklamaktadır; “Büyünün 9 günlük bir süresi var. Bu sürede bir kadınla uyuyamazsınız. Uyurken üzerinizi kefen benzeri beyaz bir örtü ile örtmelisiniz. Öte yandan bazı güç yüzükleri de var sizleri aynı işi yaptığınız insanlardan daha başarılı” yapabileceğini ifade etmiştir (<https://skor.sozcu.com.tr>).

BBC’nin haberine göre Gana Milli Takımı teknik direktörü Goran Stevanoviç’in Gana Futbol Federasyonu’na verdiği raporda ise “Birbirlerine zarar vermek için kara büyüden faydalanan bazı futbolcuların bu düşüncesinin değişmesi için hepimiz yardım etmeliyiz. Futbolcuların disiplinli olmalarını ve birbirlerine saygı göstermesini sağlamalıyız” ifadelerini kullanmıştır.

Eski bir Gana Milli Takımı oyuncusu Sarfo Gyami, bu ifadelere hiç şaşırmadığını ve 1992 yılında yapılan Afrika Uluslar Kupası finalinde oynayan Gana takımının bazı oyuncularının da büyü yaptığını söylemiştir. Sarfo Gyami, “O dönem futbolcular kendilerini korumak ve şansı kendilerine çekmek için bunu yapıyordu. Futbolcuların birbirlerine kara büyü yaptığını duymamıştım. Bu çok kötü” demiştir (<http://www.hurriyet.com.tr/teknik-direktorden-oyunculara-suclama-19998120>).

Gana Milli Takımı teknik direktörü Goran Stevanoviç, futbolcuların birbirlerine büyü yaptığını ifade etmektedir. Eski Milli futbolcu Sarfo Gyami ise Milli Takımda oynadığı dönemde futbolcuların kendilerini koruması ve şans getirmesi için büyü yaptırdıklarını söylemektedir. Ancak futbolcuların birbirlerine büyü yapmalarının ise çok kötü bir şey olduğunu belirtmiştir.

Bir dönem Türkiye’de Fenerbahçe, Kayseri ve Gaziantepspor’da oynayan 44 yaşındaki Ganalı eski futbolcu Samuel Johnson ise Gana medyasına yaptığı açıklamada, performansını artırmak ve kariyerine devam etmek için juju büyüüne başvurduğunu söylemiştir. Samuel Johnson, “Futbolda “juju” var ve bunun aksini söyleyen herhangi bir futbolcu yalancıdır. Daha önce denedim. Daha uzun süre futbol oynamak için bunu kullandım ancak daha sonra son verdim. Tahmin ettiğim şekilde bana yardımcı olmuyordu ancak yine de bana çok şey yaptığını düşünüyorum” demiştir (<https://ajansspor.com>). Samuel Johnson, Gana medyasına yaptığı açıklamada juju büyüünü yaptığını itiraf etmiştir.

The Sun gazetesinde yayınlanan bir makalede ise İngiltere Premier Ligindeki Afrika kökenli futbolcular arasında büyü yaptırmanın yaygınlaştığı belirtilmektedir. Ayrıca makalede, ünlü oyuncuların yeteneklerini geliştirmek ve başarılı olmak amacıyla Afrika’dan getirilen büyücülere özel büyü ayinleri yaptırdıkları belirtilmiştir.

Makalede adı geçen West Bromwich’in eski futbolcusu olan Brown Ideye, konuyla alakalı yaptığı açıklamada, “Ben juju erkekleriyle birlikte hareket eden futbolcuları biliyorum. Bu bir tuzak. Bunlardan kısa vadede fayda alabilirsiniz ancak uzun dönemde ödeme yapmanız gerekiyor. Juju erkeklerinin pek çok şeye etkisi var” ifadelerini kullanmıştır (<http://www.hurriyet.com.tr/premier-ligi-buyuculer-sarmis-30008857>).

Brown Ideye, bazı futbolcuların büyücüler tarafından yönlendirildiğini ve bunun bir para tuzağı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Ideye, juju büyücülerinin birçok şeyi etkileyecek güce sahip olduklarını ifade etmektedir.

İngiltere Premier Ligi takımı olan Tothenham'ın dünyaca ünlü forveti Emmanuel Adebayor ise bir süredir kötü performans sergilemesini, annesinin kendisine kara büyü yapmasına bağlamıştır. Togo asıllı golcü futbolcu Adebayor, Gana'da yayın yapan Peace FM radyosuyla yaptığı görüşmede, kendisinin bir futbolcu olduğunu ve rahip olmadığını söylemektedir. Bundan dolayı kimin cadı olduğunu kendisinin bilmediğini söylemektedir. Annesini, kendisinin evden kovduğu yönündeki iddialara karşı, onun evden kendi isteğiyle gittiğini ifade etmektedir. Annesiyle konuşmadığını çünkü annesinin, herkese kendisi için işlerinin iyiye gitmeyeceğini söylediğini belirtmektedir. Emmanuel Adebayor, kendisinin hakkında konuşmayı ve kendisine kara büyü yapmayı bırakmaları gerektiğini söylemektedir. Ayrıca golcü futbolcu, bu sezon oynadığı on iki maçta yalnızca iki gol atabilmiştir (<http://hurriyet.com.tr/adebayor-kotu-oynuyorum-cunku-annem-buyu-yapti-27686651>).

3.1.2. Türk Futbolundaki Büyü Örnekleri

Dünya futbolunda olduğu gibi Türk futbolunda da büyü yapıldığı söylenebilmektedir. Türk futbolundaki büyüler, genellikle stadyumlara ve futbolculara yapıldığı ifade edilmektedir. Futbolun bütün paydaşları yani kulüp yöneticileri, teknik direktörler, futbolcular ve taraftarlar büyüye başvurabilmektedir.

3.1.2.1. Futbol Stadyumlarındaki Büyüler

Kendinin metafizik uzmanı olduğunu iddia eden Salih Memişoğlu'na göre Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadyumu'nda büyü bulunmaktadır (K.k.2). 2004 yılında Hürriyet Gazetesinde çıkan habere göre Fenerbahçe yöneticileri statlarında büyü olduğu duyumunu almıştır. Bunun üzerine stadyum müdürü Mürşit Tarhan, kendinin metafizik uzmanı olduğunu iddia eden Ayten Günışık'ı Fenerbahçe yönetimine tavsiye etmiştir. Yönetici Hakan Bilal Kutlualp ve Mürşit Tarhan, Ayten Günışık'ı Fenerbahçe stadına getirerek ondan büyüü bozmasını istemiştir. Ayten Günışık, stattaki büyüü bozmak için Hakan Bilal Kutlualp ve Mürşit Tarhan'dan aldığı idrarları kale önlerine ve sahanın çeşitli yerlerine dökerek dualar okumuştur.

Ayten Günışık'ın statta büyü bozmasının ardından Fenerbahçe'nin 2003-2004 sezonunda başarılı olduğu iddia edilmiştir.

2003-2004 sezonunun sona ermesinin ardından kendisine verilecek olan hediyeleri ve parayı alamayan Ayten Günışık, Fenerbahçe kulübü yöneticilerinin bu sezon da statlarında büyü olabileceğini düşünerek kendisini çağırması üzerine bunu bir TV kanalına açıklamıştır. Televizyon kanalı, Ayten Günışık'ın üzerine gizli kamera yerleştirerek Fenerbahçe stadına göndermiştir. Stada gelen Ayten Günışık, Stat Müdürü Mürşit Tarhan'a buraya Hakan Bilal Kutlualp'ten izin alarak geldiğini ve sahaya okunmuş su dökceğini söylemiştir. Daha sonra Mürşit Tarhan, Günışık'a "işini kimse görmeden çabuk bitir" demiştir. Bu diyalog günlerce gündemi meşgul ederek gazete ve televizyonlarda yayınlanmıştır. Gizli kamera görüntülerinin ardından Mürşit Tarhan görevinden istifa etmiş, ancak yönetim onun istifasını reddetmiştir. Bu olayın ardından İstanbul Kadıköy Cumhuriyet Savcılığı harekete geçerek Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadında büyü yaptırdıkları iddiasıyla ilgili kişilere "Tekke ve Zaviyeler Kanunu'na muhalefet suçundan" soruşturma açılmıştır (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/fenerbahce-ye-buyu-sorusturmasi-acildi-252973>). Fenerbahçe Stadında büyü yapıldığı iddiasıyla savcılığın soruşturma başlatması ve kamera kayıtlarının bulunması Fenerbahçe stadında büyüün yapıldığı iddialarını kuvvetlendirmektedir.

Fenerbahçe, yıllardır evinde oynadığı maçlarda Galatasaray takımına yenilmemektedir. Futbol kamuoyuna göre Fenerbahçe'nin evinde Galatasaray'a yenilmemesinin sebebi stada yapılan büyüdür. Salih Memişoğlu, 2015 yılında Beyaz TV'ye bu konuyla ilgili yaptığı röportajda Fenerbahçe Stadyumu'nda yapılan büyüü tespit ettiklerini ve büyüü yapan kişinin ise Faslı bir medyum olduğunu söylemektedir. Büyüü yaptıran kişi ise ismini vermediği Fenerbahçeli bir iş adamıdır. Ancak büyüü yapan da yaptıran da vefat etmiştir. İş adamının oğlu ise Memişoğlu'na babamın ismini verme diye tembih etmiştir.

Faslı Medyum tarafından statta çimler ıslatılarak üzerine Galatasaray forması konulmuş ve ezilen bir fil dişinin tozuyla birlikte forma yakılmıştır. Çıkan küllerin bir kısmı kale önlerine serpilmiş ve bir kısmı da haliçteki suya bırakılmıştır. Memişoğlu, bunu bulana kadar burnundan kan çıktığını ve bayıldığını söylemektedir. "Biz burada transa girdiğimiz zaman önümüze bütün kağıtlar geliyor. Mesela statta bir sigara kağıdı olsa acaba büyü müdür muska mıdır görüyoruz onu. Daire kurduk

mu çıkıyor.” Orada bir muska görmüştür. O muska elif, lam, mim diye yazılmış ve oraya atılmıştır.

Memişoğlu, bizim en büyük sorunumuz o stada girmememizdir demiştir. Eğer bir Fenerbahçe-Galatasaray maçı olacağı zaman kendisinin o stada yarım saat önceden girebildiği takdirde büyüü çözebileceğini söylemektedir. Bu büyüün çözümünün çok kolay olduğunu yeter ki kendisinin vereceği bir bardak suyu o kale direğinin dibine herhangi bir kişinin dökmesinin yeterli olacağını ifade etmektedir (<https://www.youtube.com/watch?v=YKEdUAYfQ-Y>).

Fenerbahçe evinde Galatasaray takımına en son 1999’da 2-1 yenilmiştir. Yani Galatasaray, Fenerbahçe’yi 20 yıldır Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadında yenememiştir. Memişoğlu’nun açıklamalarına dayanarak Fenerbahçe Stadında, Fenerbahçe’nin Galatasaray’a yenilmemesi için Galatasaray forması fil dişyle beraber yakılarak büyü yapılmıştır.

Salih Memişoğlu, diğer statlara da büyüün yapıldığını ve bunları stattan çıkardığını söylemektedir. Örneğin, Beşiktaş İnönü Stadyumu’ndaki büyüü çıkardığını söylemiştir. Futbolda 7 çeşit büyüün varlığından bahsetmiş ve bunlardan en basit olanlarının ise şişenin içine yapılan büyüler ve formanın üzerine yazılan büyüler olduğunu söylemiştir (K.k.2).

Salih Memişoğlu, 2015 yılında Beyaz TV’ye yapmış olduğu açıklamada ise Beşiktaş İnönü Stadı’nda büyü bulduğunu söylemiştir. Beşiktaş stadının iç kısmının görüldüğü tepenin başına geldiğinde kale direğinin dibindeki büyüü alıp getirmelerini istemiş ve onların getirdiği şişenin içinde Beşiktaşlı futbolcuların resimleri, iğneler hatta başları kırık iğneler bulunmuş ve Beşiktaş o sezon şampiyon olmuştur (<https://www.youtube.com/watch?v=snrYzkJ5gBY>). Yapılan açıklamada, Beşiktaş İnönü Stadında büyü olduğu ve bu büyüün stattan çıkarılarak bozulduğu görülmektedir.

2015 yılında Beyaz TV’de Salih Memişoğlu’nun röportajının yayınlandığı gün programda bulunan Beşiktaş kulübünün eski futbolcusu ve yöneticisi olan Sinan Engin’e 2002-2003 futbol sezonunda Beşiktaşlı olan çok önemli bir devlet adamı, Beşiktaş İnönü Stadında büyü olduğunu söylemiştir. Daha sonra Beşiktaş İnönü Stadına giden Sinan Engin, stadyumun içindeki kalelerin olduğu çimlerin altında oyuncak bir bebek olan ve toplu iğneler batırılmış iki tane Voodoo bebeği bulduğunu

ifade etmiştir (<https://www.youtube.com/watch?v=snrYzkJ5gBY>). Bu açıklamada Beşiktaş İnönü Stadı'nda bir Afrika büyü çeşidi olan Voodoo büyüü bulunmuştur.

Şekil 3. 7: Salih Memişoğlu ile derleme esnasında.

2004 yılında ise Galatasaray takımının 2. Başkanı Ergun Gürsoy, basına yapmış olduğu açıklamada ise Fenerbahçe'nin kendi stadında büyü yaptırdığı yönündeki iddialarla alakalı bir itirafta bulunmuştur. Ergun Gürsoy, "Bu büyü olayı neden bu kadar irdeleniyor. Bu kadar abartılacak bir şey değil; zamanında biz de

yapmıştık” demiştir (<http://www.sabah.com.tr/2004/08/19/spo110.html>). Galatasaray İkinci Başkanı Ergun Gürsoy, büyü yaptırmanın doğal bir şey olduğunu söylemiştir.

Adana’daki yerel bir gazete olan Çukurova Barış Gazetesi foto muhabiri Ömer Alpdoğan ise 1980’li yıllarda bazı kulüp yöneticileri maçtan önce Adana 5 Ocak Stadyumu’ndaki kale içine gelerek okunmuş su döktüğünü söylemiştir. Alpdoğan, taraftarların ise tribüne hoca getirdiğini ve takımlarının kazanması için hocaya büyü yaptırdıklarını belirtmiştir (K.k.3).

3.1.2.2. Futbolculara Yapılan Büyüler

Türkiye’de bir zamanlar Fenerbahçe forması giyen Emmanuel Emenike’de büyü olduğu iddiası spor medyasının gündemini bir hayli meşgul etmiştir. Örneğin, Beyaz TV’ye açıklamalar yapan Salih Memişoğlu’na göre Emmanuel Emenike’de büyü bulunmaktadır. Salih Memişoğlu, Afrika ülkelerinden gelen birçok futbolcunun üzerinde ya bir büyü ya da bir koruyucu bulunduğunu ifade etmektedir (<https://www.youtube.com/watch?v=YKEdUAYfQ-Y>).

Memişoğlu, Türk futbolcularında da büyü olduğunu ve bazı futbolcuların ceplerinde düğümlemiş ip çıktığını söylemektedir. Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor’dan birçok futbolcunun kendisini büyü konusunda ziyaret ettiğini söylemektedir. En son 3-4 ay önce Galatasaraylı bir futbolcuyla görüşüğünü belirtmektedir. Ayrıca teknik direktörlerin de kendisine geldiğini söylemiştir (<https://www.youtube.com/watch?v=T-UyNImAfd8>).

Memişoğlu yaptığı açıklamada, Emenike ve Türk futbolcuların bazılarında büyü bulunduğunu ve teknik direktörlerin de kendisini ziyaret ettiğini söylemiştir. Fakat hiçbir Türk futbolcu ve teknik direktör ismi verilmemiştir. Çünkü büyü yapılması hem kötü bir şey hem de Tekke ve Zaviyeler Kanununa aykırı olduğu için genellikle herkes tarafından gizli tutulmaktadır.

Türkiye’de bulunan Afrikalı futbolcular, Afrika’daki büyücülerden öğrendikleri büyüleri futbol maçlarında uygulamaktadır. Adanaspor medya sorumlusu Mustafa Çağrı Öztürk ile yapılan görüşmede Öztürk, Türkiye’ye Afrika ülkelerinden gelen futbolcuların büyü yaptığını belirtmiştir. İçlerinden bazı futbolcuların tütsü yakarak maça çıktıklarına şahit olmuştur (K.k.4).

Mustafa Çağrı Öztürk, “Afrikalı futbolcular, ayin nesnesi olan mandala dövmesi² yaptırırlar ve maçın belli bölümlerinde bu dövme dokundukları zaman bunun kendilerine başarı getireceğine inanırlar” demiştir. Mustafa Çağrı Öztürk, Fildişi Sahilili futbolcuları Osmane Viera, önemli bir maça çıkmadan önce ellerini ve ayaklarını sirke ile yıkadığını söylemektedir. Öztürk, bu işlemi şeytan ve cinlerden kendisini koruduğuna inandığı için yaptığını söylemektedir (K.k.4).

Kadınlar 3. Futbol Ligi takımı olan Adanagücü Spor Kulübü Başkanı ve eski bir futbolcu olan Mustafa Ürgenç ise 1980’li yıllarda her sene gol krallığında ikinci sırada kaldığını ve bunun için Hatay’daki bir hocaya gittiğini söylemiştir. Hoca, kendisinde büyü olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra hoca büyüü bozunca o sene hem gol kralı olmuş hem de takımı şampiyon olmuştur (K.k.5).

3.2. Uğur-Uğursuzluğun Futbol Üzerindeki Etkisi

Halk inancı dairesinde ortaya çıkan uğur ve uğurluk uygulamalarının, olayları istediği yönde değiştirmesiyle elde edilen bu moda davranışa “totem yapmak veya tutmak” denilmektedir (Özarlan, 2016: 675). Totem yapma ya da tutma davranışı, futbolcu, taraftar, teknik direktör ve yöneticiler arasında yaygın bir inanış ve uygulama şeklinde görülmektedir.

Totem inanış ve uygulamaları, batıl inanç olan halk inanışlarına benzese de bazı farklı yönleri de bulunmaktadır. Bu farklılıklardan en belirgin olanı, halk inanışlarının toplumsal, totemlerin ise bireysel olmasıdır. “Yani her bireyin kendince bir totem inanışı ve uygulaması varken halk inanışları ve bunların pratikleri ise bir toplumun tüm üyelerince aynı ya da benzer şekilde uygulanmaktadır” (Abalı, 2013: 42-43). Örneğin, totem yapan bireylerin totemleri genelde birbirinden farklıdır. Kimi maçı önce köfte eklemek yemektir (K.k.23). Kimi ise maçı radyodan dinlemektedir (K.k.24). Ama halk inanışlarından biri olan çocuğu olmayan bir kadının türbeye gittiği zaman çocuğunun olacağı inancı, sadece bireysel değil hemen hemen bütün Türk halkının inandığı bir şeydir (Abalı, 2013: 43).

Halk inanışları ve totemin farklı taraflarından biri de halk inanışlarının ortak, toplumsal ve tarihsel olarak şekillenen ürünler; totemlerin ise anlık uygulamalar şeklinde ortaya çıkmasıdır. Şöyle ki totemler, bireylerin o anda akıllarına gelen ilk

² Mandala Dövmesi için bkz. (<https://hthayat.haberturk.com/moda/haber/1026571-mandala-dovme-modelleri>)

davranışlarıyla oluşmaktadır (Abalı, 2013: 43). Örneğin, Fenerbahçe maçına arkadaşıyla giderse uğurlu geleceğini düşünerek totem yapması (K.k.25) taraftarın anlık uydurduğu bir davranıştır. “Fakat halk inanışları, erken devirlerden itibaren toplumun ortak belleğinde yer edinen, toplum üyelerince beslenen ve günümüze ulaşan değerlerdir” (Abalı, 2013: 43). Örneğin, “düğün sırasında “saçı” adı verilen para cinsinden şeyler saçılırdı” (Şişman, 2017:73).

Totemlerin, ilk oluştuğu dönemlerde kişisel uydurmalar şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Fakat totemler, günümüzde internet ve televizyon gibi kitle iletişim vasıtaları sayesinde yayılarak sosyal alışkanlık haline gelmiştir. Totemlerin, şimdi olmasa da yıllar sonra toplumların ortak bir geleneği şeklini alması muhtemeldir (Abalı, 2013: 44).

3.2.1. Dünya Futbolundaki Uğur-Uğursuzluk Örnekleri

Günümüzde, dünyanın çeşitli yerlerinde oynanan futbolda, futbolcu, taraftar, teknik direktör ve yöneticilerin yaptıkları totemler bulunmaktadır. Aşağıda, futbolcu ve teknik direktörlerin yaptıkları totem örnekleri verilmiştir.

3.2.1.1. Futbolcu Uğur-Uğursuzlukları

Dünya'nın en ünlü futbolcularından biri olan Arjantinli Lionel Messi, Arjantin Milli Takımı ile bugüne kadar pek başarılı olamamıştır. İspanya'nın Barcelona takımında oynayan Messi, burada kazanılmadık kupa bırakmamıştır. Yıldız futbolcu, Milli takımdaki şanssızlığını kırmak ve uğur getirsin diye sakal bırakmıştır (<http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-sende-mi-messi-40118199/2>).

İngiltere futbolunda adından sıkça söz ettiren Chris Waddle'ın totemleri bulunmaktadır. 1983 yılında Newcastle United takımında forma giyerken İngiltere Premier Liginde, sezon boyunca oynadığı bütün karşılaşmalarda aynı iç çamaşırlarıyla oynamıştır. 1986-87 futbol sezonunda ise Tothenham Hotspur takımında oynarken takımı, uzun süredir yenilmediği için saçlarını kestirmemiştir (<http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-sende-mi-messi-40118199/9>). Herhangi bir kişinin biden fazla totemi olabilmektedir.

Almanya Bundesliga takımı Borussia Dortmund'un kalecisi Roman Bürki'nin totemi, maçtan önce futbol topuna dokunmaktır. 2015'ten bu yana Borussia

Dortmund formasını terleten Roman Bürki, maç öncesi futbol topuna dokunmadan maça başlamamaktadır (<https://www.haberler.com>).

Şekil 3. 8: Borussia Dortmund takımının kalecisi Roman Bürki, topa dokunurken. (<https://img.youtube.com/vi/nyYTr8YNP30/0.jpg>) Erişim: 15 Aralık 2018.

Diğer totem örnekleri aşağıda sıralanmıştır:

1. İspanya La Liga takımlarından Real Madrid'in Portekizli yıldızı Cristiano Ronaldo'nun uğuru, maça çıkmadan önce sakallarını kesmektir.
2. Eski Real Madrid kalecisi Iker Casillas'ın uğuru, her maç öncesinde çoraplarını ters giymektir.
3. Cardiff City takımının eski futbolcusu Malvin Kamara'nın totemi, maçlardan önce film izlemektir.
4. İngiltere Premier Ligi takımlarından Chelsea'nin kaptanı John Terry'nin uğuru, kazandıkları maçın ardından maçtan önce otobüste hangi koltukta oturuyorsa takımı mağlup olana kadar aynı koltukta oturmayı sürdürmektir.
5. İngiltere Premier Ligi takımlarından West Ham United takımının eski futbolcusu Bobby Moore'un uğuru, maçların öncesinde soyunma odasından en son çıkmaktır. Bu inancı kariyeri boyunca uygulamıştır.

6. İngiliz futbolcu Gary Lineker'in totemi, maçtan önce ısınırken kaleye şut çekmemektir.
7. 1998 Dünya Kupasında Fransa Milli Takımı'nın kaptanı Laurent Blanc'ın totemi, kaleci Fabian Barthez'in kel olan kafasını her maç öncesi öpmektir.
8. Fildişi Sahilili futbolcu Kolo Toure'nin totemi, maçlardan önce sahaya en son çıkmaktır (<http://www.sanalbasin.com/futbolcularin-en-iliginc-totemleri-16879790/>).
9. Romen futbolcu Adrian Mutu'nun totemi, maçlardan önce atletini ters giymektir (<https://www.cnnturk.com/spor/futbol/futbolcularin-sasirtan-totemleri?page=4>).
10. Chelseali Frank Lampard'ın totemi, her zaman sahaya sağ ayakla girmektir (<https://www.cnnturk.com/spor/futbol/futbolcularin-sasirtan-totemleri?page=11>).
11. Manchesterlı Ferdinand'ın totemi, maçtan önce yüzüne bir bardak su dökmektir (<https://www.cnnturk.com/spor/futbol/futbolcularin-sasirtan-totemleri?page=12>).
12. İspanya La Liga takımlarından Real Madrid ve İspanya Milli Takımının golcü futbolcusu Raul Gonzalez'in totemi, sarı renkli bir tişörtle antrenmanlara çıkmaktır (<http://www.milliyet.com.tr/Efsane-futbolculardan-en-iliginc-totemler--molatik-5424/?Sayfa=10>).
13. Alman futbolcu Mario Gomez'in uğuru, oynadığı birçok takımda içinde 3 sayısının olduğu formalar giymektir (<https://www.goal.com>).

3.2.1.2. Teknik Direktör Uğur-Uğursuzlukları

Brezilya Milli Takımı'nın ve Brezilya'nın Santos kulübünün eski antrenörü Tele Santana, uğur getirdiğine inandığı için her maça kırmızı gömlekle çıkmıştır. Bu da Santana'ya uğur getirmiş ve birçok şeyi kazandırmıştır (Azzellini & Thimmel, 2008: 183).

Arjantin Milli Takımı Antrenörü Alejandro Sabella, 2014 Dünya Kupası'nda Estadio Mineirao Stadyumu'nda İran Milli Takımı'yla oynanacak olan maçtan önce FIFA'ya totem için başvurmuştur. Sabella, 2009 yılında Arjantin'in Estudiantes takımını çalıştırdığı dönemde Cruzeiro takımını finalde yenerek Libertadores Kupası şampiyonu olduğu ve kendisine uğur getirdiği Estadio Mineiro Stadyumu'ndaki yedek kulübesini, İran Milli Takımıyla oynayacağı maç için istemiş, ancak FIFA bu isteği kabul etmemiştir (<https://tr.eurosport.com>).

Diego Armando Maradona'nın totemi ise Ermeni asıllı Türk arkadaşı Noray Nakis, Maradona'ya bir tespih hediye etmiştir. Arjantin Milli Takımı'nın dünyaca ünlü antrenörü Diego Armando Maradona, Güney Afrika'daki 2010 Dünya Kupası'nda bütün maçlarda Mardin yapımı bu tespihi uğur getirdiğine inandığı için elinden düşürmemiştir (<http://sultangazigazetesi.com>).

3.2.2. Türk Futbolundaki Uğur-Uğursuzluk Örnekleri

Günümüzde dünya futbolunda olduğu gibi Türkiye'nin çeşitli yerlerinde oynanan futbolda da futbolcu, taraftar, teknik direktör ve yöneticilerin yaptıkları totemler vardır. Aşağıda, futbolcu, taraftar, teknik direktör ve yöneticilerin yaptıkları totem örnekleri verilecektir.

3.2.2.1. Futbolcu Uğur-Uğursuzlukları

Futbolcuların yaptığı totem örnekleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Türkiye'de Fenerbahçe Spor Kulübü'nde uzun bir dönem top koşturan Brezilyalı Alex De Souza'nın totemi, sol ayağının üstünde 3 kere sekerek sahaya girmektir (<http://www.sanalbasin.com/futbolcularin-en-ilginc-totemleri-16879790/>).
2. Beşiktaş'ın eski futbolcusu Alpay Özalan'ın totemi, sahadaki çimlerden bir tutam kopararak yemektir (<http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-futbolcularin-hic-bilmediginiz-totemleri-40418671/4>).
3. Fenerbahçe Kulübü'nün eski futbolcusu Roberto Carlos'un totemi, maçtan önce formasının alt tarafını kesmektir (<http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-futbolcularin-hic-bilmediginiz-totemleri-40418671/1>).
4. Galatasaray'ın eski yıldızı George Hagi'nin totemi, maçtan önce çoraplarının alt tarafını kesmektir (<http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-futbolcularin-hic-bilmediginiz-totemleri-40418671/2>).
5. Fenerbahçeli futbolcu Ozan Tufan'ın totemi, maç günü soyunma odasında ayakkabılarının bağcıklarını 3 kere bağlayıp ve çözmektir (K.k.6).
6. Yeni Malatyasporlu futbolcu Rahman Buğra Çağırın'ın totemi, maçtan önce dua etmektir (K.k.7,12).
7. Yeni Malatyasporlu futbolcu Murat Yıldırım'ın totemi, yenilinceye kadar her maç aynı formayı giymektir (K.k.8,15).

8. Adanasporlu futbolcu Magaye Guaye'nin totemi, sahaya girerken sağ eliyle çimlere dokunarak kalbinin üzerine götürmektir (K.k.9).
9. Adanasporlu futbolcu Gökhan Süzen'in totemleri, dizliklerinde, annesinin, babasının ve kardeşinin isimleri bulunmakta ve maçtan önce formayı giymeden formanın üzerindeki numarayı öperek sahaya çıkmaktadır. Bunların kendisine uğur getirdiğine inanmaktadır (K.k.10).
10. Adanasporlu futbolcu Tevfik Altındağ'ın totemi, maçtan önce sağ ayağındaki eklem bölgesine iki defa dokunmaktır (K.k.11).
11. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü'nün futbolcusu Kudrad Khudaykulov'un totemi, sakat olmayan ayağındaki beni öperek sahaya çıkmaktır (K.k.13).
12. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü'nün futbolcusu Emrah Sobacı'nın uğuru, her maçta muska takmaktır (K.k.14).
13. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü'nün futbolcusu Umutcan Köse Bıyıkoglu'nun totemi, maçlardan 3 saat önce soğuk suyla duş almaktır (K.k.16).
14. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü'nün futbolcusu Erencan Karagöz'ün uğuru, sahaya girmeden önce koltuk değneğini sahanın kenarındaki beyaz çizgiye bir kere vurmaktır (K.k.17).
15. Osmanlı Engelliler Spor Kulübü'nün futbolcusu İsmail Karaaslan'ın uğuru, maçtan önce abdest almaktır (K.k.18).
16. Gazi Lisesi Spor bayan futbol takımının kaptanı Safiye Pınarbaşı'nın uğuru, turuncu formayı giymektir (K.k.19).
17. Adanagücü Spor bayan futbol takımının futbolcusu Şirin Omay'ın totemi, maça çıkmadan önce kolyesini takmaktır. Ancak maçta yasak olduğu için hakem tarafından kolye çıkarılmaktadır (K.k.20).
18. Adanagücü Spor bayan futbol takımının futbolcusu Gülnaz Erol'un totemi maçtan önce sol eliyle formanın alt tarafını tutmaktır (K.k.21).
19. Adanagücü Spor bayan futbol takımının futbolcusu Gülperi Demiray'ın totemleri, 13 numara ve maça çıkmadan önce kahvaltı yapmamaktır (K.k.22).

3.2.2.2. Taraftar Uğur-Uğursuzlukları

3.2.2.2.1. Fenerbahçe Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları

Fenerbahçe taraftarlarının çeşitli totemleri vardır. Örneğin, Seda Barlak'ın totemleri ise “kuzenim var Murat abi, ne zaman bize gelse Fenerbahçe maç kaybediyor ya da berabere kalıyoruz. O yüzden kendisinin bize maç günleri gelmesi yasak, aynı şekilde rakiplerin maçlarında da gelemiyor. Geldiği zaman onlara puan kazandırıyor. Kaldı ki kendisi bir Fenerbahçeli” diyerek kuzeninin Fenerbahçe'ye uğursuzluk getirdiğini söylemiştir. Seda Barlak'ın uğuru ise sezon başında maçı nerede seyretmeye başladıysa, sürekli orada seyretmektir. Aynı zamanda maç günleri, takımı kaybedinceye kadar sürekli aynı formayı giydiğini söylemekte ve kaybettikten sonra ise totemi değiştirerek bu defa formayı ters giymeye başlamaktadır (K.k.26). Taraftarlardan bazılarının totemleri ise şöyledir; evde maçı kanepenin üzerine çıkararak orada izlemek (K.k.32), statta devre arası kitap okumak (K.k.33), statta hiçbir şey yiyip içmemek (K.k.34,39), derbi maçlarında stada gelmemek (K.k.35,57), stada atkıyla gelmek (K.k.36), forma giymeden stada gelmek (K.k.37,41), stada 13 numaralı kapıdan girmemek ve 13 numaralı koltuğu oturmamak (K.k.38), maçı evde izlerken asla çay içmemek (K.k.42), stada yüzükle gelmek (K.k.43), maç saati 19:00'da ise televizyonu 19:07'de açmak (K.k.44), statta maç izlerken sakat olan ayağındaki protezi çıkarıp geri takmak (K.k.45) takımı atağa kalktığında bilekliğini tutmak (K.k.46), stada kolyeyle gelmek (K.k.47), statta maç izlememek (K.k.48), statta maç izlerken rakip takım gol pozisyonuna girerse izci işareti yapmak (K.k.49), derbi maçlarından bir gün önce evden çıkmamak (K.k.50) ve maçlarda sakız çiğnemektir (K.k.51).

3.2.2.2.2. Beşiktaş Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları

Beşiktaş taraftarlarının çeşitli totemleri vardır. Örneğin, Beşiktaş taraftarı Ferhat Akbulut, her maçtan önce Beşiktaş Nevzat Demir Tesislerine gelerek futbolculara dua etmekte ve bunu totem haline getirmektedir. Ayrıca evde maç izlerken maçın ilk yarısını izlememektedir. Çünkü izlediği zaman takımı kazanamamaktadır (K.k.62).

Şekil 3. 9: Beşiktaş taraftarı Ferhat Akbulut, Beşiktaş takımının futbolcusu Jeremain Lens'e dua ederken.

(https://image.yenisafak.com/resim/imagecrop/2018/02/08/04/45/resized_ef6c3-40aa537dys_video.jpg) Erişim: 31 Aralık 2018.

Beşiktaş taraftarı Ramazan Aktaş ise maçı evde izlerken eşinin herhangi bir sebeple televizyonun önünden geçtiği zaman takımının gol yediğine şahit olunca bunu totem haline getirdiğini ve maçları izlerken eşinin televizyonun önünden geçmesine izin vermediğini söylemektedir (K.k.28). Yani eşinin bu davranışı, takımına uğursuzluk getirdiğini düşünmektedir. Taraftarlardan kimilerinin totemleri ise şöyledir; takımının deplasmanda oynadığı maçları izlememek (K.k.63), evde maçı taburede izlemek (K.k.64), statta hiç konuşmadan maçı izlemek (K.k.65), maçtan önce biri siyah biri beyaz çorap giymek (K.k.53), maçlarda takımının kazandığı penaltı ve serbest vuruşlarda nefesini tutmak (K.k.54) ve statta tespih çekmektir (K.k.40).

3.2.2.2.3. Başakşehir Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları

Başakşehir taraftarlarının çeşitli totemleri vardır. Örneğin, Erkan Soyöz'ün totemi, takımının gol atmadığı zaman her nerede olursa olsun oturduğu pozisyonu değiştirdiğini ve gerekirse oturduğu yerden kalkarak başka yerde maçı izlediğini söylemektedir. Erkan Soyöz, bunu yaptığı zaman takımının gol attığını söylemektedir (K.k.30). Taraftarlardan bazılarının totemleri ise şöyledir; maçtan önce turuncu ayakkabı giymek (K.k.66), maç arasında lavaboda elini yüzünü yıkamak (K.k.67), maç izlerken çekirdek yememek (K.k.68), uzatma dakikalarını

beklemeden stattan ayrılmak (K.k.69), statta kale arkasındaki tribünden maçı izlemek (K.k.52), takımı ilk golü attığında ne yapıyorsa maç boyu onu yapmak (K.k.56) ve maç izlerken uzaktaki annesini aramaktır (K.k.55).

3.2.2.2.4. Yeni Malatyaspor Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları

Yeni Malatyaspor taraftarlarının çeşitli totemleri vardır. Örneğin, Ali Bozbağ takımının maçını rahat izlediği zaman takımı gol atamazken maçları stresli bir şekilde izlediğinde ise takımının gol attığını ifade etmektedir. Ali Bozbağ, bunu ise zamanla totemi haline getirdiğini ifade etmektedir (K.k.29). Taraftarlardan kimilerinin totemleri ise şöyledir; maçlarda takımın renkleri bulunan bere takmak (K.k.73), maçları sevgiliyle izlemek (K.k.74), evde maç izlerken devre arasında sigara içmek (K.k.75), statta mescitte namaz kılmak (K.k.76), rakip takım ceza alanına girdiğinde parmaklarını birleştirmek (K.k.77), evde maç izlerken maçın son 10 dakikasında televizyonu kapatmak (K.k.78) ve statta Malatya plakası olan 44 numaralı koltuğa oturarak maçı izlemektir (K.k.88).

3.2.2.2.5. MKE Ankaragücü Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları

MKE Ankaragücü taraftarı Can Muhammed Kandemir ise takımının ne zaman yağmurlu bir günde maç oynadığında takımının galip geleceğini düşündüğünde takımı galip gelmektedir. O, bunu birkaç kez denediğini ve sonra totemi haline getirdiğini söylemektedir (K.k.31). Evde izlediği maçlardan önce annesinin yaptığı mercimek çorbasını içmek (K.k.79), statta maç izlerken takımı ilk yarı yenikse yanındaki arkadaşıyla forma değiştirmek (K.k.80), statta maçı izlerken gol olmadığında stadın içindeki koridorda gezmek (K.k.81), evde maç izlerken maçta gol olacağını düşünerek arkadaşının sırtına binmek (K.k.83), statta penaltı atışı esnasında penaltıya bakmamak (K.k.82,84) ve televizyondan maç izlerken kanal değiştirmektir (K.k.85).

3.2.2.2.6. Adanaspor Taraftarlarının Uğur-Uğursuzlukları

Adanaspor taraftarlarının çeşitli totemleri vardır. Taraftarlardan Enes Ülkü'nün totemi, kahvehanede maç izlerken belli bir masası olduğunu ve orada maçı izleyince takımının yenilmediğini söylemektedir. Maç izlemeye geldiğinde eğer o masa doluyorsa, elinden geldiğince masada oturan arkadaşı kaldırmaya çalışmaktadır. Masadan kalkmadığında ise yan masaya geçmektedir. Fakat burada izlediği maçları

kaybetmektedir. Bu durumu birkaç kez art arda yaşamıştır (K.k.27). Taraftarlardan bazılarının totemleri ise şöyledir; maç günü takımın renklerini çağrıştıracak hiçbir şey giymemek (K.k.58), maçı tek izlemek (K.k.59), statta maç izlerken maçın bitimine 5 dakika kala sırtını sahaya dönerek maç bitene kadar öylece durmak (K.k.60), maçlarda takımının kesin yenileceğini söylemek (K.k.61), arkadaşının evinde maçı izlemek (K.k.70), evde maçı pijamayla izlemek (K.k.71) ve takımı gol attığında sevinmemektir (K.k.72).

3.2.2.3. Teknik Direktör Uğur-Uğursuzlukları

Teknik Direktörlerin farklı totemleri vardır. Örneğin, 2. Lig Beyaz Grup takımlarından Samsunspor takımının Antrenörü Taner Taşkın'ın enteresan bir totemi bulunmaktadır. Taşkın, çalıştırdığı bütün takımlarda gol bulmak için üzerindeki ceketi çıkararak totem yapmaktadır. Taner Taşkın, deplasmanda oynadıkları Gümüşhanespor karşısında da bu totemi uyguladıktan sonra takımı golü bulmuştur. Fakat daha sonra Gümüşhanespor da bir gol bulunca maç berabere bitmiştir (<http://haberaks.com.tr>).

Teknik Direktör Mesut Bakkal'ın ise 2014 yılında Konyaspor'u çalıştırırken totem yaptığı ortaya çıkmıştır. Son haftalardaki maçlarda aynı eşofmanla maçlara çıkan Bakkal, NTV televizyonunda yayınlanan %100 Futbol programındaki yorumcu Rıdvan Dilmen'in bir sorusu üzerine yaptığı açıklamada, bir arkadaşının hediye ettiği eşofmanı giydiğinden bu yana hiç mağlup olmadıklarını söyleyerek, "Ben de bu yüzden çıkarmıyorum" ifadelerini kullanmıştır (<http://www.konyayenigun.com>).

3. Lig bayan futbol takımlarından Adanagücü Spor Teknik Direktörü, Ayhan Vuran Kartal'ın totemi ise futbolculara bir hafta boyunca yaptırdığı idmanla takımı galip gelirse aynı idmana aynı hareketlerle takım yenilene kadar devam ettiğini ifade etmektedir (K.k.86). Adanaspor kaleci antrenörü Ali Hıdır Kurt ise maça çıkan kalecinin eldivenini takmaktadır. Kaleciye eldiveni taktığı zaman birçok maçta kaleci gol yememiştir. Bu nedenle bunu sürekli bir totem haline getirmiştir (K.k.87).

3.2.2.4. Yönetici Uğur-Uğursuzlukları

Futbol takımlarının yöneticilerinin bazı totemleri bulunmaktadır. Örneğin, Beşiktaş Başkanı Fikret Orman'ın totemleri, maçı rozet takarak izlemek ve statta yürümektir (<https://www.karakartal.com>). Galatasaray Başkanı Mustafa Cengiz'in

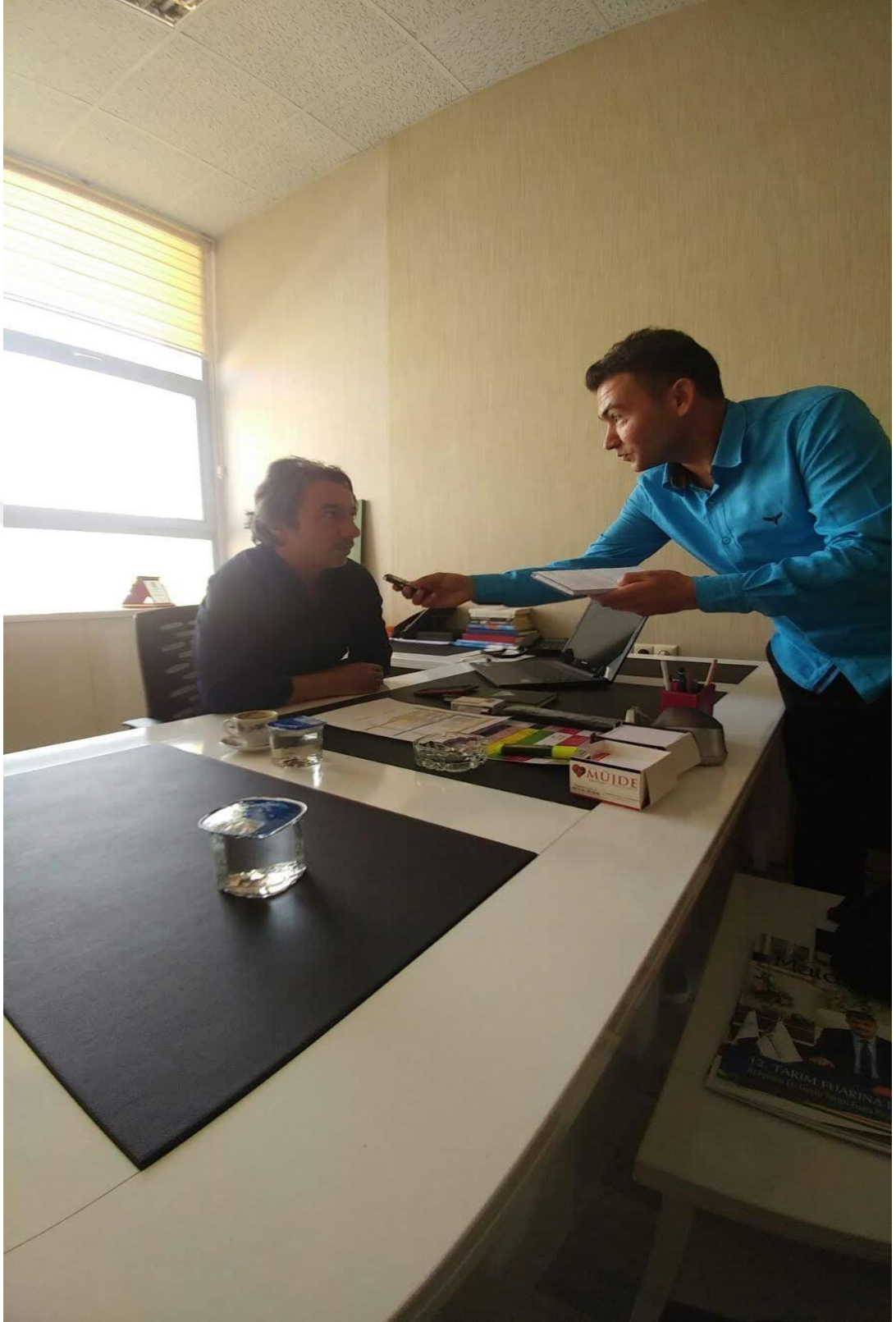
totemi ise maçtan önce basına konuşmamaktır (<https://www.cnnturk.com//yurttan-haberler/antalya/galatasaray-baskani-mustafa-cengizin-konusmama-totemi>).

Fenerbahçe'nin eski Başkanı Aziz Yıldırım'ın ise Avrupa Ligi'ndeki Fenerbahçe-Benfica karşılaşması öncesinde takıma uğur getirmesi için protokol tribünüdeki yöneticilerin yerlerini değiştirerek totem yaptığı kameralara yansımıştır (<https://www.sporx.com/tv/futbol/superlig/fenerbahce/iste-aziz-yildirim-totemi-%7C-sen-soyle-gelSXTVQ45632SXQ>).

Galatasaray'ın eski Başkanı Dursun Özbek, en son statlarında İsveç'in Östersunds takımıyla oynadıkları Avrupa Ligi maçında stada gelmiş ve takımı 1-1 berabere kalarak elendikten sonra artık statta maçları izlemek yerine televizyondan takip ederek bunu totemi haline getirmiştir. Dursun Özbek'in stadyuma gelmediği dönemde takımı oynadığı 4 lig maçını da kazanmıştır (<http://tr.beinsports.com>).

2. Lig bayan futbol takımlarından Gazi Lisesi Spor Başkanı Mustafa Karadağ'ın totemi ise maçları protokol tribünü yerine taraftarların arasında maçı izlemektir (K.k.1). 3. Lig bayan futbol takımlarından Adanagücü Spor yöneticisi Yağmur Tümer'in totemi ise statta spor kıyafetlerle ve saçlarını topuz yaparak maçı izlemektir (K.k.90). Adanagücü Spor yöneticisi İflah Kuvvetli'nin totemi ise statta maçı kravatsız izlememektir (K.k.91).

Yeni Malatyaspor Sportif Direktörü Ali Ravcı'nın totemi ise her maçtan önce soyunma odasına girerek mutlaka futbolculardan bir tanesinin formasını ve şortunu kontrol ederek onlara dokunmaktır. Bunu yaptığı için maçların çoğunda galip geldiklerini söylemektedir. Ayrıca mağlup oldukları maçlardan sonra dahi aynı şeyi devam ettirdiğini ve bundan vazgeçmediğini söylemektedir (K.k.89).

Şekil 3.10: Yeni Malatyaspor Sportif Direktörü Ali Ravcı ile derleme esnasında.

3.3. Ritüelin Futbol Üzerindeki Etkisi

İnsanların gündelik sosyal yaşamlarında da birçok ritüel bulunmaktadır. Günümüzde topluluklar ritüellerini belirli yerlerde gerçekleştirmektedir. Örneğin, eğlence yerleri, konser salonları ve stadyumlar ritüellerin varlığını sürdürdüğü çağdaş mekanlardan bazılarıdır. Bunlardan stadyumlar ise taraftar ve futbolcuların ritüellerini uyguladıkları mekanlardan biridir.

Futbolun, şehir yaşamı içerisinde ise bazı ritüellerle büyüleyici bir tesiri bulunmaktadır. Örneğin, futbol maçını seyretmek isteyen binlerce taraftarın bilet gişelerinde uzun kuyruklar oluşturması, günler öncesinde bilet alması, kulüplerin mağazalarından veya seyyar satıcılardan takımını simgeleyen nesnelere satın alması, bu ritüellerden bazılarıdır (Abdürrezzak, 2015: 55-56).

Futbolda maçlardan önce taraftarların yüzlerini boyamalarının tarihi ve kültürel geçmişi bulunmaktadır. Örneğin, tarihi dönemlerde Orta Asya'da yaşayan kam, baksı ve şamanların danslarında yüzlerine maske takarak değişik bir bedene aitmiş gibi davrandıktan sonra kendilerinden geçip, simgesel olarak göğe yükselmesi gibi ritüellerin temelinde evrensel simgesellik bulunmaktadır (Abdürrezzak, 2015: 57). Mircea Eliade, "maskenin bireyin bedeni ile dış dünya arasında bir perde oluşturduğunu ve yaşadığı çevreden başka bir âleme geçiş için gerekli olan ayinsel bir sembol olduğunu belirtmiştir." Mircea Eliade, yüzüne boya sürmek, maske takmanın yani ruhlar alemine ulaşmanın en basit şekli olduğunu söyleyerek taraftarların maçlarda yüzlerini takımlarının renkleriyle boyamalarının tarihi ve kültürel bir uzantı olduğunu belirtmektedir (Eliade'den akt. Abdürrezzak, 2015: 57).

Gülin Ögüt Eker, "futbol takımlarının din/mezhep; slogan ve tezahüratların zikir/ilahi ya da ayindeki trans çılgınlıkları stadyumların ayin mekânı, mabet olduğu kentlerde, taraftarların takım renklerini taşıyan özel kıyafet ve aksesuarları, takım renklerine boyanmış yüzleri," futbolcuların "özellikle gol ve galibiyet sonrası bireysel ya da toplu ayinsel gösterileriyle büyük bir kabile ayinini andıran futbol maçı, bir yanıyla da sözlü kültür ürünlerinin yaşatıldığı ve dönüştürüldüğü mekanlardır" (2010:175) ifadesiyle futbol maçlarında söylenen marş, slogan ve tezahüratların birer kültürel belge niteliğinde olduğunu vurgulamaktadır. Eker, ayrıca futbol maçlarında söylenen marş, slogan/pankart ve tezahüratların birer ritüel olduğunu da ifade etmektedir.

Taraftarların söyledikleri marşlarda, tuttıkları takımlara kendilerini adadıkları görülmektedir. Canlarını takımları uğruna vermeye hazır olduklarını dile getiren taraftarların bu atmosferden etkilenecek kimi davranışları topluluk psikolojisi içerisinde gerçekleştirdikleri ifade edilebilir. Beşiktaş'ın “Gücüne Güç Katmaya Geldik” marşı buna örnektir:

Gücüne Güç Katmaya Geldik

[...]

Gücüne güç katmaya geldik,

Formanda ter olmaya geldik,

Beşiktaş seninle ölmeye geldik!

Beşiktaş!

[...] (<https://www.a24.com.tr>).

Taraftarların maçlarda sloganlar atmaları ve pankartlar açmaları, mesajların iletilmesi açısından önemli bir işleve sahiptir. Sloganlar sözlü olarak, pankartlar ise yazılı bir şekilde iletilmektedir. Taraftarlar tarafından açılan pankartlar ve atılan sloganlar, taraftarların psikolojik olarak rahatlamalarının yanı sıra toplumsal duyarlılık göstermek, acıyı paylaşmak, barışı vurgulamak, dini ve milli duyguların harekete geçmesini sağlamak, doğa olaylarına dikkat çekmek ve insan ve hayvan hakları ile ilgili mesajlar vermek gibi pek çok amaca hizmet etmektedir. Örneğin, Van depreminde yardımlarını esirgemeyen Beşiktaş kulübünün taraftarları, toplumsal duyarlılıklara işaret ederek Van halkı için “Güneş yolluyorum sana dayan, biz varız üşümeyeceksiniz” yazılı pankartıyla futbolun aslında sadece bir spor olmadığını aynı zamanda kitlesel iletişimin arenası pozisyonunda olduğunu göstermektedir. “Her Yer Filistin, Hepimiz Filistinliyiz” sloganı ile uluslararası destek ve dostluk mesajı, “Hepimiz Hâlâ Zenciyiz” mesajı ile ırkçılığa karşı olduklarını, “1 Gün Barış 365 Gün Savaş Olmaz” pankartıyla savaş değil barış isteği, “Şehitler Ölmez Vatan Bölünmez” sloganıyla milli ruha sahip çıkmayı, “Kadir Gecesi mübarek olsun” pankartıyla İslamiyet şuurunu, “Küresel Isınmayın!” diyerek küresel ısınmaya dikkat çekmeyi, “Hepimiz Özürlüyüz” diyerek engellilerin yanında olduklarını, “help Somalia” diyerek Somali halkına yardım eli uzatmayı ve “Hayvan barınaklarına ilgi!” diyerek

hayvan haklarına vurgu yapmak gibi birçok yazılı ve sözlü mesajlar Beşiktaş takımının Çarşı Grubu tarafından iletilmektedir (Abdurrezzak, 2015: 62-63).

Taraftarların birçoğu tempo tutarak tezahürat yapmaktadır. Örneğin, Ankaragücü taraftarı, maçlar öncesinde “çukur” diye tabir ettikleri Gençlik Parkı’nda topluca tezahürat yaptıklarını ve halay çektiklerini ifade ederek bunu totem haline getirdiklerini söylemektedir (K.k.80). Görüldüğü üzere totem yapan topluluğun hareketleri ayini andırmaktadır. Çünkü totemlerin pratikleri ritüeldir.

3.3.1. Dünya ve Türk Futbolundaki Ritüel Örnekleri

Halk inanışlarından olan büyüün pratikleri de ritüeldir. Örneğin, Peru-Yeni Zelanda maçından önce Perulu büyücüler, kendi takımlarının Dünya Kupası finallerine gidebilmesi için takımlarını desteklemek ve Yeni Zelanda takımını lanetlemek için birtakım ayinsel uygulamalar yapmıştır. Esasen yapılan bütün büyüler ve totemler alışkanlık haline geldiği için ritüel örnekleridir. Çünkü ritüel, sosyal alışkanlık ve âdetlere denilmektedir.

Futbol maçlarında taraftarların görsel olarak yaptıkları şovlardan biri olan Meksika Dalgası ise takım öndeyken tribünde sırası gelen kişilerin aynı anda ayağa kalkarak ellerini havaya kaldırarak oluşturduğu insan dalgasıdır. İlk olarak 1986 Meksika Dünya Kupasında yapılan Meksika Dalgası daha sonra tüm dünyaya yayılmıştır (<https://www.gzt.com>). Taraftarların yapmış olduğu bu uygulama alışkanlık halini alarak tüm statlara yayılan bir ayine benzemektedir.

Şekil 3.11: Taraftarların ellerini havaya kaldırarak oluşturdukları Meksika Dalgası. (<https://i.ytimg.com/vi/pRAvs4CGO8g/maxresdefault.jpg>) Erişim: 15 Aralık 2018.

Maçlarda taraftarların ve futbolcuların kendilerine özgü birtakım ayinsel davranışları vardır. Örneğin, futbolcuların maç başlamadan önce daire şeklinde durarak ellerini omuzlarına atıp, maçı kazanmak için yemin etmeleri, futbolcuların maç başlamadan önce takım halinde fotoğraf çektirmeleri, maçtan önce seremoniye çocuklarla birlikte çıkmaları, taraftarların maçtan önce veya maç esnasında sahaya konfeti atmaları, yine benzer şekilde maç esnasında plaka numarasına göre maçta dakikalar o zamana geldiğinde telefonlarının ışıkların açarak görsel şov yapmaları, futbolcuların maçtan sonra formalarını birbirleriyle değiştirmeleri veya taraftara atmaları, maçtan sonra taraftarların futbolcuları tribünlere çağırarak 3'lü çektirmeleri -yani 3 kere “oley” demeleri- gibi ritüel uygulamalar bulunmaktadır. Ayrıca statta herkesin Milli Marşı hep bir ağızdan okumaları ve bir dakikalık saygı duruşları da bu uygulamalara dâhil olmaktadır.

3.4. Anket Sonuçları ve Değerlendirme

Bu çalışmada anket yöntemi, taraftarların büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüellere bakış açılarını değerlendirmek ve verilen örneklerin işlevlerini temellendirmek amacıyla kullanılmıştır.

Anketler, Adana ilinde bulunan taraftarlarla yapılmış olup, ayrıca 11.04.2019 tarihinde oynanan Adana Demirspor-Ümraniyespor ve 21.04.2019 tarihinde oynanan Adanaspor-Adana Demirspor maçları öncesinde Adana Demirspor ve Adanaspor taraftarlarına uygulanmıştır. Anket, 289'u kadın, 711'i erkek olmak üzere toplamda 1000 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan ankette katılımcılara futbolda yapılan büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüeller ile ilgili görüşleri hakkında sorular sorulmuştur.

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları:

Yaş Grubu:	Sayı:
18-24	669
25-31	149
32-38	75
39-45	52
46-52	17
53-59	15
60 ve üzeri	23

Ankete katılanların % 66,9'u 18-24 yaş grubundadır. Bunu % 14,9 ile 25-31 yaş grubu, % 7,5 ile 32-38 yaş grubu, % 5,2 ile 39-45 yaş grubu, % 2,3 ile 60 ve

üzeri yaş grubu, % 1,7 ile 46-52 yaş grubu ve % 1,5 ile 53-59 yaş grubu izlemektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları:

Öğrenim Durumu:	Sayı:
İlkokul	81
Ortaokul	59
Lise	508
Ön lisans (Yüksek Okul)	96
Lisans	229
Yüksek lisans	20
Doktora	7

Ankete katılanların büyük çoğunluğu % 50,8 ile lisede okuyanlar ve lise mezunlarıdır. Bunu % 22,9 ile lisans okuyanlar ve mezunları, % 9,6 ile ön lisans okuyanlar ve mezunları, % 8,1 ile ilkokul mezunları, % 5,9 ile ortaokul mezunları, % 2 ile yüksek lisans öğrenimine devam edenler ve mezunlar ve % 0,7 ile doktora öğrenimine devam edenler ve mezunlar izlemektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımları:

Meslek:	Sayı:
Avukat	6
Doktor	4
Emekli	19
Esnaf	84
Ev Hanımı	41
İşçi	103
İşsiz	28
Memur	45
Muhasebe	5
Mühendis	9
Öğrenci	580
Öğretmen	27
Özel Güvenlik	4
Serbest Meslek	45

Ankete katılanların çoğunluğu % 58 ile öğrencilerdir. Bunu % 10,3 ile işçi, % 8,4 ile esnaf, % 4,5 ile memur, % 4,5 ile serbest meslek, % 4,1 ile ev hanımı, % 2,8

ile işsiz, % 2,7 ile öğretmen, % 1,9 ile emekli, % 0,9 ile mühendis, % 0,6 ile avukat, % 0,5 ile muhasebe, % 0,4 ile doktor ve % 0,4 ile özel güvenlik izlemektedir.

Tablo 4: Katılımcıların Tuttukları Takımlara Göre Dağılımları:

Tutulan Takım:	Sayı:
Fenerbahçe SK	260
Beşiktaş JK	176
Galatasaray SK	299
Trabzonspor	10
İstanbul Başakşehir FK	4
Yeni Malatyaspor	6
MKE Ankaragücü	4
Adana Demirspor	131
Adanaspor	102
Eskişehirspor	2
Amed SFK	6

Ankete katılanların % 29,9'u Galatasaray SK taraftarıdır. Bunu sırasıyla % 26 ile Fenerbahçe SK taraftarı, % 17,6 ile Beşiktaş JK taraftarı, % 13,1 ile Adana Demirspor taraftarı, % 10,2 ile Adanaspor taraftarı, % 1 ile Trabzonspor taraftarı, % 0,6 ile Yeni Malatyaspor taraftarı, % 0,6 ile Amed SFK taraftarı, % 0,4 ile İstanbul Başakşehir FK taraftarı, % 0,4 ile MKE Ankaragücü taraftarı ve % 0,2 ile Eskişehirspor taraftarı takip etmektedir.

Tablo 5: Katılımcıların Futbolda Büyü Yapıldığına İnanma Durumları:

Futbolda Büyü Yapıldığına İnanma Durumu:	Sayı:
Evet	165
Hayır	835

Ankete katılanların % 83,5'i futbolda büyü yapıldığına inanmadıklarını belirtirken, % 16,5'i ise büyü yapıldığına inandıklarını belirtmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Futbolda Herhangi bir Büyü Yaptırma Durumları:

Futbolda Herhangi bir Büyü Yaptırma Durumu:	Sayı:
Evet	5
Hayır	995

Ankete katılanların % 99,5'i futbolda herhangi bir büyü yaptırmadıklarını belirtirken, % 0,5' ise büyü yaptırdıklarını belirtmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Futbolda Herhangi bir Büyüye Şahit Olma Durumları:

Futbolda Herhangi bir Büyüye Şahit Olma Durumu:	Sayı:
Evet	19
Hayır	981

Ankete katılanların % 98,1'i futbolda herhangi bir büyüye şahit olmadıklarını ifade ederken, % 1,9'u ise büyüye şahit olduklarını ifade etmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Futbolda Herhangi bir Uğur-Uğursuzluklarının Olma Durumları:

Futbolda Herhangi bir Uğur-Uğursuzluklarının Olma Durumu:	Sayı:
Evet	630
Hayır	370

Ankete katılanların % 63'ü futbolda totemlerinin olduğunu belirtirken, % 37'si ise totemlerinin olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Futbolda Yapılan Uğur-Uğursuzluk Örneklerini Seçme Durumları:

Futbolda Yapılan Uğur-Uğursuzluk Örneklerini Seçme Durumu:	Sayı:
Maçları statta izlemek	102
Maçları evde izlemek	127
Maç esnasında yer değiştirmek	167
Herhangi bir uğurlu nesneye sahip olmak	181
Uğur getirdiğine inandığımız biriyle maçı izlemek	146
Penaltı atışı esnasında sahaya arkanızı dönmek	114
Maç izlerken herhangi bir şey yiyip içmemek	81
Maçın uzatma dakikalarını izlememek	74
Maçı rakip takımın kazanacağını belirtmek	91
Diğer	165

*Bu sorunun cevaplanmasında birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ankete katılanların % 18,1'i herhangi bir uğurlu nesneye sahip olduklarını belirtmektedir. Bunu sırasıyla % 16,7 ile maç esnasında yer değiştirmek, % 16,5 ile

diğer, % 14,6 ile uğur getirdiğine inandığınız biriyle maçı izlemek, % 12,7 ile maçları evde izlemek, % 11,4 ile penaltı atışı esnasında sahaya arkanızı dönmek, % 10,2 ile maçları statta izlemek, % 9,1 ile maçı rakip takımın kazanacağını belirtmek, % 8,1 ile maç izlerken herhangi bir şey yiyip içmemek ve % 7,4 ile maçın uzatma dakikalarını izlememek seçenekleri takip etmektedir.

Tablo 10: Katılımcıların Futbolda Uğur-Uğursuzluk Haricinde Herhangi bir Alışkanlıklarının ve Âdetlerinin (ritüel) Olma Durumları:

Futbolda Uğur-Uğursuzluk Haricinde Herhangi bir Alışkanlıklarının ve Âdetlerinin (ritüel) Olma Durumu:	Sayı:
Evet	844
Hayır	156

Ankete katılanların % 84,4'ü futbolda ritüellerinin olduğunu belirtirken, % 15,6'sı ise ritüellerinin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 11: Katılımcıların Futboldaki Ritüel Örneklerini Seçme Durumları:

Futboldaki Ritüel Örneklerini Seçme Durumu:	Sayı:
Statta Meksika Dalgası oluşturmak	322
Tezahürat yapmak	778
Marş söylemek	702
Slogan atmak	483
Pankart açmak	313
Sahaya konfeti atmak	213
Telefon ışıkları ile görsel şov yapmak	456
Koreografi yapmak	287
Futbolculara 3'lü çektiirmek	439
Diğer	163

*Bu sorunun cevaplanmasında birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Ankete katılan taraftarların % 77,8'i tezahürat yaptıklarını belirtmiştir. Bunu sırasıyla % 70,2 ile marş söylemek, % 48,3 ile slogan atmak, % 45,6 ile telefon ışıkları ile görsel şov yapmak, % 43,9 ile futbolculara 3'lü çektiirmek, % 32,2 ile statta Meksika Dalgası oluşturmak, % 31,3 ile pankart açmak, % 28,7 ile koreografi yapmak, % 21,3 ile sahaya konfeti atmak ve % 16,3 ile diğer seçenekleri izlemektedir.

SONUÇ

Çalışmamıza konu edindiğimiz halkbiliminin çalışma konularından olan halk inanışlarındaki büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüellerin dünya ve Türk futbolunda yer edindiği söylenebilir. Yapılan araştırmalar sonucunda gerek internet kaynaklarından gerekse kaynak kişilerden elde edilen veriler doğrultusunda dünya ve Türk futbolunda büyüün yapıldığı tespit edilmiştir. Şöyle ki dünya futbolunda; Corinthians Kulübünün büyücüyü bünyesinde barındırması, Kamerun Milli Takımının kaleci antrenörü Thomas Nkono'nun maçta büyü yaptığı için Afrika Futbol Federasyonu tarafından cezalandırılması, Rayon Sportslu futbolcu Moussa Camara'nın kale önündeki nesneyi alarak büyüü bozduktan sonra golü atması, Senegalli futbolcu Ndiaye'nin maç esnasında büyüü nesneyi kale içine atması ve bir zamanlar ülkemizde futbol oynayan Samuel Johnson'ın büyü yaptığını itiraf etmesi gibi örnekler dünya futbolunda büyü yapıldığını göstermektedir. Ayrıca Türk futbolunda; Salih Memişoğlu'nun Fenerbahçe ve Beşiktaş Statlarında büyüün var olduğunu bu statlardan Beşiktaş Stadından büyüü çıkardığını ifade etmesi, futbolcu ve teknik direktörlerin kendisini büyü konusunda ziyaret ettiğini söylemesi, Fenerbahçe Stadında büyü yapıldığı iddiasıyla savcılığın soruşturma açması ve kamera kayıtlarının bulunması, Galatasaray yöneticisi Ergun Gürsoy'un zamanında "Biz de büyü yaptık" demesi, medya mensubu Ömer Alpdoğan'ın bazı yöneticilerin Adanaspor stadındaki kale içine okunmuş su döktüklerini ve taraftarların stada hoca getirerek büyü yaptıklarını söylemesi, Adanaspor yöneticisi Mustafa Çağrı Öztürk'ün bazı Afrikalı futbolcuların tütsü yakarak maçlara çıktıklarını ifade etmesi, Afrikalı futbolcularından Osmane Viera'nın önemli maçlardan önce cin ve şeytanlardan korunmak için ellerini ve ayaklarını sirke ile yıkadığını söylemesi, Adanagücü Spor Başkanı ve eski bir futbolcu olan Mustafa Ürgenç'in üzerinde bulunan büyüü hocaya giderek bozdurduktan sonra hem gol kralı hem de takımının şampiyon olduğunu söylemesi gibi örnekler Türk futbolunda da büyü yapıldığını göstermektedir.

Dünya futbolundaki futbolcu ve teknik direktörlerin totemleri ise internet kaynaklarından bulunmuştur. Türk futbolunda ise internet kaynaklarından futbolcu, yönetici ve teknik direktörlerin totemlerine ulaşılmıştır. Ayrıca Fenerbahçe Spor Kulübü, Beşiktaş Jimnastik Kulübü, İstanbul Başakşehir Kulübü, Yeni Malatyaspor

Kulübü, MKE Ankaragücü Spor Kulübü, Adanaspor Kulübü, Osmanlı Engelliler Spor Kulübü, Gazi Lisesi Spor Kulübü ve Adanagücü Spor Kulüpleri incelenerek kaynak kişiler olan futbolcu, taraftar, teknik direktör ve yöneticilerle görüşmek suretiyle onların yaptıkları totemler tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda; Beşiktaş taraftarı Ferhat Akbulut'un her maçtan önce Beşiktaş Nevzat Demir Tesislerine gelerek futbolculara dua etmesi ve bunu totem haline getirmesi, ayrıca evde maç izlerken maçın ilk yarısını izlememesi çünkü izlediği zaman takımı kazanamadığı için uğursuzluk getirdiğini düşünmesi, teknik direktör Mesut Bakkal'ın uğurlu bir eşofmanın olduğunu söylemesi ve bu eşofmanla çıktığı maçları kaybetmemesi ve Yeni Malatyaspor Sportif Direktörü Ali Ravcı ise her maçtan önce soyunma odasına girerek mutlaka futbolculardan bir tanesinin formasını ve şortunu kontrol ederek onlara dokunduğu için maçların çoğunda galip geldiklerini söylemesi ayrıca mağlup oldukları maçlardan sonra dahi aynı şeyi devam ettirdiğini ve bundan vazgeçmediğini söylemesi gibi totemler saptanmıştır.

Taraftarların maçlardan önce veya maç esnasında tezahürat yaptıkları, marş söyledikleri ve slogan atıp, maçlardan önce pankart açtıkları, maçlardan önce veya maç esnasında konfeti attıkları, telefon ışıklarıyla görsel şov yaptıkları, futbolcuların ise formalarını maçtan sonra birbirleriyle değiştirmeleri gibi ritüeller saptanmıştır. Fakat ulaşılan ritüeller, genelleme yapılarak verilmiştir. Çünkü kaynak kişilerin ifadeleri genellikle aynı olduğu için kaynak kişiler tek tek belirtilmemiştir. Ayrıca stadyumların marş, slogan/pankart ve tezahürat gibi sözlü kültür ürünlerini barındırdığı görülmüştür. Ayrıca bütün büyü ve totemler de alışkanlık haline geldiği için ritüeldir. Bu çalışmada taraftarlara anket uygulanarak taraftarların büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüellere bakış açısı tespit edilmiştir.

Yapılan bu araştırmadaki tespit edilen veriler ışığında halkbilimi açısından önemli olan büyü, uğur-uğursuzluk ve ritüel gibi konuların da popüler kültürün fenomeni olan futbolun içerisinde değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

1. Yazılı Kaynaklar

Kitaplar

- Akın, H. (2011). *Orta çağ Avrupa'sında cadılar ve cadı avı*. Ankara: Phonenix.
- And, M. (1974). *Oyun ve büyü (Türk kültüründe oyun kavramı)*. İstanbul: İş Bankası Kültür.
- Artun, E. (2008). *Türk halkbilimi*. Ankara: Kitabevi.
- Artun, E. (2016). *Türk halkbilimi*. Adana: Karahan.
- Azzellini, D. & Thimmel, S. (eds.). (2008). "Futbolistas" *futbol ve Latin Amerika*. Serra Bucak (çev.), İstanbul: Otonom.
- Bayram, A. N. (1997). *İslam'a göre cin sar'a sihir ve büyü*. Ankara: Kariyer.
- Bell, C. (2009). *Ritual: Perspectives and dimensions*. New York: Oxford University.
- Childe, G. V. (2009). *Tarihte neler oldu?*. Alâeddin Şenel, Mete Tunçay (çev.), İstanbul: Kırmızı.
- Devellioğlu, F. (1970). *Osmanlıca-Türkçe Lûgat Ansiklopedisi*. Ankara: Aydın.
- Ekici, M. (2004). *Halk bilgisi (folklor) derleme ve inceleme yöntemleri*. Ankara: Geleneksel.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (haz.). (2015). *Dîvânü Lugâti't-Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Galeano, E. (2015). *Gölgede ve güneşte futbol*. Ertuğrul Önalp, M. Necati Kutlu (çev.), İstanbul: Can.
- Günay, Ü. Ve Güngör, H. (2003). *Başlangıçtan günümüze Türklerin dini tarihi*. İstanbul: Rağbet.
- Güneş, İ. (2010). *Futbol ekonomisi*. Adana: Karahan.
- Hançerlioğlu, O. (1975). *İnanç sözlüğü: Dinler-mezhepler-tarikatlar-efsaneler*. İstanbul: Remzi.
- İnal, A. N. (2013). *Futbolda eğitim ve öğretim*. Ankara: Nobel.
- Merih, K. ve Akşar, T. (2006). *Futbol ekonomisi*. İstanbul: Literatür.
- Owusu, H. (2009). *Kara Afrika'nın kara çığılığı Voodoo*. Çiğdem Canan Dikmen (çev.), Ankara: Yurt.
- Örnek, S. V. (1966). *Sivas ve çevresinde hayatın çeşitli safhalarıyla ilgili bâtil inançların ve büyüsel işlemlerin etnolojik tetkiki*. Ankara: AÜDTCF.
- Örnek, S. V. (2000). *Türk halkbilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Özbudun, S. (1997). *Ayinden törene siyasal iktidarın kurulma ve kurumsallaşma sürecinde törenlerin işlevleri*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Öztürk, M. (2011). *Kur'ân-ı Kerîm meâli (anlam ve yorum merkezli çeviri)*. 1. Baskı, İstanbul: Düşün.

- Sarıkcıoğlu, E. (2011). *Din fenomenolojisi, dinlerin mahiyeti ve tezahür şekilleri*. Isparta: Fakülte.
- Snake, Dr. (2012) *Voodoo büyüleri kitabı*. Işıl Özbek (çev.), İstanbul: H2o kitap.
- Şişman, B. (2017) *Türk kültüründe evlilik (geleneğin son yüzyılı-Samsun örneği)*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Tanyu, H. (1992). “Büyü”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (6 Cilt). İstanbul: Diyanet Vakfı.

Makaleler

- Abalı, İ. (2013). “ ‘Totem yapmak’ tabiri üzerine”. *İdil Dergisi*. 2 (6), 35-46.
- Abdürrezzak, A. O. (2015). “Futbolun gizemli dünyasının sosyo-kültür, kimlik ve mitoloji bağlamında değerlendirilmesi: İki kulüp örneği”. *Gazi Türkiyat Dergisi*. S.16, 51-69.
- Dundes, A. (1998). “Halk kimdir? (who are the folk?)”. Metin Ekici (çev.), *Milli Folklor Dergisi*. S. 37, 139-153.
- Ekici, M. (2000). “Halk, halk bilimi ve halk bilgisi üzerine bir deneme”. *Milli Folklor Dergisi*. S. 45, 2-8.
- Erdoğan, İ. (2008). “Futbol ve futbolu inceleme üzerine”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. S. 26, 1-58.
- Karaman, K. (2010). “Ritüellerin toplumsal etkileri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. S. 21, 227-236.
- Öğüt Eker, G. (2010). “Futbolun dayanılmaz çekiciliği, büyülenen taraftar limanı, fanatizm ve Beşiktaş”. *Milli Folklor Dergisi*. S. 85, 173-182.

Tezler

- Baştok Özkan, G. (2017). *Türkiye’de tüketim kültürü çerçevesinde evlilik ritüellerinin yeniden şekillenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cengiz, D. (2014). *Futbolun ve futbol taraftarının toplumsal olaylara etkisi “Beşiktaş taraftar grubu: Çarşı”*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- PilPil Yöney, G. (2012). *Kitlelerin afyonu futbolun Latin Amerika edebiyatındaki yankıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sipahi, A. (2006). *Türk halk inançlarında büyü ve büyü ile ilgili uygulamalar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uygun, A. (2013). *Seyyid Süleyman el-Hüseyni’nin kenzü’l havas kitabındaki dua ve büyü motifleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Bildiriler

Özarıslan, M. (2016). *Totem yapmak – spor müsabakaları <futbol maçları> örneğinde uğurla ilgili kimi uygulamalar*. IV. Kazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu. 29 Eylül-1 Ekim 2016, Ankara. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halk Bilimi Bölümü Yayınları No:2.

2. Sözlü Kaynaklar

Kaynak Kişiler

- K.k. 1. Mustafa Karadağ, 1962, Sivas, Merkez/Sivas, üniversite, Gazi Lisesi Spor Kulübü Başkanı.
- K.k. 2. Salih Memişoğlu, 1967, Trabzon, Bağcılar/İstanbul, ortaokul, Metafizik Uzmanı.
- K.k. 3. Ömer Alpdoğan, 1957, Adana, Seyhan/Adana, üniversite, gazeteci.
- K.k. 4. Mustafa Çağrı Öztürk, 1994, Adana, Çukurova/Adana, üniversite, Adanaspor Medya Sorumlusu.
- K.k. 5. Mustafa Ürgenç, 1947, Adana, Seyhan/Adana, ortaokul, Adanagücü Spor Başkanı.
- K.k. 6. Ozan Tufan, 1995, Bursa, Ataşehir/İstanbul, lise, futbolcu.
- K.k. 7. Rahman Buğra Çağırın, 1995, Trabzon, Merkez/Trabzon, üniversite, futbolcu.
- K.k. 8. Murat Yıldırım, 1987, Çorum, Yeşilyurt/Malatya, lise, futbolcu.
- K.k. 9. Magaye Guaye, 1990, Fransa, Seyhan/Adana, lise, futbolcu.
- K.k. 10. Gökhan Süzen, 1987, Düzce, Seyhan/Adana, üniversite, futbolcu.
- K.k. 11. Tefik Altındağ, 1988, Almanya, Seyhan/Adana, lise, futbolcu.
- K.k. 12. Ünsal Aka, 1974, Adana, Çukurova/Adana, lise, Adanaspor antrenörü.
- K.k. 13. Kudrad Khudaykulov, 1990, Özbekistan, Yenimahalle/Ankara, ortaokul, futbolcu.
- K.k. 14. Emrah Sobacı, 1992, Ağrı, Sincan/Ankara, ortaokul, futbolcu.
- K.k. 15. Şeyhmuz Erdinç, 1992, İzmir, Merkez/Ankara, üniversite, futbolcu.
- K.k. 16. Umutcan Köse Bıyıkoglu, 2000, Çorum, Mamak/Ankara, lise, futbolcu.
- K.k. 17. Erencan Karagöz, 2002, Yozgat, Yenimahalle/Ankara, lise, futbolcu.
- K.k. 18. İsmail Karaaslan, 1981, Yozgat, Pursaklar/Ankara, ilkokul, futbolcu.
- K.k. 19. Safiye Pınarbaşı, 1996, Sivas, Yıldızeli/Sivas, üniversite, futbolcu.
- K.k. 20. Şirin Omay, 2002, Mardin, Seyhan/Adana, lise, futbolcu.
- K.k. 21. Gülnaz Erol, 1998, Mardin, Seyhan/Adana, lise, futbolcu.
- K.k. 22. Gülperi Demiray, 2002, Adana, Çukurova/Adana, lise, futbolcu.
- K.k. 23. Ahmet Cengiz, 1989, Sivas, Bahçelievler/İstanbul, üniversite, özel sektör.
- K.k. 24. Özkan Yılmaz, 1991, Artvin, Çekmeköy/İstanbul, üniversite, tıbbi tanıtım sorumlusu.

- K.k. 25. Rıdvan Aydın, 1993, Kars, Arnavutköy/İstanbul, lise, forklift operatörü.
- K.k. 26. Seda Barlak, 1991, Malatya, Yeşilyurt/Malatya, üniversite, sigortacı.
- K.k. 27. Enes Ülkü, 1994, Tokat, Sarıçam/Adana, üniversite, bilgisayar yazılımcısı.
- K.k. 28. Ramazan Aktaş, 1983, Elazığ, Seyhan/Adana, üniversite, esnaf.
- K.k. 29. Ali Bozbağ, 1990, Malatya, Battalgazi/Malatya, üniversite, muhasebeci.
- K.k. 30. Erkan Soyöz, 1977, İstanbul, Başakşehir/İstanbul, üniversite, manifaturacı.
- K.k. 31. Can Muhammed Kandemir, 1995, Çankırı, Mamak/Ankara, ilkokul, berber.
- K.k. 32. Mete Ayaz, 1999, Kocaeli, Darıca/Kocaeli, üniversite, öğrenci.
- K.k. 33. Filiz Bulakbaşı, 1960, Diyarbakır, Sancaktepe/İstanbul, lise, emekli.
- K.k. 34. Funda Bulakbaşı, 1987, Ankara, Sancaktepe/İstanbul, üniversite, lojistik sorumlusu.
- K.k. 35. Tahsin Yılmaz, 1995, Siirt, Arnavutköy/İstanbul, ilkokul, aşçı.
- K.k. 36. Tahsin Turgut, 2001, İstanbul, Kadıköy/İstanbul, lise, öğrenci.
- K.k. 37. Erol Temur, 1993, Elazığ, Fatih/İstanbul, ortaokul, plastik kalıpcısı.
- K.k. 38. Bengü Toraman, 1971, Mersin, Merkez/İstanbul, üniversite, banka müdürü.
- K.k. 39. Murat Bozyiğit, 1993, Hatay, Merkez/Hatay, üniversite, öğrenci.
- K.k. 40. Cengiz Aka, 1995, Hatay, Merkez/Hatay, üniversite, öğrenci.
- K.k. 41. Kadir Yardımcı, 1996, Bursa, Merkez/Bursa, lise, makine teknikeri.
- K.k. 42. Yusuf Çamyar, 1997, Ordu, Beylikdüzü/İstanbul, üniversite, dış ticaret müdür yardımcısı.
- K.k. 43. Aleyna Ok, 1998, Bursa, Merkez/Bursa, üniversite, öğrenci.
- K.k. 44. Emre Demirhan, 1998, Siirt, Sultangazi/İstanbul, ortaokul, tekstil.
- K.k. 45. Uğur Yörük, 1988, İstanbul, Gaziosmanpaşa/İstanbul, ilkokul, konfeksiyon.
- K.k. 46. İpek Adar, 2000, Kocaeli, Darıca/Kocaeli, lise, öğrenci.
- K.k. 47. Zeynep Elitez, 2001, Makedonya, Beykoz/İstanbul, lise, öğrenci.
- K.k. 48. Berkay Taş, 1999, Erzurum, Kartal/İstanbul, üniversite, öğrenci.
- K.k. 49. Alperen Bayram, 2000, Giresun, Kartal/İstanbul, lise, öğrenci.
- K.k. 50. Cengizhan Dağdelen, 1991, Muğla, Ortaca/Muğla, üniversite, cankurtaran.
- K.k. 51. Mustafa Çapçı, 1995, Ankara, Mamak/Ankara, lise, asansör bakım ve arıza.
- K.k. 52. Alperen Karataş, 2000, Amasya, Tuzla/İstanbul, lise, öğrenci.
- K.k. 53. Onur Kızıldaş, 1998, Iğdır, Sancaktepe/İstanbul, lise, öğrenci.
- K.k. 54. Yusuf Özkan, 1980, Bursa, Nilüfer/Bursa, üniversite, serbest meslek.
- K.k. 55. İpek Ceylan Kesici, 1997, Gaziantep, Pamukkale/Denizli, üniversite, öğrenci.
- K.k. 56. Yaren Şahin, 2002, İstanbul, Başakşehir/İstanbul, lise, öğrenci.
- K.k. 57. Burakcan Karababa, 2000, Yozgat, Gaziosmanpaşa/İstanbul, lise, öğrenci.

- K.k. 58. Zeki Atay, 1957, Adana, Çukurova/Adana, lise, emekli.
- K.k. 59. Furkan Coşkun, 1992, Malatya, Merkez/Adana, üniversite, pazarlama müdürü.
- K.k. 60. Vedat Taçgün, 1973, Malatya, Seyhan/Adana, ilkokul, esnaf.
- K.k. 61. Osman Burak Ünsal, 1994, Bayburt, Merkez/Adana, üniversite, öğrenci.
- K.k. 62. Ferhat Akbulut, 2000, Erzurum, Sultanbeyli/İstanbul, lise, öğrenci.
- K.k. 63. Mert Seyyar, 1997, Mardin, Merkez/Adana, ortaokul, kuyumcu.
- K.k. 64. Ümit Bulakbaşı, 1960, Ankara, Sancaktepe/İstanbul, lise, serbest meslek.
- K.k. 65. Bayram İpek, 1993, Erzurum, Sultanbeyli/İstanbul, ortaokul, serbest meslek.
- K.k. 66. Salih Danışan, 1993, Sivas, Başakşehir/İstanbul, üniversite, öğrenci.
- K.k. 67. Onur Cem Sarı, 1990, Çorum, Başakşehir/İstanbul, üniversite, inşaat teknikeri.
- K.k. 68. Fatih Çakmakoğlu, 1995, Tokat, Başakşehir/İstanbul, üniversite, öğrenci.
- K.k. 69. Ebru Erdoğan, 1994, Mersin, Başakşehir/İstanbul, üniversite, avukat.
- K.k. 70. Mehmet Tefik Işık, 1955, Adana, Çukurova/Adana, lise, serbest meslek.
- K.k. 71. Özer Kankılıç, 1964, Adana, Yüreğir/Adana, lise, esnaf.
- K.k. 72. Mehmet Kaladağ, 1954, Adana, Seyhan/Adana, ilköğretim, masör.
- K.k. 73. Necmettin Bozbağ, 1962, Malatya, Battalgazi/Malatya, ilkokul, emlakçı.
- K.k. 74. Mehmet Hanifi, 1988, Malatya, Merkez/Elazığ, üniversite, öğretmen.
- K.k. 75. Mehmet Ekici, 2000, Malatya, Battalgazi/Malatya, lise, tekstil.
- K.k. 76. Halife Aktaş, 1996, Malatya, Yeşilyurt/Malatya, üniversite, memur.
- K.k. 77. Bekir Erdoğan, 1987, Malatya, Merkez/İstanbul, üniversite, esnaf.
- K.k. 78. Mithat Otlı, 1996, Malatya, Yeşilyurt/Malatya, üniversite, öğrenci.
- K.k. 79. Muammer Bağrıyanık, 1996, Çorum, Mamak/Ankara, üniversite, öğrenci.
- K.k. 80. Burhan Yıldırım, 1995, Yozgat, Mamak/Ankara, üniversite, dış teknikeri.
- K.k. 81. Muhammet Büyük, 1992, Erzurum, Siteler/Ankara, ortaokul, kâtip.
- K.k. 82. Muhammet Furkan Türk, 1992, Bayburt, Keçiören/Ankara, üniversite, inşaat mühendisi.
- K.k. 83. Ahmet Can Bostancı, 1993, Ankara, Altındağ/Ankara, üniversite, serbest meslek.
- K.k. 84. Ömer Köse, 1986, Erzurum, Merkez/Ankara, üniversite, bankacı.
- K.k. 85. Selma Doğan, 1985, Ankara, Kazan/Ankara, üniversite, muhasebeci.
- K.k. 86. Ayhan Vurankartal, 1962, Adana, Çukurova/Adana, üniversite, Adanagücü Spor teknik direktörü.
- K.k. 87. Ali Hıdır Kurt, 1979, Adana, Çukurova/Adana, üniversite, Adanaspor kaleci antrenörü.
- K.k. 88. Yetkin Tekin, 1980, Malatya, Yeşilyurt/Malatya, üniversite, basın mensubu.

K.k. 89. Ali Ravcı, 1973, Malatya, Yeşilyurt/Malatya, lise, Yeni Malatyaspor sportif direktörü.

K.k. 90. Yağmur Tümer, 1997, Niğde, Çukurova/Adana, üniversite, Adanagücü Spor yöneticisi.

K.k. 91. İflah Kuvvetli, 1964, Adana, Çukurova/Adana, üniversite, Adanagücü Spor yöneticisi.

3. Elektronik Kaynaklar

Erişim: 25 Kasım 2018, <http://www.adanaspor.com.tr/adanaspor>

Erişim: 1 Aralık 2018, <https://ajansspor.com/haber/samuel-johnsondan-buyu-itirafi-167804>

Erişim: 1 Ekim 2018, <http://www.amatorfutbol.org/stadyum/sivas/sivasfueralani2no-520.html>

Erişim: 25 Kasım 2018, <http://www.amatorfutbol.org/takim/osmanliengellilersk-4156.html>

Erişim: 26 Kasım 2018, <http://www.amatorfutbol.org/takim/adanagucu-1868.html>

Erişim: 24 Kasım 2018, <https://www.ankaragucu.org.tr/tarihce/>

Erişim: 30 Kasım 2018, <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/05/10/dun106.html>

Erişim: 12 Aralık 2018, <https://a24.com.tr/besiktas-marslari-tezahuratlari-besiktas-resim-ve-fotograflari-kara-kartal-sozleri-haberi-40097187s.html?h=51>

Erişim: 31 Aralık 2018, <http://tr.beinsports.com/haber/ozbek-totem-yapti-derbiye-gelmedi>

Erişim: 22 Kasım 2018, <https://www.bjk.com.tr/tr/cms/tarihce/2/73>

Erişim: 13 Temmuz 2019, <https://bjk.com.tr/tr/cms/tarihce/2/74/>

Erişim: 23 Kasım 2018, <https://www.bjk.com.tr/tr/cms/tesisler/6/25/>

Erişim: 23 Kasım 2018, https://www.bjk.com.tr/tr/vodafone_arena/

Erişim: 25 Kasım 2018, <https://www.buyuksivas.com/gazi-lisesi-2/>

Erişim: 7 Aralık 2018, <https://www.cnnturk.com/spor/futbol/futbolcularin-sasirtan-totemleri?page=4>

Erişim: 7 Aralık 2018, <https://www.cnnturk.com/spor/futbol/futbolcularin-sasirtan-totemleri?page=11>

Erişim: 7 Aralık 2018, <https://www.cnnturk.com/spor/futbol/futbolcularin-sasirtan-totemleri?page=12>

Erişim: 11 Aralık 2018, <https://www.cnnturk.com//yurttan-haberler/antalya/galatasaray-baskani-mustafa-cengizin-konusmama-totemi>

Erişim: 7 Aralık 2018, https://tr.eurosport.com/futbol/dunya-kupasi/2014/arjantin-den-fifa-ya-totem-basvurusu_sto4295424/story.shtml

Erişim: 24 Kasım 2018, <https://www.fanatik.com.tr/huzurlarinizda-basaksehirspor-372488>

Erişim: 21 Kasım 2018, <https://www.fenerbahce.org/kurumsal/detay.asp?ContentID=2>

Erişim: 22 Kasım 2018, <https://www.fenerbahce.org/tesisler/detay.asp?ContentID=23340>

Erişim: 7 Aralık 2018, <https://www.goal.com/tr/galeriler/futbol-duenyasinin-en-uenlue-totemleri/8/hqodfzobrdvglibct7p235ozg>

Erişim: 12 Aralık 2018, <https://www.gzt.com/spor/meksika-dalgasi-ortaya-nasil-cikti-2932574>

Erişim: 11 Aralık 2018, <http://haberaks.com.tr/haber/taner-taskin-in-iliginc-totemi-28195>

Erişim: 7 Aralık 2018, <https://www.haberler.com/dortmund-kalecisi-burki-nin-ilginc-totemi-mactan-10078337-haberi/>

Erişim: 30 Kasım 2018, <https://www.haberturk.com/spor/2016-avrupa-sampiyonasi/haber/1125704-israil-macinda-buyu>

Erişim: 26 Kasım 2018, <https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/1053735-dunya-futbolundan-buyu-ornekleri-ve-rakibi-yenmek-icin-sansurlu-receteler>

Erişim: 1 Aralık 2018, <http://hurriyet.com.tr/adebayor-kotu-oyunuyorum-cunku-annem-buyu-yapti-27686651>

Erişim: 5 Aralık 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/fenerbahce-ye-buyu-sorusturmasi-acildi-252973>

Erişim: 1 Aralık 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/premier-ligi-buyuculer-sarmis-30008857>

Erişim: 7 Aralık 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-futbolcularin-hic-bilmediginiz-totemleri-40418671/1>

Erişim: 7 Aralık 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-futbolcularin-hic-bilmediginiz-totemleri-40418671/2>

Erişim: 7 Aralık 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-futbolcularin-hic-bilmediginiz-totemleri-40418671/4>

Erişim: 7 Aralık 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-sende-mi-messi-40118199/2>

Erişim: 7 Aralık 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/sporarena/galeri-sende-mi-messi-40118199/9>

Erişim: 30 Kasım 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/teknik-direktorden-oyunculara-suclama-19998120>

Erişim: 24 Kasım 2018, <http://www.ibfk.com.tr/kurumsal-kimlik/>

Erişim: 24 Kasım 2018, <http://www.ibfk.com.tr/tesislerimiz/>

Erişim: 29 Kasım 2018, <https://www.iha.com.tr/haber-futbolda-buyu-kavgasi-13-olu-35195/>

Erişim: 11 Aralık 2018, <https://www.karakartal.com/futbol/fikret-ormandan-besiktas-hakkinda-carpici-aciklamalarSXGLQ2171SXQ?sira=17>

Erişim: 11 Aralık 2018, <http://www.konyayenigun.com/Spor/mesut-bakkalin-totemi-h81571.html>

Erişim: 24 Kasım 2018, <http://www.malatyaspor.com.tr/tarihce-s7.html>

Erişim: 9 Kasım 2018, <http://www.milliyet.com.tr/buyuden-kacti---1712684-skorerhaber/>

Erişim: 7 Aralık 2018, <http://www.milliyet.com.tr/Efsane-futbolculardan-en-ilginc-totemler--molatik-5424/?Sayfa=10>

Erişim: 25 Kasım 2018, <http://www.milliyet.com.tr/kadin-futbolculardan-sivasspor-antrenmanina-sivas-yerelhaber-3071614/>

Erişim: 29 Kasım 2018, <http://www.milliyet.com.tr/Skorer-Tv/video-izle/Futbol-tarihi-bunu-da-gordu--Buyu-yaptilar----f1pICG7MvLxr.html>

Erişim: 29 Kasım 2018, <http://www.milliyet.com.tr/tarihi-mac-oncesi-yeni-zelanda-ya---2555216-skorerhaber/>

Erişim: 28 Kasım 2018,
https://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/africa/cup_of_nations/1807717.stm

Erişim: 5 Aralık 2018, <http://www.sabah.com.tr/2004/08/19/spo110.html>

Erişim: 7 Aralık 2018, <http://www.sanalbasin.com/futbolcularin-en-ilginc-totemleri-16879790/>

Erişim: 25 Kasım 2018, <http://www.sivasmemleket.com.tr/haber/39666/erkek-futbolculara-meydan-okuyorlar.html>

Erişim: 1 Aralık 2018, <https://skor.sozcu.com.tr/2015/09/07/futbolcular-buyu-mu-yaptiriyor-440386/>

Erişim: 10 Temmuz 2019, <http://sozluk.gov.tr>

Erişim: 27 Kasım 2018, <http://spor.haber7.com/spor/haber/9268-kalede-buyu-var-yandan-gec>

Erişim: 3 Aralık 2018, <https://www.sporx.com/portodan-benficaya-buyu-suclamasi-SXHBO637206SXQ>

Erişim: 11 Aralık 2018, <https://www.sporx.com/tv/futbol/superlig/fenerbahce/iste-aziz-yildirim-totemi-%7C-sen-soyle-gelSXTVQ45632SXQ>

Erişim: 7 Aralık 2018, <http://sultangazigazetesi.com/haber/-maradonanin-mardin-tesbih-13534.html>

Erişim: 9 Kasım 2018, https://www.takvim.com.tr/aktuel/2009/7/24/buyu_cesitleri

Erişim: 30 Ekim 2018, <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=293>

Erişim: 30 Ekim 2018, <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=294>

Erişim: 30 Ekim 2018, <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=296>

Erişim: 13 Aralık 2018, <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/MHK/oyun-kurallari/Oyun-Kurallari-2018-19.PDF>

Erişim: 25 Kasım 2018,
<https://www.transfermarkt.com.tr/adanaspor/stadion/verein/6>

Erişim: 25 Kasım 2018, <https://www.transfermarkt.com.tr/mke-ankaragucu/stadion/verein/868>

Erişim: 24 Kasım 2018, https://www.transfermarkt.com.tr/yeni-malatyaspor/stadion/verein/19789/stadion_id/582

Erişim: 24 Kasım 2018, https://www.transfermarkt.com.tr/yeni-malatyaspor/stadion/verein/19789/stadion_id/11847

Erişim: 29 Kasım 2018, https://www.washingtonpost.com/news/early-lead/wp/2016/12/29/rwanda-bars-witchcraft-from-soccer-after-player-interrupts-game-to-dig-up-bad-juju/?utm_term=.8c5d27e28f0c

Erişim: 5 Aralık 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=snrYzkJ5gBY>

Erişim: 5 Aralık 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=T-UyNImAfd8>

Erişim: 5 Aralık 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=YKEdUAYfQ-Y>

Erişim: 30 Kasım 2018, <http://zambianfootball.co.zm/no-juju-favour/>

EKLER

EK 1

Görüşme Soruları

1. İsminiz?
2. Doğum yılınız?
3. Nerelisiniz?
4. Nerede oturuyorsunuz?
5. Öğrenim durumunuz?
6. Mesleğiniz?
7. Futbolda herhangi bir büyü yaptınız mı?
8. Futbolda herhangi bir büyü yaptırdınız mı?
9. Futbolda herhangi bir büyüye şahit oldunuz mu?
10. Futbolda herhangi bir toteminiz yani uğur ve uğursuzluğunuz var mı?
11. Futbolda totem haricinde herhangi bir alışkanlığınız ve âdetiniz (ritüel) var mı?

EK 2

Anket Formu

Bu ankette futbolda yapılan büyü, totem (uğur-uğursuzluk) ve alışkanlıklar (ritüel) hakkındaki görüşlerinizi almak amacıyla çeşitli sorulara yer verilmiştir. Anket sonuçlarının sağlıklı olabilmesi için soruları içten ve doğru olarak yanıtlamanız gerekmektedir. Ankette yer alan 5 ve 7. sorulara birden fazla cevap verebilirsiniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Cinsiyet:

Yaş:

Meslek:

Öğrenim Durumu:

Tutulan Takım:

1. Futbolda büyü yapıldığına inanıyor musunuz? () Evet () Hayır
2. Futbolda herhangi bir büyü yaptırdınız mı? () Evet () Hayır
3. Futbolda herhangi bir büyüye şahit oldunuz mu? () Evet () Hayır
4. Futbolda herhangi bir toteminiz yani uğur veya uğursuzluğunuz var mı? () Evet () Hayır
5. Aşağıda verilen totem örneklerinden hangisi veya hangilerini yaptınız? () Maçları statta izlemek () Maçları evde izlemek () Maç esnasında yer değiştirmek () Herhangi bir uğurlu nesneye sahip olmak () Uğur getirdiğine inandığınız biriyle maçı izlemek () Penaltı atışı esnasında sahaya arkanızı dönmek () Maç izlerken herhangi bir şey yiyip içmemek () Maçın uzatma dakikalarını izlememek () Maçı rakip takımın kazanacağını belirtmek () Diğer
6. Futbolda totem haricinde herhangi bir alışkanlığınız ve âdetiniz (ritüel) var mı? () Evet () Hayır
7. Aşağıda verilen ritüel örneklerinden hangisi veya hangilerini yaptınız? () Statta Meksika Dalgası oluşturmak () Tezahürat yapmak () Marş söylemek () Slogan atmak () Pankart açmak () Sahaya konfeti atmak () Telefon ışıkları ile görsel şov yapmak () Koreografi yapmak () Futbolculara 3'lü çektiirmek () Diğer

EK 3

Şekiller

Şekil 1: Fenerbahçeli futbolcu Ozan Tufan ile derleme sonrasında.

Şekil 2: Osmanlı Engelliler Spor Kulübü futbolcuları ile derleme sonrasında.

Şekil 3: Gazi Lisesi Spor Kulübü futbolcuları ile derleme sonrasında.

Şekil 4: Adanagücü Spor Kulübü futbolcusu Şirin Omay ile derleme sonrasında.

Şekil 5: Yeni Malatyasporlu futbolcu Aly Cissokho, Akhisar Belediyespor maçından önce dua ederken.

ÖZ GEÇMİŞ

Mehmet Bozkurt, 01.06.1982 tarihinde Malatya'nın Akçadağ ilçesinde doğdu. Adana İmam Hatip Lisesini bitirdikten sonra Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Açıköğretim Fakültesi'nden 2013 yılında mezun oldu. 2016-2017 Bahar Dönemi'nden beri Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda eğitimine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır. Orta düzeyde İngilizce bilmektedir.

İletişim Bilgileri:

E-mail : fenerbahce1907198244@gmail.com

Telefon : 0 538 3656243

